

**Lądem i wodą po Euroregionie
PRO EUROPA VIADRINA**

przewodnik po wybranych trasach turystycznych

**Über Land und zu Wasser
durch die Euroregion
PRO EUROPA VIADRINA**

Reiseführer entlang ausgewählter Touristenstrecken

**By land and water through the
PRO EUROPA VIADRINA EUROREGION**

a guide to select tourist routes

Tekst | Text | Text: Piotr Chara

Współpraca | Zusammenarbeit | Cooperation: Elżbieta Karmazyn, Krzysztof Szydłak, Marcin Gula, Piotr Boboryk
Zdjęcia | Fotos | Photographs: Piotr Chara, oraz: Krzysztof Szydłak (s. 69 dół, s. 81 góra po prawej, s. 141 środek, s. 153 dół), Bartłomiej Nowosielski (s. 17 środek, s. 19, s. 143 góra), Daniel Adamski (s. 17 góra), Łukasz Kulczyński (s. 11), Julita Lewandowska (s. 151 góra)

Tłumaczenie | Übersetzung | Translation: GEP Chroszcz (DE), Summa Linguae S.A. (EN)

Koordinacja | Koordination | Coordination: Piotr Boboryk, Ewelina Wolna

Redakcja | Redaktion | Editing: Teresa Karkowska

Zdjęcia na okładkach | Umschlagfotos | Cover pictures: Piotr Chara, oraz: Krzysztof Szydłak (przód, dolne zdjęcie), Bartłomiej Nowosielski (tył, górne zdjęcie)

Projekt okładki, koncepcja graficzna | Umschlagentwurf, grafische Konzeption | Cover design,

concept art: Michal Tincel

Skład | Satz | Typesetting: Katarzyna Leja

Druk | Druck | Print: Drukarnia Kolomb

Wydawca | Herausgeber | Editor:

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”

ul. Nowa 5, 66-400 Gorzów Wlkp.

Tel.: (+48) 95 / 735 84 47, Fax: (+48) 95 / 735 84 61

E-Mail: info@euroregion-viadrina.pl

Internet: www.euroregion-viadrina.pl

Partner | Partner | Partner:

Mittlere Oder e.V.

Holzmarkt 7, D-15230 Frankfurt (Oder)

Tel.: (+49) 0335/ 66 594 -0, Fax: (+49) 0335/ 66 594 -20

E-Mail: info@euroregion-viadrina.eu

Internet: www.euroregion-viadrina.de

Opracowanie wydawnicze | Verlagsbearbeitung | Publishing:

Amistad Sp. z o.o.

Plac na Groblach 8/2, 31-101 Kraków

tel./faks: 12 4229922

e-mail: biuro@polskaturystyczna.pl, www.polskaturystyczna.pl

ISBN: 978-83-927041-3-3

Wydanie I, Kraków 2014

Ausgabe I, Kraków 2014

1st edition, Kraków 2014

Projekt współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Polska (Województwo Lubuskie) – Brandenburgia 2007-2013, Fundusz Małych Projektów i Projekty Sieciowe Euroregionu Pro Europa Viadrina oraz z budżetu państwa.

„Pokonywać granice poprzez wspólne inwestowanie w przyszłość”
 „Grenzen überwinden durch gemeinsame Investition in die Zukunft”

Słowo wstępne | Prolog | Foreword 5

O przewodniku | Über den Reiseführer | About this guide 7

1

Trasy piesze Wanderwege Walking trails 9

- 12 Gorzów Wielkopolski | Gorzów Wielkopolski | Gorzów Wielkopolski
- 20 Frankfurt nad Odrą | Frankfurt (Oder) | Frankfurt (Oder)
- 27 Miasteczka z klimatem: Beeskow, Fürstenberg, Buckow, Kostrzyn nad Odrą – ruiny Starego Miasta i twierdza, Ośno Lubuskie, Strzelce Krajeńskie
Kleine Städte mit Charme: Beeskow, Fürstenberg, Buckow, Kostrzyn nad Odrą – Altstadtruinen und Festung, Ośno Lubuskie, Strzelce Krajeńskie
Atmospheric towns: Beeskow, Buckow, Fürstenberg, Kostrzyn nad Odrą – Old Town ruins and the fortress, Ośno Lubuskie, Strzelce Krajeńskie
- 50 W podziemiach Międzyrzeckiego Regionu Umocnionego
Im Untergrund des Międzyrzecki Region Umocniony (Festungsfront Oder-Warthe-Bogen)
Beneath the Międzyrzecz Fortification Region
- 54 Przyrodnicze skarby Parku Narodowego Ujście Warty i okolic
Naturschätze des Nationalparks Ujście Warty (Warthemündung) und der Umgebung
Natural treasures of the Warta River Mouth National Park and its surrounding area
- 66 Ostróg Reitwein | Reitweiner Sporn | Ostróg Reitwein
- 70 Bobrowym Szlakiem | Entlang des „Bobrowy Szlak” | Beaver Trail
- 73 W ostępach Puszczy Drawskiej | Im Urwald der Puszca Drawska | In the backwoods of the Drawsko Primeval Forest

2

Trasy rowerowe Radstrecken Bike trails 77

- 80 Sielska kraina Oderbruch | Idyllisches Land im Oderbruch | The rustic land of Oderbruch
- 88 W dolinie Schlauby | Im Schlaubetal | In the Schlaubetal valley
- 92 Uroczysko Lubniewsko | Uroczysko Lubniewsko | Lubniewsko Wilderness
- 98 W sercu Puszczy Gorzowskiej | Im Herzen der Puszca Gorzowska | In the heart of the Gorzów Primeval Forest
- 102 Po Pszczewskim Parku Krajobrazowym | Durch den Pszczewski Landschaftspark | Pszczew Landscape Park

3

**Trasy kajakowe
Kajakstrecken
Kayaking trails**

111

- 116** Pliszka | Pliszka | Pliszka
- 120** Mierzęcka Struga | Mierzęcka Struga | Mierzęcka Struga
- 126** Sprewą z Beeskow do Fürstenwalde | Auf der Spree von Beeskow nach Fürstewalde | From Beeskow to Fürstenwalde along the Spree River
- 130** W pajęczynie odnóg Starej Odry | Im Netz der Flussarme der Alten Oder | In the web of the Old Oder
- 132** Jeziorowa trasa kajakowa: Storkow-Springsee | Kajakstrecke über Seen - von Storkow nach Springsee | Lake kayaking trail: Storkow-Springsee
- 134** Obra | Obra | Obra
- 140** Warta | Warthe | Warta
- 148** Odra | Oder | Oder

Szanowni Państwo, mamy przyjemność przedstawić Państwu publikację „Łądem i wodą po Euroregionie PRO EUROPA VIADRINA”. Ten kieszonkowy przewodnik znakomicie uzupełnia naszą dotychczasową ofertę wydawniczą. Dzięki niemu mogą Państwo nie tylko podziwiać piękno natury oraz urokliwych miast i miasteczek w trakcie lektury w domowym zaciszu, ale również wyruszyć z książką w ręku po opisywanych szlakach i trasach.

Ze względu na niewielką objętość przewodnika nie mogliśmy uwzględnić wszystkich atrakcji i całej oferty turystycznej euroregionu. Prezentujemy więc jedynie wybrane trasy wycieczek pieszych, rowerowych i kajakowych. Mamy nadzieję, że każdy amator aktywnego wypoczynku znajdzie wśród nich coś dla siebie.

Publikacja jest kolejnym efektem ścisłej współpracy wieloletnich partnerów. Dziękujemy wszystkim samorządom, stowarzyszeniom i osobom zaangażowanym w współpracę transgraniczną.

Zapraszamy do lektury, a przede wszystkim – do pełnego radości odkrywania piękna naszego euroregionu!

Euroregion PRO EUROPA VIADRINA

Sehr geehrte Damen und Herren, es ist uns eine Freude Ihnen die Publikation „Über Land und zu Wasser durch die Euroregion PRO EUROPA VIADRINA“ zu präsentieren. Dieser Taschenreiseführer ergänzt unser bisheriges Angebot an Publikationen hervorragend. Mit ihm können Sie schon zu Hause die Schönheit der Natur sowie reizvolle Städte und Orte erkunden. Und wenn Sie die beschriebenen Strecken und Routen besuchen, ist Ihnen der Reiseführer stets ein hilfreicher Begleiter.

Die Vielfalt der Euroregion macht es unmöglich das gesamte Angebot in einem Taschenreiseführer darzustellen. Daher können wir hier nur einige ausgewählte Routen für Wander-, Rad- und Kajakausflüge präsentieren. Wer sich aktiv erholen will, wird mit unserem Reiseführer aber sicher ein passendes Angebot in der Euroregion finden.

Diese Publikation ist ein weiteres Ergebnis der langjährigen und engen Zusammenarbeit der Partner in der Euroregion. Wir danken allen Selbstverwaltungen, Vereinigungen und Menschen, die sich kontinuierlich für die grenzübergreifende Zusammenarbeit engagieren und solche Ergebnisse ermöglichen.

Wir laden Sie alle zur Lektüre und zum freudigen Entdecken der Schönheit unserer Euroregion ein!

Euroregion PRO EUROPA VIADRINA

Dear Readers,

We are pleased to introduce you to the “By land and water through the PRO EUROPA VIADRINA Euroregion” publication. This pocket guide perfectly complements our existing offering. With it, you can not only enjoy the beauty of nature and the charming towns and villages over the course of reading at home, but also take the book along for a journey along the described trails and routes.

For obvious reasons, the richness of the Euroregion makes it impossible to include every attraction in the guide. Therefore, we show only example hiking, biking and canoeing trails. We believe that every fan of outdoor activities will find something for themselves.

The publication is the result of close cooperation of longstanding partners. At this point we would like to express our thanks to for all the local governments, associations, and individuals involved in the cross-border cooperation.

Enjoy the guide, and - above all - the thrill of exploring the beauty of our Euroregion!

PRO EUROPA VIADRINA Euroregion

O przewodniku

PL

Publikacja, którą Czytelnik trzyma w ręku, to propozycja na aktywne spędzenie wolnego czasu w północnej części województwa lubuskiego i na obszarze wschodniej Brandenburgii. Aktywność ta może przybierać różnorodne formy. Będą to piesze wędrówki i spacery – po miastach, leśnych ostępach, rozległych mokradłach, a nawet trasą podziemną. Wszystkie wiodą po specjalnie przygotowanych ścieżkach, oznakowanych i wyposażonych w stosowną infrastrukturę. Trasy rowerowe adresowane są w zamyśle do osób dowożących swój rower samochodem do początku szlaku. Ich długość, zależną od rodzaju nawierzchni, dobrano tak, aby turysta mógł w ciągu kilku godzin wrócić do punktu startu. Jest to istotne zwłaszcza dla rodzin z dziećmi. Trasy kajakowe dotyczą kilku wybranych cieków lub ich odcinków. Zakładają różny poziom zaawansowania kajakarza, określane na wstępie prezentowanej trasy.

Nadrzędnym założeniem przyświecającym określeniu ram tematycznych niniejszej publikacji był wybór najciekawszych tras turystycznych. W tym celu oparto się o wypadkową dwóch istotnych dla turysty zależności: atrakcyjności krajobrazowej i jakości towarzyszącej mu infrastruktury. Doprowadzą one turystę do serca świata przyrody i historycznej specyfiki Euroregionu PRO EUROPA VIADRINA.

Über den Reiseführer

DE

Dieser Reiseführer ist ein Vorschlag zum aktiven Verbringen der Freizeit im Norden der Woiwodschaft Lubuskie sowie im Osten Brandenburgs. Die Freizeitaktivitäten können verschiedene Formen haben: Wanderungen und Spaziergänge durch Städte, das Walddickicht, Feuchtgebiete und sogar auf einer unterirdischen Trasse. Sie führen entlang vorbereiteter und gekennzeichnete Strecken mit einer adäquaten Infrastruktur. Die Radstrecken sind für diejenigen gedacht, die ihr Fahrrad per Auto zum Streckenbeginn bringen. Ihre Länge wurde dem Fahrbelag entsprechend so gewählt, dass der Tourist binnen einiger Stunden zum Ausgangspunkt zurückkehren kann, was für Familien mit Kindern von Bedeutung ist. Die Kajakstrecken beziehen sich auf ausgewählte Gewässer und Abschnitte. Seitens des Kajakfahrers setzen sie verschiedene Kenntnisse voraus, die am Anfang jeder vorgestellten Strecke beschrieben sind.

Das oberste Ziel bei der Bestimmung des thematischen Rahmens in dieser Publikation war die Auswahl der interessantesten Strecken. Zu diesem Zweck stützte man sich auf der Resultante zweier entscheidender Abhängigkeiten: der landschaftlichen Attraktivität und der Qualität der Infrastruktur. Beide führen den Touristen ins Herz der Natur sowie zur geschichtlichen Eigenart der Euroregion PRO EUROPA VIADRINA.

About this guide

EN

The publication you hold in your hands will show you how to actively spend your leisure time in the northern part of the Lubusz Voivodeship and in eastern Brandenburg. It can take a variety of forms. You can go hiking and walking in cities, through the forest wilderness, vast wetlands, and even take an underground route. All of the trails are specially prepared, marked and equipped with adequate infrastructure. Bike routes are addressed to people who bring their bicycle to the route's starting point beginning by car. Their length, depending on the type of surface, was chosen so that the tourist could return to the starting point within a few hours. This is especially important for families with children. Kayaking trails comprise of several selected streams or their fragments. They demand various levels of experience, defined in the description of a given route.

The primary underpinnings of the thematic framework of this publication were to select the most interesting tourist routes. To this end, the result is based on two essential factors: the attractiveness of the landscape and the quality of the accompanying infrastructure. These will lead visitors to the heart of the natural world and historical specificity of the PRO EUROPA VIADRINA Euroregion.

1

Trasy piesze

Wanderwege

Walking routes

Węzeł szlaków w południowej części
Uroczyska Lubniewsko
Wegeknotenpunkt im südlichen Teil
des Uroczysko Lubniewsko
Intersection of trails in Lubniewsko Wilderness

Euroregion
PRO EUROPA VIADRINA

PL

Kilka miejsc na obszarze euroregionu dzięki swej urodzie i niewielkiej powierzchni stanowi idealną propozycję na kilkugodzinny spacer lub nieco dłuższą, pieszą wycieczkę. W rozdziale tym zaprezentowano najatrakcyjniejsze miejscowości, architektoniczne perełki, w przy-padku których kryterium wyboru stanowiło wysokie zagęszczenie obiektów zabytkowych i atrakcyjny układ urbanistyczny. Są to dwa największe miasta euroregionu, pełniące funkcję jego stolic po obu stronach Odry, oraz kilka niewielkich miejscowości, określanych przez turystów jako „miasteczka z klimatem”. Korzystając z opisanych tras, można je kompleksowo zwiedzić w stosunkowo niedługim czasie. Miejscem startu jest często centralny punkt, w sąsiedztwie parkingu, gdzie turysta na czas pieszego zwiedzania będzie mógł pozostawić swój pojazd. Następnie opisano najwygodniejsze i najciekawsze trasy przyrodnicze. Dzięki ich infrastrukturze można dotrzeć bez specjalnych przygotowań w serce dzikiej przyrody i miejsc o wyjątkowo atrakcyjnym krajobrazie. Jedna z opisanych tras, dotycząca zabytku z lat 30. XX wieku, schodzi nawet do podziemi...

DE

Die Schönheiten vieler Orte in der Euroregion lassen sich am besten bei einem Spaziergang entdecken. Die weiten und abwechslungsreichen Landschaften bieten sich für abwechslungsreiche Wanderungen an. In diesem Kapitel werden mehrere attraktive Orte mit ihren architektonischen Besonderheiten vorgestellt. Die Auswahl war dabei von der Dichte denkmalträchtiger Objekte und der urbanen Struktur bestimmt. Darunter befinden sich die beiden größten Städte in der Euroregion sowie viele weitere kleinere und mittlere Ortschaften, „mit Charme“. Die vorgeschlagenen Routen können genutzt werden, um sich ein umfangreiches Bild der Orte zu verschaffen. Die Ausgangspunkte liegen meist zentral und sind mit dem Auto gut zu erreichen. Die vorgestellten Naturwanderungen führen über gut ausgebaute Wege durch attraktive Landschaften, ursprüngliche Natur und zu besonders interessanten Orten. Einer der beschriebenen Orte führt zu einem Denkmal aus den 1930-er Jahren, das den Weg in den Untergrund eröffnet.

EN

Thanks to their beauty and small area, several places in the Euroregion are ideal for a walk lasting a few hours or slightly longer trip. This chapter presents the most attractive towns, the so-called architectural gems. The selection criteria included high concentration of historic buildings and an attractive urban layout. These are the two largest cities of the Euroregion, both serving as its capitals on the respective sides of the Oder, as well as a few small towns, often described as “atmospheric” by tourists. You can fully explore the presented routes in a relatively short time. The starting point is often the central point of the route, in the vicinity of a parking lot, where you can leave your vehicle for the time of the trip. The following descriptions include the most convenient and interesting nature trails. Thanks to their infrastructure you can reach the heart of the local wildlife and locations with exceptionally attractive landscapes. One of the presented trails, involving a monument from the '30s, even descends underground.

Gorzów Wielkopolski

Największe miasto euroregionu. Podobnie jak wiele innych polskich miejscowości, dzięki unijnym funduszom i zaangażowaniu władz Gorzów przeżywa swój renesans. Remonty i modernizacje wpłynęły na estetyczny wizerunek miasta, który stał się dużą atrakcją turystyczną regionu. Gorzów to miasto o znacznej powierzchni i wiele jego zakątków jest godnych uwagi. Poniżej opisano trasę tylko do kilku najważniejszych atrakcji leżących w bliskim sąsiedztwie, co umożliwiła turystyce na dotarcie do nich podczas jednego spaceru.

Doskonałym miejscem rozpoczęcia wycieczki jest **ulica Nadbrzeżna**, do której warto dojechać od zachodu, ulicą Garbary lub Składową (od strony dworca PKP). Znajduje się tu ciąg miejsc parkingowych, gdzie możemy pozostawić samochód i rozpocząć pieszą

Gorzów Wielkopolski

Die größte Stadt der Euroregion erlebte, wie viele andere polnische Orte, durch die finanzielle Unterstützung der EU und dem engagierten Handeln der lokalen Politik einen ersichtlich Aufschwung. Die Renovierungs- und Modernisierungsarbeiten der vergangenen Jahre haben das Erscheinungsbild positiv beeinflusst und Gorzów zu einem Tourismusmagneten der Region gemacht. Gorzów verfügt über eine beachtliche Stadtfläche und viele Sehenswürdigkeiten. Die unten beschriebene Strecke führt nur zu den wichtigsten, in unmittelbarer Nähe liegenden Attraktionen, was es ermöglicht sie in einem Spaziergang zu erreichen.

Ausgangspunkt unseres Stadtspariergangs ist die **Straße ul. Nadbrzeżna**, welche man am besten von Westen her über die ul. Garbary oder ul. Składowa (vom PKP-Bahnhof her)

Gorzów Wielkopolski

The largest city of the Euroregion. Just as many other Polish towns, thanks to EU funds and the involvement of Gorzów's authorities, the city has entered a true Renaissance period. Renovation and modernisation have made an impact on the aesthetic side of the city, which has now become a tourist attraction in the region. Gorzów is a large city and many of its parts are noteworthy. The following text describes a route to only a few major attractions located in close proximity to each other. It will allow you to reach them during a single walk.

Nadbrzeżna Street is an attractive spot to start the tour. You should reach it from the west, along Garbary Street or Składowa Street (from the train station). There are a lot of parking spaces where you can leave your car and start the trip. From there, along

wycieczkę. Stamtąd, atrakcyjną trasą, przez zachodnią część opisanego niżej bulwaru, dotrzemy do najbardziej charakterystycznej, łatwej do zlokalizowania budowli miasta. Jest nią górująca nad otoczeniem **katedra**. To imponująca wczesnogotycka budowla, pierwotnie łącząca funkcje sakralne i obronne. Została wzniesiona w drugiej połowie XIII wieku i od tego czasu niewiele się zmieniła. Charakterystycznym elementem katedry jest pięciokondygnacyjna masywna wieża z głównym wejściem do świątyni. W górnej kondygnacji wieży zasiadali niegdyś strażnicy obserwujący okolicę. Wnętrze uległo wielu zmianom. Do dziś ze starszego wyposażenia zachowały się rzeźby na belce tęczowej i tryptyk ze sceną Ukrzyżowania w części centralnej. Do katedry przylega niewielki **Stary Rynek** z piękną **fontanną** Pauckscha, symbolizującą pracowitość mieszczan. Warto spacerować się wzdłuż odrestaurowanych kamienic, po czym udać się w stronę rzeki. Wzdłuż niej biegnie **bulwar** – bardzo ciekawie zaprojektowana i estetycznie wykonana promenada nad Wartą. Ma postać trypoziomowej zabudowy nabrzeża, obejmującej

PL

erreicht. Vom dortigen Parkplatz aus führt eine attraktive Strecke über den westlichen Teil des Boulevards zum charakteristischsten und leicht zu lokalisierendem Bauwerk der Stadt – der **Kathedrale**, die sich über die Umgebung erhebt. Dieses imponierende, frühgotische Bauwerk wurde in der 2. Hälfte des 13. Jh. erbaut und vereinte ursprünglich Wehr- und die sakrale Funktion. Das charakteristische Element der Kathedrale ist der massive, fünfstöckige Turm samt Haupteingang zur Kirche. Im oberen Turmgeschoss saßen einst Wächter und beobachteten die Umgebung. Der Innenraum wurde im Lauf der Geschichte mehrfach verändert. Bis heute blieben von der älteren Ausstattung die Skulpturen auf dem Regenbogenbalken sowie der Triptychon mit der Kreuzigungsszene im Mittelteil erhalten. An die Kathedrale grenzt der **Alte Markt** mit einer schönen **Fontäne** von Paucksch, die den Arbeitsfleiß der Einwohner symbolisiert. Es ist lohnenswert entlang der restaurierten Wohnhäuser spazieren zu gehen, um sich dann in Richtung des Warta Ufers zu begeben. Der dort verlaufende **Boulevard** ist eine sehr interessant entworfene und ästhetisch anmutende

DE

an attractive route through the western part of the boulevard, you will reach the most distinctive and easily located building in the city. It is the **cathedral** that towers over its surroundings. It's an impressive, early-Gothic building that originally combined religious and defence functions. It was built in the second half of the 13th century, and hasn't changed much since. The massive five-storey tower with the main entrance is a characteristic feature of the cathedral. The upper storey was once a lookout for guards watching the surrounding area. The interior has undergone repeated changes. Among the older equipment, the carvings on the rood beam and a triptych with a scene of the Crucifixion in the centre remain to this day. There is a small **Old Town Square** adjacent to the cathedral. It has the beautiful Paucksch's **fountain** symbolizing the diligence of the townspeople. It is worth taking a stroll along the restored tenement houses, and then go to the river. There is a **boulevard** running along it. It is a very interestingly designed and beautifully constructed promenade along the Warta River. It is a three-level

EN

Widok na Gorzów z Infogloba
 Blick vom Infoglob auf Gorzów
 View of Gorzów from the Infoglob

Stary Rynek, w głębi katedra
 Alter Markt, im Hintergrund die Kathedrale
 Old Market Square with cathedral

przystań dla niewielkich statków, tarasy widokowe oraz ciąg spacerowy. Przy bulwarze znajdziemy wiele atrakcji: sztuczną plażę, restauracje (w tym lokal na barce), plac zabaw, fontanny, wolierę z ptakami, zegar słoneczny itp. Odbývają się tu miejskie imprezy. W roku 2011 gorzowski bulwar otrzymał główną nagrodę w konkursie „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Europejskich”.

PL

W połowie promenady Wartę przecina piękny **Most Staromiejski**. Został wyremontowany tak, by nawiązać architekturą do swego poprzednika, zniszczonego podczas II wojny światowej. Stąd uwagę przykuwają stylowe latarnie, kute balustrady oraz osiem balkoników widokowych. Schodząc z mostu, po jego zachodniej stronie (prawej, idąc od strony bulwaru) znajduje się duży szachulcowy budynek **spichlerza**. Obiekt ten został wzniesiony w 1763 roku na cele związane z żeglugą i handlem na drogach wodnych Europy. Imponująca jest jego konstrukcja, opiera się bowiem w całości na masywnych drewnianych słupach. Ściany zewnętrzne spichlerza zbudowano w technice

DE

Promenade entlang der Warta. Sie ist als dreistöckigen Ufer-bebauung angelegt, die aus einer Anlegestelle für kleinere Schiffe, aus Aussichtsterrassen sowie einem Spazierweg besteht. Entlang des Boulevards finden sich viele Attraktionen: ein künstlicher Strand, Restaurants (darunter ein Lokal auf einer Barke), ein Spielplatz, Fontänen, eine Vogelvoliere, eine Sonnenuhr etc. Hier finden auch viele städtische Veranstaltungen statt. Der Boulevard von Gorzów erhielt 2011 den Hauptpreis im Wettbewerb „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Europejskich“ (Polen wird schöner – 7 Wunder der EU-Finanzierung).

In der Mitte des Boulevards überspannt die **Staromiejski-Brücke** die Warta. Sie wurde so renoviert, dass sie in ihrer Architektur an das Vorgänger-bauwerk anknüpft, das im 2. Weltkrieg zerstört wurde. Einen besonderen Blickfang bilden die stilvollen Laternen, die geschmiedeten Geländer und acht Aussichtsbalkone. Auf der westlichen Seite der Brücke befindet sich ein großer **Speicher** in Fachwerkbauweise. Das Gebäude wurde 1763 erbaut und diente der Schifffahrt und dem Handel. Die imposante Konstruktion stützt sich gänzlich

EN

waterfront development that includes a marina for small boats, observation decks and a walking path. You will find many attractions near the boulevard: an artificial beach, restaurants (including one on a barge), a children’s playground, fountains, aviaries, a sundial, etc. Many city events happen here. In 2011 Gorzów’s boulevard was awarded the first prize in the “Poland Gets More Beautiful - 7 Wonders of the European Funds” contest.

The beautiful **Staromiejski Bridge** (Old Town Bridge) crosses the Warta river in the middle of the promenade. It has been renovated so as to resemble its old predecessor that was destroyed during World War II. Stylish lanterns, wrought iron railings and eight small observation galleries all attract attention. Coming down from the bridge, on its western side (on the right, when coming from the boulevard) is a wattle and daub **granary**. It was built in 1763 for the purposes of navigation and trade on European waterways. Its structure is impressive, as it relies solely on massive wooden pillars. The

Centrum sportowo-rehabilitacyjne Słowianka
Sport- und Rehabilitationszentrum Słowianka
Słowianka sports and rehabilitation centre

Muzeum Lubuskie
Museum Lubuskie (Lebuser Museum)
Lubusz Museum

Dawny budynek spichlerza
Ehemaliger Speicher
Old granary

ryglowej, co dodaje budynkowi uroku. W ostatnich latach obiekt przechodził remont. Dziś pełni funkcję oddziału Lubuskiego Muzeum im. Jana Dekerta, gdzie oprócz wystaw czasowych można obejrzeć m.in. ekspozycję stałą pt. „Dzieje Gorzowa. Od pradziejów do współczesności”.

Z muzeum warto udać się do widocznej u nasady mostu nowoczesnej konstrukcji metalowo-szklanej zwanej **Infoglobem**. W podziemnym przejściu, pod rondem, znajduje się wejście na punkt widokowy, skąd roztacza się piękna panorama nadrzecznej części miasta. Stamtąd bez trudu dotrzemy do miejsca startu.

Jeżeli czas pozwala, warto przespacerować się ulicą Chrobrego w kierunku północnym od katedry, a z niej wejść w ulicę Łokietka, by obejrzeć zabytkowe odnowione **kamienice**. Nieco dalej od ulicy Chrobrego ulicę Łokietka przecina ulica 30. Stycznia, przy której znajduje się zabytkowa **eklektyczna willa** wybudowana około 1900 roku, należąca niegdyś do przemysłowca, społecznika i filantropa Maksa Bahra. W drodze powrotnej warto skręcić

auf massiven Holzpfählern. Die Außenwände wurden in Riegelbauweise errichtet, was dem Gebäude seinen charakteristischen Reiz gibt. In den letzten Jahren wurde das Gebäude grundlegend saniert. Heute dient es als Abteilung des Lubuskie Museum im. Jana Dekerta, in dem man neben temporären Ausstellungen u. a. auch die Dauerausstellung „Dzieje Gorzowa. Od pradziejów do współczesności“ (Die Geschichte Gorzów. Von der Urgeschichte bis zur Gegenwart) sehen kann. Vom Museum aus lohnt es sich zu der am Brückenkopf sichtbaren, modernen Glas-Metall-Konstruktion zu gehen, dem sog. **Infoglob**. Im Durchgang unter dem Kreisverkehr befindet sich der Eingang zu einem Aussichtspunkt, von wo aus sich ein schönes Stadtpanorama eröffnet, das sich über die am Fluss liegenden Stadtteile erstreckt. Von hier erreicht man problemlos den Ausgangspunkt dieses Stadt-spaziergangs.

Sofern es die Zeit erlaubt, lohnt es sich entlang der ul. Chrobrego, von der Kathedrale nach Norden, zu spazieren und dann in die ul. Łokietka einzubiegen. Hier finden sich viele denkmalgeschützte und zwischenzeitlich **rekonstruierte Mietshäuser**. In einiger

outer walls of the granary were built using the post and beam technique, which gives the building its distinctive beauty. In recent years, the object underwent renovation. Today it serves as a branch of the Jan Dekert's Lubusz Museum. Aside from temporary exhibitions you can also see a permanent exhibition called "The history of Gorzów. From prehistory to the present day". From the museum you should head to the **Infoglob**, a modern construction made from metal and glass, located at the base of the bridge. The entrance to the observation deck is located in the underground passage, under the roundabout. It allows you to see the beautiful panorama of the riverside. From there you can easily get to the starting point.

If time allows, take a walk down Chrobrego Street to the north of the cathedral, then turn into Łokietka Street in order to see the **renovated historic tenement houses**. A little further on, Łokietka Street is crossed by 30. Stycznia Street, where you will find a historic, **eclectic villa** built around 1900. It once belonged to an industrialist, philanthropist and

w uliczkę **Wielniany Rynek**, przy której stoi wierna rekonstrukcja **dawnego tramwaju** z 1899 roku, pełniąca dziś funkcję punktu informacji turystycznej. Nieopodal, przy **ulicy Zabytkowej** widnieją pozostałości **średniowiecznych murów obronnych**.

Prężnym ośrodkiem kultury, nowoczesnym, o pięknej architekturze jest gorzowska **filharmonia**, znajdująca się przy **ulicy Dziewięciu Muz**. Tę budowlę warto poznać również od wewnątrz, najlepiej podczas koncertu.

Więcej: www.gorzow.pl, www.pttk-ziemiagorzowska.pl

Entfernung zur ul. Chrobrego wird die ul. Łokietka von der ul. 30. Stycznia durchschnitten. Dort befindet sich eine ca. 1900 erbaute **eklektizistische Villa**, die einst dem Industriel- und sozial engagierten Menschen-freund Max Bahr gehörte. Auf dem Rückweg sollte man in die **ul. Wielniany Rynek** einbiegen, in der eine getreue Re-konstruktion einer **alten Straßenbahn** von 1899 steht, die heute als Touristeninformation dient. Unweit, in der **ul. Zabytkowa**, befinden sich Überreste der **mittelalterlichen Wehrmauern**. Die **Philharmonie** von Gorzów ist mit ihrer außergewöhnlichen Architektur ein modernes Kulturzentrum, das sich in der **ul. Dziewięciu Muz** befindet. Ein Blick in das Innere der Philharmonie, am besten während eines Konzerts, ist zu empfehlen.

Mehr auf: www.gorzow.pl, www.pttk-ziemiagorzowska.pl

social activist Max Bahr. On your way back don't forget to turn into **Wielniany Rynek Street**. There is a faithful reconstruction of an **old tram** from 1899 that functions as a tourist information centre today. **The remains of medieval ramparts** can be seen near **Zabytkowa Street**. The Gorzów **Philharmonic Hall**, located on **Dziewięciu Muz Street**, is a notable and modern cultural centre with beautiful architecture. This building is definitely worth exploring from the inside, preferably during a concert.

More at: www.gorzow.pl, www.pttk-ziemiagorzowska.pl

Filharmonia Gorzowska
 Philharmonie von Gorzów
 Gorzów Philharmonic

Frankfurt nad Odrą

To spore miasto jest drugą, obok Gorzowa, nieformalną stolicą euroregionu. Frankfurt nad Odrą wraz ze Słubicami pełnią w tej części pogranicza kluczową rolę we wzajemnym kształtowaniu wizerunku obu narodów. Frankfurt stał się tym samym nie tylko geograficzną, lecz także kulturową bramą do kraju naszego sąsiada.

PL

W ponad sześćdziesięcioletnim mieście zachowało się wiele cennych zabytków oraz urbanistyka o ciekawym układzie przestrzennym. Cenną wskazówką dla odwiedzających miasto po raz pierwszy lub dla tych, którzy na zwiedzanie mają niewiele czasu, jest obranie trasy w niedużej odległości (od kilku do ok. 200 metrów) od linii brzegowej Odry. Miejsc parkingowych w centrum jest sporo, jednak dla logistyki wycieczki warto zostawić auto w okolicy wieżowca z napisem „Der Oderturm”, dobrze widocznego z wielu miejsc,

Frankfurt (Oder)

Frankfurt (Oder) ist neben Gorzów das zweite bedeutsame Zentrum in der Euroregion. Gemeinsam mit dem direkt am anderen Oderufer liegenden Słubice, übernimmt Frankfurt (Oder) eine Schlüsselrolle bei der Gestaltung des Erscheinungsbildes der deutsch-polnischen Region. Die Stadt bildet ein kulturelles Tor nach Deutschland und Polen.

DE

In Frankfurt (Oder), mit seinen rund 60.000 Einwohnern, gibt es viele wertvolle Denkmäler und städtebauliche Ensembles zu entdecken. Ein guter Ausgangspunkt für alle, die die Stadt zum ersten Mal besuchen, ist ein Spaziergang, der immer wieder ans Oderufer führt. Wir starten am allseits gut sichtbaren Hochhaus „Der Oderturm“, in dessen Umgebung auch zahlreiche Parkplätze zu finden sind. Ganz in der Nähe befindet sich der Marktplatz, der

Frankfurt (Oder)

This large town is the second, aside from Gorzów, traditional capital of the Euroregion. In this part of the borderland Frankfurt an der Oder and Słubice both play a key role in shaping the image of the two nations. Thus, it became not only a geographical, but also a cultural gateway to our neighbouring country.

EN

The city has approximately 60 thousand citizens, retains many valuable monuments and is very interesting when it comes to its urban planning. A handy tip for first-time visitors, or those who don't have a lot of time is to choose a route that is at a short distance (from a few up to approx. 200 metres) from the Oder shoreline. There are quite a lot parking spaces in the downtown area, however for the sake of logistics it's worth parking your car near the “Der Oderturm” building. It is visible from many places, including the bridge on the Oder

PL

m.in. z mostu na Odrze. Stamtąd jest bardzo blisko do rynku, gdzie duże wrażenie zrobią na turyście odrestaurowane po zniszczeniach wojennych zabytki: **ratusz i kościół Mariacki** (niem. St. Marienkirche). W jego wnętrzu zachwyty budzą oryginalne witraże. Bliżej Odry znajduje się **Kleistmuseum** poświęcone Heinrichowi von Kleist, wybitnemu dramatopisarzowi, urodzonemu we Frankfurcie w 1777 roku. Za kościołem stoi monumentalny budynek **uniwersytetu Viadrina**, skąd warto przespacerować się dalej na południe (w kierunku przeciwnym względem przejścia granicznego), by dotrzeć do urokliwej uliczki rybackiej (**Fischer Strasse**). Po jej przejściu należy zawrócić na północ, najlepiej biegnącym równolegle miejskim parkiem o nazwie „Der Anger”. W jego północnej części widać okazały **kompleks pałacowy**. Stamtąd warto udać się na wschód, do nabrzeża Odry, by dalej w kierunku rynku – promenadą – dotrzeć do **Muzeum Viadrina**. Poświęcone jest ono m.in. historii tego handlowego i hanzeatyckiego miasta. Mijając most na Odrze, promenada dociera do imponującego rozmiarami i wiekiem budynku **dawnego kościoła franciszkańskiego** z XIII wieku. Dziś mieści się w nim hala

DE

vom historischen **Rathaus** und der **Kirche St. Marien** eingerahmt wird. Beide Gebäude wurden nach kriegsbedingten Beschädigungen restauriert. Im Innenraum von St. Marien beindrucken die Glasmalereien der „Bilderbibel“ die Besucher. Näher an der Oder gelegen befindet sich das **Kleistmuseum**, das dem herausragenden 1777 in Frankfurt (Oder) geborenen Dramatiker Heinrich von Kleist gewidmet ist. Hinter St. Marien befindet sich das monumentale Hauptgebäude der **Europa Universität Viadrina**. Von hier aus lohnt es sich seine Schritte nach Süden zu lenken, um die reizvolle **Fischerstraße** zu erreichen. Am Ende der Fischerstraße geht es wieder richtig Norden. Diesmal durch den Park „Der Anger“, in dessen nördlichen Teil sich ein historisch interessanter **Wohnkomplex** befindet. Richtung Osten gehend wenden wir uns wieder der Oder zu und folgen ihr flussabwärts der Promenade entlang bis zum **Museum Viadrina**. Hier sind u.a Exponate zur Geschichte der Handels- und Hansestadt ausgestellt. Weiter dem Flusslauf folgend und die Oderbrücke unterquerend erreichen wir das in Größe und Alter imponierende Gebäude der **ehemaligen**

EN

River. From there it is very close to the market, where you'll be impressed by buildings renovated after the war: **the city hall** and **St. Mary's Church** (Ger. Marienkirche). Its original stained glass windows are awe-inspiring. The **Kleistmuseum** dedicated to Heinrich von Kleist, a prominent playwright born in Frankfurt in 1777, is located closer to the Oder. Behind the church is a monumental building of the **Viadrina University**. It is worth taking a walk south from here (in the direction opposite to the border crossing), in order to get to the charming **Fischer Street**. After crossing the street you should turn back north, preferably into the parallel "Der Anger" city park. You will see a monumental **palace complex** in its northern part. Head east from there, to the Oder River waterfront, in order to get to the **Viadrina Museum** along the promenade. It is dedicated to the history of this commercial and hanseatic city. After passing the bridge over the Oder River, the promenade reaches the impressive former **Franciscan church** from the 13th century. Today it houses a concert hall (Ger. Konzerthalle Carl-Philipp-Emanuel-Bach). It makes exploring the city significantly easier for tourists.

Widok na północną część Frankfurtu
 Blick auf den Nordteil von Frankfurt (Oder)
 View of the northern side of Frankfurt

Budynek Uniwersytetu Viadrina
 Universität Viadrina
 University Viadrina

koncertowa (niem. Konzerthalle Carl-Philipp-Emanuel-Bach). Wiele atrakcji turystycznych Frankfurtu opatrzone informacjami w języku polskim, co znacząco ułatwia zwiedzanie turystom zza Odry.

Przy południowej granicy miasta leży jedno z najatrakcyjniejszych jezior w okolicy: **Hellensee**. Wielkim walorem tego akwenu jest długa i piaszczysta niczym nad morzem plaża oraz przejrzysta, zachęcająca do nurkowania woda.

PL

Heinrich von Kleist

Urodzony we Frankfurcie nad Odrą, żył i tworzył na przełomie XVIII i XIX wieku. Jak niemal wszyscy wielcy pisarze za życia był niezrozumiany i odrzucany, a przez potomni nadali mu nobilitujący przydomek „pisarza dla pisarzy”. Określenie to oddaje wielką wagę jego dzieł dla późniejszych pokoleń wielkich literatów. Wielu z nich podkreśla, iż dzieła Kleista stanowią pewien fundament w rozumieniu ludzkiego psyche. Był człowiekiem wielkiej wrażliwości, talentu i umiejętności trafnej analizy ludzkiej osobowości.

Franziskanerkirche aus dem 18. Jahrhundert. Heute befindet sich hier die Konzerthalle Carl-Philipp-Emanuel-Bach. Viele Touristenattraktionen in Frankfurt (Oder) wurden mit Informationen in polnischer Sprache versehen, was den Touristen von jenseits der Oder die Besichtigung erleichtert.

DE

Heinrich von Kleist

In Frankfurt (Oder) geboren, lebte und schuf er zur Jahrhundertwende des 18. zum 19. Jh. Wie fast alle großen Schriftsteller wurde er zu Lebzeiten nicht verstanden und abgewiesen. Die Nachkommen gaben ihm den vornehmen Beinamen des „Schriftstellers der Schriftsteller.“ Diese Bezeichnung spiegelt die große Bedeutung seines Werkes für spätere Generationen von großen Schriftsteller-ern. Viele von ihnen unterstreichen, dass Kleists Werk eine Art Fundament für das Verstehen der menschlichen Psyche darstellt. Er war von sensibler und talentierter Natur und besaß die Fähigkeit die Persönlichkeit eines Menschen zutreffend zu analysieren.

One of the most attractive lakes in the area, **Hellensee**, is located in the southern outskirts of the city. This basin has a long and sandy beach, just like the ones found by the sea, and clear water that invites to dive into it.

EN

Heinrich von Kleist

He was born in Frankfurt an der Oder and worked at the turn of the 18th and 19th century. As almost all great writers, he was misunderstood and rejected during his life, whereas posterity dubbed him “the writer for writers”. This term reflects the great influence his work had for later generation of prominent authors. Many of them emphasize that Kleist’s works constitute a foundation for understanding the human psyche. He was a man of great sensitivity, talent and possessed the skill to accurately analyse human personality.

Ratusz we Frankfurcie nad Odrą
Rathaus von Frankfurt (Oder)
Town Hall in Frankfurt an Oder

Muzeum Kleista
Kleistmuseum
Kleist Museum

Zwiedzając Frankfurt, warto poświęcić chwilę czasu sąsiednim **Stubicom**. Graniczny most dostarczy miłych widoków na oba miasta z ciekawej perspektywy. Następnie natrafimy na zabytkowe kamieniczki na **ulicy Wojska Polskiego**, olimpijski **stadion** i malownicze wzgórza miejskiego **parku**, gdzie niegdyś stała widokowa wieża, nosząca imię wspomnianego Heinricha von Kleista. Być może na podstawie starych fotografii uda się odtworzyć, bowiem władze Stubice podjęły już decyzję o jej odbudowie.

Więcej: www.frankfurt-oder-tourist.de/pl, www.slubice.pl

PL

An der südlichen Stadtgrenze liegt einer der attraktivsten Seen in der Umgebung: der **Helensee**. Der See beeindruckt mit seinem langen Sandstrand, der ans Meer erinnert und seinem klaren Wasser das zum Tauchen einlädt.

Während eines Besuchs in Frankfurt (Oder) lohnt es sich etwas Zeit für das benachbarte **Stubice** einzuplanen. Die Stadtbrücke bietet aus einer Perspektive über dem Fluss schöne Aussichten auf beide Städte. Nachfolgend trifft man auf denkmalgeschützten Mietshäuser in der Straße **ul. Wojska Polskiego**, auf das **Olympiastadion** und auf die malerischen Hügel im Stadtpark. Hier stand einst ein Aussichtsturm mit dem Namen Kleist-Turm. Anhand alter Fotografien und Unterlagen soll dieser Turm in den nächsten Jahren wieder errichtet werden und bietet dann sicherlich einen beeindruckenden Blick über beide Städte.

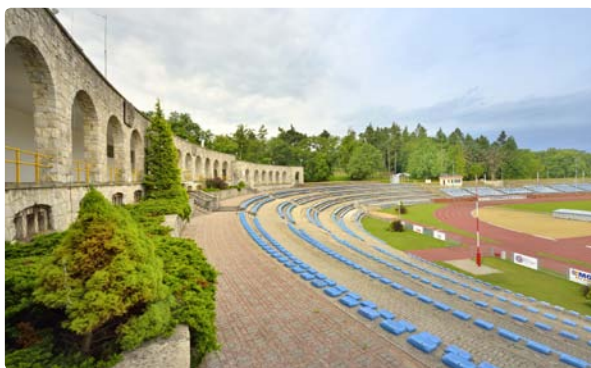
Mehr auf: www.frankfurt-oder-tourist.de/pl, www.slubice.pl

DE

While exploring Frankfurt, you should pay a visit to the neighbouring **Stubice**. The border bridge provides an interesting perspective of both cities. Afterwards you will find historic tenement houses on **Wojska Polskiego Street**, the **Olympic stadium** and the scenic hills of **the city park**. It once had an observation tower named after the aforementioned Heinrich von Kleist. Perhaps it will be possible to rebuild it on the basis of old photographs, as Stubice's authorities have already decided on its reconstruction.

More at: www.frankfurt-oder-tourist.de/pl, www.slubice.pl

EN

Stadion w Stubicach
Stadion in Stubice
Stadium in Stubice

Miasteczka z klimatem

Beeskow

To jedna z najcenniejszych pereł architektonicznych euroregionu. Leży około 25 kilometrów od Frankfurtu w kierunku południowo-zachodnim, przy drodze nr 87. Zwiedzanie miasteczka warto rozpocząć od górującego nad nim średniowiecznego **kościola** (St. Marienkirche), będącego jednym z najstarszych, największych i najpiękniejszych gotyckich kościołów ceglanych Brandenburgii. Wewnątrz turysta znajdzie wielojęzyczne materiały (także w języku polskim) dotyczące historii obiektu. Kościół pełni rolę w życiu kulturalnym miasta, w jego wnętrzu odbywają się m.in. koncerty. Naprzeciw kościelnych drzwi, w kierunku rynku wiedzy niezwykle urokliwa wąska uliczka. Z głównego placu warto udać się na spacer sąsiednimi uliczkami, pomiędzy skrupulatnie odrestaurowanymi budynkami. Dostrzeżemy

PL

Kleine Städte mit Charme

Beeskow

Beeskow ist eine der wertvollsten Architekturperlen der Euroregion. Sie liegt etwa 25 km südwestlich von Frankfurt (Oder) an der Bundesstraße B87. Die Besichtigung der Stadt sollte man an der sie überragenden mittelalterlichen **St. Marienkirche** beginnen, welche eine der ältesten, größten und schönsten gotischen Backsteinkirchen in ganz Brandenburg ist. Im Inneren findet der Tourist vielsprachiges Infomaterial (auch in Polnisch) über die Geschichte des Objekts. Die Kirche hat eine Funktion im Kulturleben der Stadt, im Inneren finden u. a. Konzerte statt. Gegenüber der Kirchtür führt eine reizvolle, enge Gasse in Richtung des Marktes. Vom Hauptplatz aus lohnt es sich entlang der benachbarten Straßen und der penibel restaurierten Gebäude zu spazieren. Man findet dort die ehemaligen **Wehrmauern**, welche die Stadt von drei Seiten

DE

Atmospheric town

Beeskow

This is one of the most valuable architectural gems of the Euroregion. It's located approximately 25 kilometres northwest of Frankfurt, on Road 87. It would be best to start exploring from the medieval **church** (St. Marienkirche) towering over the town. It is one of the oldest, biggest and most beautiful Gothic brick churches in Brandenburg. Inside you will find multilingual materials on its history. The church plays an important role in the cultural life of the city, as concerts are often organised inside. An extremely charming, narrow leading to the city market square runs opposite the church door. From the main square it is worth walking down the adjacent streets, between meticulously restored buildings. There we find the old **defence walls** surrounding the city on three sides. From the downtown area

EN

tam dawne **mury obronne** otaczające miejscowość z trzech stron. Z centrum dobrze jest połączyć w kierunku wschodnim, **Frankfurter Strasse**, na wyspę tworzoną przez Sprewę i jej odnogę. Znajduje się tam **zamek** z XIII wieku. Główny obiekt nadal pięknie się prezentuje, a w jego wnętrzach utworzono niewielkie muzeum. Z zamku warto podejść nad pobliską rzekę, gdzie funkcjonuje przystań portowa i nabrzeżna restauracja. Przepływająca przez miasteczko Sprewa została opisana w rozdziale *Trasy kajakowe* (zob. s. 126).

PL

Więcej: www.beeskow.de

Fürstenberg

Jest to dzielnica Eisenhüttenstadt (dawniej samodzielne miasteczko), posiadająca interesujący układ przestrzenny sieci uliczek z ryneczkiem, niewielkim bulwarem i portem. W obrębie starej zabudowy rynku mieści się muzeum. Dzielnica ta jest położona nad ujściem kanału Odra–Sprewa. Nieopodal, w górze kanału wzniesiono ogromną konstrukcję

einschließen. Vom Zentrum aus sollte man sich auf der **Frankfurter Straße** in östlicher Richtung bis zur Insel begeben, die von der Spree und ihrem Seitenarm gebildet wird. Dort befindet sich eine alte **Burg** aus dem 13. Jh. Der restaurierte Hauptbau beherbergt ein kleines Museum und wird für Veranstaltungen genutzt. Von der Burg aus sollte man sich an die nahegelegene Spree begeben, wo die Hafenanlage und ein Uferrestaurant zum Verweilen einladen. Die durch die Stadt fließende Spree wird im Kapitel *Kajakstrecken* beschrieben (siehe S. 126).

DE

Mehr auf: www.beeskow.de

Fürstenberg

Fürstenberg, einst eigenständige Stadt, ist ein Stadtteil Eisenhüttenstadts und besitzt eine interessante, städtebauliche Struktur mit einem Netz aus kleinen Straßen samt Marktplatz, einem kleinen Boulevard und einem Hafen. Innerhalb der alten Marktbebauung befindet sich ein Museum. Der Stadtteil liegt an der Mündung des Oder-Spree-Kanals. Kanalaufwärts

you should head east along **Frankfurter Strasse**, to the island created by the Spree and its branch. There is **an old castle** from the 13th century there. It still looks beautiful and houses a small museum inside. From the castle you should go to the nearby river. There you will find a marina harbour and a waterside restaurant. The river Spree that flows through the town is described in chapter *Kayaking trails* (see p. 126).

More at: www.beeskow.de

EN

Fürstenberg

This is a district of Eisenhüttenstadt (formerly an independent town), which has an interesting spatial layout of streets, along with the town square, a small boulevard and a port. There is a museum at the old market square. The district is located on the mouth of the Oder-Spree channel. Nearby, a huge sluice-gate structure was built to mitigate the difference in water levels between Spree and Oder. The city is located approximately 20 kilometres south of

Fürstenberg – dawniej rybackie miasteczko, dziś dzielnica Eisenhüttenstadt
 Fürstenberg – früher ein Fischerstädtchen, heute ein Bezirk von Eisenhüttenstadt
 Fürstenberg – formerly a fisherman's town, today a district of Eisenhüttenstadt

Rynek w Beeskow z kościołem Mariackim w tle
 Marktplatz in Beeskow mit der Marienkirche im Hintergrund
 Market Square in Beeskow with
 St. Mary's Church in the background

służy niwelującej różnicę poziomu wód Sprewy względem poziomu wód Odry. Miasto jest położone ok. 20 kilometrów na południe od przejścia granicznego w Słubicach. Można stamtąd dojechać samochodem drogą nr 112 lub rowerem po specjalnej, bardzo atrakcyjnej ścieżce rowerowej Odra–Nysa (niem. Oder-Neiße-Radweg, zob. s. 80). W pobliżu Eisenhüttenstadt (siedem kilometrów na południe drogą nr 112 lub dalej ścieżką rowerową) znajduje się następna turystyczna perełka, barokowy cud Brandenburgii – **pocysterski klasztor w Neuzelle**. Warto poznać jego XVIII-wieczny wystrój, efektowne założenie parkowe oraz przyklasztorny browar.

Więcej: www.eisenhuettenstadt.de

Buckow

To niewielkie (półtora tysiąca mieszkańców) miasteczko uzdrowiskowe jest stolicą krainy równie urokliwej jak ono samo, zwanej **Szwajcarią Marchijską** (niem. Märkische Schweiz).

wurde eine riesige Schleusenanlage errichtet, welche den Wasserpegel der Spree und der Oder ausgleicht. Die Stadt liegt ca. 30 km südlich des Grenzübergangs in Słubice und kann von dort aus mit dem Auto über die Bundesstraße B112 erreicht werden, bzw. mit dem Fahrrad über einen Teilabschnitt des Oder-Neiße-Radwegs (siehe S. 80). In der Nähe von Eisenhüttenstadt (7 km südwärts auf der B112, oder weiter auf dem Radweg) befindet sich die nächste touristische Perle, das barocke Wunder von Brandenburg - das **ehem. Zisterzienserkloster in Neuzelle**. Es lohnt sich die aus dem 18. Jahrhundert stammende Innenausstattung, die effektvolle Parkanlage und die Klosterbrauerei kennen zu lernen.

Mehr auf: www.eisenhuettenstadt.de

Buckow

Der kleine Kurort (1.500 Einwohner) ist Hauptort der Region **Märkische Schweiz**, welche so reizvoll wie der Ort selbst ist. Der Ort liegt 50 km westlich von Kostrzyn nad Odrą sowie

the border crossing in Słubice. You can reach it by car via Road 112 or by bike via a very attractive bicycle path between Oder and Nysa (Ger. Oder-Neiße-Radweg, see p. 80). Near Eisenhüttenstadt (seven kilometres south along Road 112 or along the bike bath) you will find the next jewel of tourism, the Baroque wonder of Brandenburg, **a post-Cistercian monastery** in Neuzelle. It is worth exploring its 18th century décor, spectacular park establishment and the magnificent monastery brewery.

More at: www.eisenhuettenstadt.de

Buckow

This small spa town (1,500 inhabitants) is the capital of a charming land, called **Marchian Switzerland** (Ger. Märkische Schweiz). It lies 50 kilometres west of Kostrzyn nad Odrą and 45 kilometres northwest of Frankfurt. It is best reached via Route 168. The size of the town allows us to explore its most interesting places in less than two hours. From the town square

Klasztor w Neuzelle
 Kloster in Neuzelle
 Monastery in Neuzelle

Rynek w Buckow
 Market in Buckow
 Market Square in Buckow

Malowniczy zakątek w Buckow
 Malerische Ecke in Buckow
 Picturesque corner of Buckow

Leży 50 kilometrów na zachód od Kostrzyna nad Odrą i 45 kilometrów na północny zachód od Frankfurtu. Dojechać doń najlepiej drogą nr 168. Rozmiary miasteczka pozwalają, by w ciągu niespełna dwóch godzin zwiedzić spacerem jego najciekawsze miejsca. Z rynekca za turystycznymi drogowskazami warto udać się do dworca. Mieści się tam **ekspozycja dotycząca historii kolejnictwa**, można zobaczyć m.in. lokomotywy wąskotorowe. Atrakcyjnym miejscem jest park pałacowy, znajdujący się nieopodal rynku. Bardzo urokliwe są uliczki miasteczka, w tym Nowa Promenada (niem. Neue Promenade).

Z miasteczkiem związany był Bertold Brecht, znany niemiecki pisarz i poeta, któremu poświęcono muzeum. Centrum Buckow leży w bezpośrednim otoczeniu trzech jezior, z czego jedno z nich, **Schermützelsee**, jest imponujące. Pływają po nim statki turystyczne, z których można podziwiać pofałdowany krajobraz Szwajcarii Marchijskiej. Miasteczko stanowi świetną bazą wypadową po okolicy. Wiedzie stąd wiele szlaków pieszych o łącznej długości 150 kilometrów, z których najkrótszy ma trzy kilometry,

45 km nordwestlich von Frankfurt (Oder) und ist am besten über die Bundesstraße B168 zu erreichen. Die Größe der Stadt erlaubt es auf einem knapp zweistündigen Spaziergang die interessantesten Orte zu sehen. Vom Marktplatz aus sollte man sich den touristischen Wegweisern folgend zum Bahnhof begeben. Dort befindet sich eine **Ausstellung zur Geschichte der Buckower Kleinbahn** und man kann u. a. eine Schmalspurlokomotive sehen. Ein besonders attraktiver Ort für einen Spaziergang ist der Schlosspark unweit des Marktes. Die kleinen Straßen des Ortes, darunter die Neue Promenade, sind sehr reizvoll. Bertold Brecht, der berühmte Schriftsteller und Poet, war mit der Stadt verbunden und ihm wurde ein Museum gewidmet. Das Stadtzentrum von Buckow liegt in unmittelbarer Umgebung von drei Seen, von denen der **Schermützelsee** imponierend groß ist. Touristenschiffe befahren den See und erlauben es die gewellte Landschaft der Märkischen Schweiz aus der Wassersperspektive zu bestaunen. Die Stadt stellt einen idealen Ausgangspunkt für Ausflüge in die Umgebung dar. Ein Netz von Wanderwegen, mit einer Gesamtlänge von 150 km, erstreckt sich von hier aus,

you should go to the train station. It houses an **exhibition on railway history**, where you can admire narrow-gauge locomotives. Another attractive place for a walk is the palace park, located near the central market. The town streets are very charming, including the New Promenade (Ger. Neue Promenade). Bertold Brecht, a famous German writer and poet, was involved in the town. It now has a museum devoted to him. Buckow's centre is located in the immediate vicinity of three lakes, one of which is **Schermützelsee**, an impressively large basin. Tourist boats sail on it and allow you to admire the undulating landscape of Marchian Switzerland from the water. The town is a great starting point to explore the rest of the area. A complex of hiking trails with a total length of 150 kilometres leads from here. The shortest one is three kilometres long and the longest one goes on for 41 kilometres! Everyone who decides to move out will be amazed by the beauty and diversity of the landscape. The major attractions on the route include: **Krugberg mountain** (130 metres above sea level), **the mill in Pritzhagen** (Pritzhagener Mühle), **Stobbertal valley, dragon**

a najdłuższy 41 kilometrów. Każdy zwiedzający będzie zaskoczony urodą i różnorodnością krajobrazu. Do najważniejszych atrakcji na szlakach należy: **góra Krugberg** (130 metrów n.p.m.), **młyn w Pritzhagen** (Pritzhagener Mühle), **dolina Stobbertal, smoczy wąwóz** (Drachenschlucht), **diabelskie kamienie** (Teufelssteine) oraz wszystkie charakterystyczne dla tego regionu formy ukształtowania terenu: jeziora, rzeki, potoki, strome wzniesienia, doliny, wąwozy, łąki, bagna i lasy. Buckow jest perełką leżącą pośrodku tego bogactwa. Nic dziwnego więc, że zostało ono objęte ochroną w postaci Parku Natury Märkische Schweiz.

Więcej: www.maerkischeschweiz.eu

Kostrzyn nad Odrą – ruiny Starego Miasta i twierdza

Na zachodnich rubieżach miasta, omywane wodami Odry, wznoszą się imponujące mury Twierdzy Kostrzyn. To dzięki nim miasto od XVI wieku kojarzone było z niezdobytą fortecą

wovon der kürzeste 3 km lang ist, der längste 41 km. Jeder Tourist wird von der Schönheit und den vielfältigen Formen der Landschaft beeindruckt sein. Zu den wichtigsten Attraktionen entlang der Wanderwege zählen der **Krug-berg** (130 m ü. d. M.), **die Pritzhagener Mühle, das Stobbertal, die Drachenschlucht, die Teufelssteine** sowie alle für diese Region charakteristischen Landschaftsformen: Seen, Flüsse, Bachläufe, steile Hänge, Täler, Hohlwege, Wiesen, Sümpfe und Wälder. Buckow ist eine Perle inmitten dieses Reichtums. Es verwundert daher nicht, dass Buckow mit dem Naturpark Märkische Schweiz unter Schutz gestellt wurde.

Mehr auf: www.maerkischeschweiz.eu

Kostrzyn nad Odrą – Altstadt ruinen und Festung

Am westlichen Stadtrand erheben sich, von der Oder umspült, die imposanten Mauern der Festung Kostrzyn. Dank ihnen verbindet man die Stadt seit dem 16. Jh. mit der uneinnehmbaren Festung, welche Einfluss auf das Schicksal der gesamten Region hatte. In der

gorge (Drachenschlucht), **devil stones** (Teufelssteine) and the characteristic landforms of this region: lakes, rivers, streams, steep hills, valleys, ravines, meadows, marshes and forests. Buckow is a real gem amongst all this wealth. No wonder that it has been protected by Märkische Schweiz Nature Park.

More at: www.maerkischeschweiz.eu

Kostrzyn nad Odrą – Old Town ruins and the fortress

On the Western edges of the city, located behind the waters of the Oder River, emerge the impressive walls of the Kostrzyn Fortress. It was thanks to them that in the 16th century the city was associated with an impregnable fortress affecting the fate of the entire region. In the second half of the 19th century, in recognition of the importance of the fortress, it was expanded with an outer ring of forts. At the beginning of 1945 the fight for this place lasted for two months, annihilating the Old Town enclosed within the fortress walls.

decydującą o losach całego regionu. W drugiej połowie XIX wieku, w uznaniu znaczenia twierdzy, przeprowadzono jej rozbudowę o pierścień zewnętrznych fortów.

Na początku 1945 roku walki o to miejsce trwały przez dwa miesiące, rujnując zamknięte w fortecznych murach Stare Miasto. Dlatego do dziś przetrwały tylko jego ruiny: pozostałości zabudowy mieszkalnej, ulic, zamku i kościoła. Podsuwają wyobraźni turystów obrazy tętniącego niegdyś życiem i pełnego uroku starego Kostrzyna.

PL

Po latach niszczenia i stagnacji twierdza przeżywa dziś swoją drugą młodość. Utworzono muzeum, trwają szeroko zakrojone prace badawcze, remontowe i adaptujące obiekty do zwiedzania. Warto wspomnieć, że za projekt ochrony i renowacji tych unikalnych obiektów Kostrzyn nad Odrą zdobył w 2008 roku pierwsze miejsce w konkursie „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Unijnych”.

Turyści zmotoryzowani mogą zostawić samochód na obszernym parkingu przy Urzędzie Miasta. Przed wejściem w mury Twierdzy Kostrzyn warto przespacerować się po **moście na**

2. Hälfte des 19. Jh. wurde die Festung in Anbetracht ihrer Bedeutung um einen Ring aus Außenforts erweitert. Anfang 1945 wurden zwei Monate lang Kämpfe um diesen Ort geführt. Dabei wurde die Altstadt innerhalb der Festungsmauern zerstört. Bis heute blieben nur die Ruinen erhalten: Überreste der Wohnbebauung, der Straßen, der Burg sowie der Kirche. Sie beleben die Fantasie der Touristen mit einem Bild der einst lebendigen und reizvollen, alten Stadt Kostrzyn. Nach den Zerstörungen und der Stagnation in den Nachkriegsjahren erlebt die Festung heute ihre zweite Jugend. Ein Museum wurde eröffnet und es werden umfangreiche Forschungs- und Renovierungsarbeiten durchgeführt, welche die Besichtigung der Objekte ermöglichte. Es ist erwähnenswert, dass Kostrzyn nad Odrą für den Schutz und die Renovierung dieser einzigartigen Objekte 2008 den ersten Preis im Wettbewerb „Polska Pięknieje – 7 Cudów Funduszy Unijnych“ gewann.

DE

Die motorisierten Reisenden können ihr Auto auf dem großen Parkplatz am Stadtamt parken. Vor dem Betreten der Festung Kostrzyn lohnt es sich über die **Oderbrücke** zu spazieren,

That's why only its ruins survived to this day: the remains of residential buildings, streets, the castle and the church. They fill the tourists' imagination with images of a town once vibrant with life and full of charm. After the post-war years of destruction and stagnation, the fortress has entered its second youth. A museum was established, there is on-going research and tourist infrastructure is constantly renovated and adapted. It should be mentioned here that the project involving conservation and restoration of these unique objects won the first prize in the "Poland Gets More Beautiful - 7 Wonders of the European Funds" contest in 1998.

EN

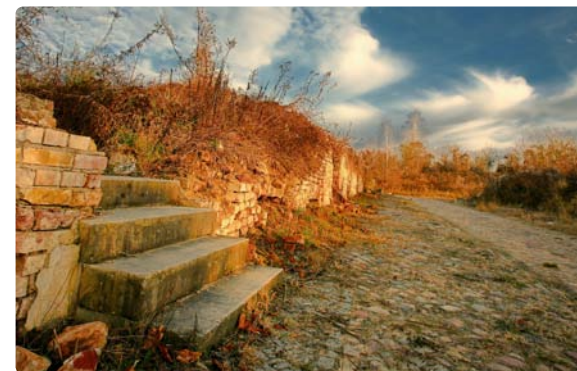
You can leave your car at a spacious parking lot by the Town Hall. Before entering the walls of Kostrzyn Fortress, it is worth taking a walk on the **bridge on the Oder River** or even along its opposite bank, in order to assess the scale of the object. After leaving the bridge you should head towards the **Berlin Gate**. It houses a small museum and a tourist information point, where you can learn many interesting things and hire a tour guide.

W Muzeum Twierdzy Kostrzyn
 Im Museum Twierdza Kostrzyn (Museum
 der Festung Kostrzyn)
 Inside of the Kostrzyn Fortress Museum

Inscenizacja historyczna podczas obchodów „Dni Twierdzy”
 Historische Inszenierung während der „Tage der Festung”
 Staging of a historic event during annual
 fortress celebrations

Kostrzyńskie „Pompeje”
 „Pompeji” von Kostrzyn
 The „Kostrzyn Pompei”

Odrze, a nawet wzdłuż przeciwnego brzegu rzeki, by ocenić skalę obiektu. Po zejściu z mostu należy skierować się do **Bramy Berlińskiej**. Mieści się w niej salka muzealna i punkt informacji turystycznej, w którym można zamówić usługę przewodnika. Zwiedzając samodzielnie twierdzę i Stare Miasto, warto pamiętać, by obejrzeć wspomnianą Bramę Berlińską, przejść mostem nad fosą i przez **Bramę Chyżańską**, zejść w **kazamaty Bastionu Filip**, gdzie mieszczą się imponujące ekspozycje muzealne (godziny i reguły zwiedzania dostępne są na internetowej stronie muzeum), po czym wejść na bastion (skąd roztacza się malowniczy widok na Odrę) i przespacerować się **Promenadą Kattego**. Następnie warto udać się na spacer po **Bastionie Brandenburgia** i kierując się ku **Bastionowi Król**, przystanąć przy **ruinach zamku i kościoła**.

Więcej: www.muzeum.kostrzyn.pl

PL

oder auch entlang des gegenüberliegenden Fluss-ufers, um die Dimension der Festungsanlage einschätzen zu können. Die Brücke verlassend, richtet man sich nach dem **Tor Brama Berlińska** (Berliner Tor). Im Inneren befinden sich ein Museumssaal sowie ein Touristeninformationspunkt, an dem man sich informieren und einen Fremdenführer bestellen kann. Falls man die Festung und Altstadt selbständig erkunden möchte, so ist zu beachten, dass man neben der Besichtigung der Brama Berlińska auch über die Burggrabenbrücke und durch die **Brama Chyżańska** geht, in die **Kasematten der Bastion Filip** hinabsteigt, wo sich imposante Museumsausstellungen befinden (Öffnungszeiten und Besichtigungsbedingungen: siehe Webseite des Museums). Nachfolgend betritt man die Bastion (malerischer Blick auf die Oder), um entlang der **Promenada Kattego** spazieren zu gehen. Anschließend lohnt es sich einen Spaziergang auf der **Bastion Brandenburgia** zu machen und in Richtung der **Bastion Król** gehend an **den Ruinen der Burg und der Kirche** Halt zu machen.

Mehr auf: www.muzeum.kostrzyn.pl

DE

When exploring the fortress and the Old Town you should pass the bridge over the moat, then head through the **Chyżań Gate** into the **catacombs of the Philip's Bastion**, where you will find impressive museum exhibitions (visiting hours and tour rules are posted on the museum's website), then ascend the bastion (which offers scenic views of the Oder) and stroll down **Katte Promenade**. Afterwards, you might want to go for a walk along the **Brandenburg Bastion**, stop by the **castle and church ruins** and finally head towards **King's Bastion**.

More at: www.muzeum.kostrzyn.pl

EN

Widok z Bastionu Filip na Bramę Chyżańską
Blick von der Bastion Filip auf die Brama Chyżańska
View from Philip's Bastion on Chyżań Gate

Brama Chyżańska
Brama Chyżańska (Kietzer Tor)
Chyżań Gate

Fryderyk Wielki i jego dąbroszyńskie fascynacje

Mury Twierdzy Kostrzyn stanowiły tło nie tylko wielkich, powszechnie znanych wydarzeń. Przykładem może być historia karnego zesłania do twierdzy królewskiego syna, Fryderyka II (zwanego później Wielkim), który swój los sprowokował próbą ucieczki z kraju. Dla niespełna dwudziestoletniej, romantycznej duszy ciągle obcowanie z żandarmami i ich zwyczajami było, jak sam pisał, „nie do zniesienia”. Ratunkiem okazał się pobliski majątek w Dąbroszynie (gmina Witnica), którego właścicielka, młoda, piękna i wrażliwa Eleonora von Wreech, zaprzyjaźniła się z młodzieńcem. Połączyło ich pragnienie wspólnych duchowych przeżyć podczas rozmów o poezji, filozofii, podróżach itp. Fryderyk doznał zauroczenia, co żarliwie wyrażał w swych listach i wierszach. Owe młodzieńcze uczucie należało jednak do tych „zakazanych”. Eleonora, choć czuła się samotna, była zamężna (ze znacznie starszym i rzadko bywającym w domu oficerem armii pruskiej), a Fryderyk jako przyszły król musiał żyć zgodnie z wizją swego ojca (za próbę sprzeciwienia się realizacji jego planów właśnie odbywał karę).

Dąbroszyn jest skarbnicą historii i ciekawych po niej pozostałości. Dość wspomnieć, że o tym majątku, założonym przez marszałka wojsk brandenburskich Hansa Adama von Schoeninga, znany poeta Theodor Fontane napisał: „Wiele majątków nowomarchijskich mogło się równać z dąbroszyńskim, lecz żaden tak długo i żarliwie nie pielęgnował tradycji i sztuki”.

Friedrich der Große und seine Faszinationen in Dąbroszyn

Die Festung Kostrzyn diente nicht nur als Kulisse für große, bekannte Ereignisse, sondern auch für Episoden aus dem Privatleben der damaligen Herrscher. Ein Beispiel dafür ist die Geschichte des königlichen Sohnes Friedrich II. (später des Großen), der zur Strafe hierher entsandt wurde. Ein Versuch aus dem Land zu fliehen bescherte ihm dieses Schicksal. Für den knapp Zwanzigjährigen und seinen romantischen Geist war der stete Umgang mit den Gendarmen und ihren Gewohnheiten „nicht zu ertragen“, wie er schrieb. Als Rettung erschien ihm das Landgut in Dąbroszyn, dessen Besitzerin, die junge Eleonora von Wreech, sich mit ihm anfreundete. Es verband sie das Verlangen nach geistigen Erlebnissen, während sie über die Poesie, Philosophie, Reisen etc. sprachen. Friedrich war entzückt, was er in seinen Briefen und Gedichten ausdrückte. Jenes Gefühl gehörte jedoch zu den verbotenen. Eleonora fühlte sich zwar einsam, sie war jedoch verheiratet (mit einem älteren und selten anwesenden Offizier der Preußischen Armee). Friedrich musste als künftiger König gemäß der Vorstellungen seines Vaters leben. Für den Versuch sich dessen Entscheidungen zu widersetzen saß er jene Strafe ab. Dąbroszyn ist eine Schatzkammer der Geschichte. Es reicht zu erwähnen, dass über das Landgut, welches Marschall Hans Adam von Schöning anlegte, der bekannte Schriftsteller Theodor Fontane Folgendes schrieb: „Viele Landgüter in Neumarchland könnten sich mit dem in Dąbroszyn messen, jedoch pflegte keines davon seine Tradition und Kunst so lange und leidenschaftlich.“

Frederick the Great and his lovefile in Dąbroszyn

The walls of the Kostrzyn Fortress witnessed not only great, well-known events, but also interesting episodes of the private life of historic rulers. One example includes the story of Frederick II (later called the Great), the king's son, and his penal exile to the fortress. He deserved this fate for attempting to escape from the country. For a less than twenty-year-old romantic soul, constant interactions with the gendarmes and their customs was, as he wrote, “unbearable”. Salvation lied in the nearby property in Dąbroszyn (Witnica municipality), owned by the young, beautiful and sensitive Eleonora von Wreech, who befriended the young man. They were brought together by the desire for spiritual experiences while talking about poetry, philosophy, travels, etc. Frederick was infatuated, which he passionately expressed in his letters and poems. This youthful feeling, however, was forbidden. Eleonora, although lonely, was married (to a much older and rarely present officer of the Prussian army), whereas Frederick, as the future King, had to live in accordance with his father's vision (he currently served a “sentence” for trying to oppose his decisions). Dąbroszyn is a treasure trove of history and its interesting remains. It suffices to mention that this property, established by a marshal of Brandenburg army, Hans Adam von Schoening, was described by a famous poet Theodor Fontane: “Many New March properties could compete with Dąbroszyn, but none has cherished tradition and art for so long and so ardently”.

Sarkofag w krypcie dąbroszyńskiego kościoła
 Sarkophag in der Krypta der Kirche von Dąbroszyn
 Sarcophagus in the vault of a church in Dąbroszyn

Neogotycki pałac w Dąbroszynie.
 Na pierwszym planie gałąź młorzęba japońskiego
 Neogothischer Palast in Dąbroszyn. Im Vordergrund Zweige
 eines Ginkgoabaums
 Neo-Gothic palace in Dąbroszyn. Ginkgo Biloba in the foreground

Fryderyk Wielki w 1736 roku, pięć lat po okresie
 dąbroszyńskim. Autor: Antoine Pesne
 Friedrich der Große um 1736, fünf Jahre nach
 seiner Zeit in Dąbroszyn. Autor: Antoine Pesne
 Frederick the Great in 1736 five years after
 Dąbroszyn period. Painter: Antoine Pesne

Louiza Eleonora von Wreech w 1737 roku, pięć lat po okresie
 spotkań z Fryderykiem. Autor: Antoine Pesne
 Louisa Eleonora von Wreech um 1737, fünf Jahre
 nach ihren Treffen mit Friedrich. Autor: Antoine Pesne
 Luiza Eleonora von Wreech in 1737 five years
 after her meetings with Fredrick

Ośno Lubuskie

Jedno z piękniejszych miasteczek zachodniej Polski leży 30 kilometrów od Słubic w kierunku północno-wschodnim i 50 kilometrów od Gorzowa Wielkopolskiego w kierunku południowo-zachodnim. Dojazd prowadzi drogą nr 134 lub 137. Miasteczko otoczone jest niemal w całości zachowanymi **murami obronnymi** o długości 1350 metrów. Wzniesiono je z głazów narzutowych i nadbudowano cegłą w drugiej połowie XV wieku. Ich interesującym elementem jest 12 baszt. Wzdłuż murów wiedzie **szlak spacerowy** wyposażony w tablice informacyjne. Najstarszą budowlą Ośna Lubuskiego jest okazała **kościół św. Jakuba** pochodzący z 1298 roku, z wysoką, masywną wieżą. Wewnątrz znajduje się m.in. późnorenesansowy **ołtarz** z 1627 roku, kamienna chrzcielnica z 1667 roku i ambona z 1619 roku. W centralnej części rynku wznosi się neogotycki **ratusz** z 1843 roku. Przy wyjeździe w stronę Słubic (droga nr 137), na cmentarzu znajduje się

Ośno Lubuskie

Die Stadt gehört zu den schönsten in Westpolen und liegt 30 km nordöstlich von Słubice und 50 km südwestlich von Gorzów Wielkopolski. Die Anfahrt erfolgt über die Straßen Nr. 134 oder 137. Die erhalten gebliebenen **Wehrmauern** mit einer Länge von 1350 m umringen fast vollständig die Stadt. Sie wurden aus Findlingen erbaut und in der zweiten Hälfte des 15. Jh mit Ziegelsteinen aufgestockt. Ein interes-santes Element sind ihre 12 Basteien. Entlang der Mauer verläuft ein **Spazierweg** mit Informationstafeln. Das älteste Bauwerk der Stadt ist die prunkvolle **Kirche St. Jakob** von 1298 mit einem hohen, massiven Turm. Im Inneren befinden sich u. a. ein spätreneissancistischer **Altar** von 1627, ein Taufbecken aus Stein von 1667 sowie die Predigerkanzel von 1619. Im Zentralteil des Marktplatzes steht das neogotische Rathaus von 1843. Auf dem Friedhof an der Ausfallstraße nach Słubice (Nr. 137) befindet sich die architektonisch interessante, spätgotische **Kapelle der Hl. Gertrud** aus

Ośno Lubuskie

One of the most beautiful towns of the Western Poland lies 30 kilometres to the northeast of Hamburg and 50 kilometres to the southwest of Gorzów Wielkopolski. It can be reached by Roads 134 and 137. The town is surrounded by almost entirely reserved 1350 metre long **defensive walls**. They were built from boulders and brick in the second half of the 15th century. Their interesting features are the 12 towers. There is a **trail** with information boards running along the walls. The oldest building in Ośno Lubuskie is the impressive **St. Jacob's Church** from 1298, with its tall and massive tower. Inside you will find a late Renaissance **altar** from 1627, a stone baptismal bowl from 1667 and a pulpit from 1619. In the central part of the market is a neo-Gothic **town hall** from 1843. Near the exit towards Słubice (Road 137), there is an interesting late-Gothic sanctuary, **St. Gertrude's Chapel** at the cemetery, dating back to the 14th century. The spatial layout of the city is noteworthy,

Kościół w Ośnie Lubuskie
Kirche in Ośno Lubuskie
Church in Ośno Lubuskie

Mury obronne Ośna Lubuskiego
Wehrmauern in Ośno Lubuskie
Walls of Ośno Lubuskie

Jezioro Grzybno, jedno z kilku
ośniarskich jezior
Grzybno See - einer von mehreren
Seen in Ośno
Grzybno lake, one of many lakes in Ośno

interesująca architektonicznie późnogotycka **kaplica św. Gertrudy**, pochodząca z XIV wieku. Na uwagę zasługuje układ przestrzenny miasta, który wraz ze wspomnianymi murami obronnymi tworzy specyficzny klimat. W mieście i jego bliskim sąsiedztwie znajduje się kilka jezior. Ich uroda i zagospodarowanie turystyczne stanowią kolejny walor Ośna. Kilka kilometrów na południe od miasteczka (w stronę Rzepina drogą nr 134) stoi niewielki, uroczy **kościółek w Lubiechni Małej**. Wzniesiono go w drugiej połowie XVII stulecia. Natomiast kilka kilometrów na zachód od Ośna warto zobaczyć **kościół w Radowie**. Niewielką, skromną i jednocześnie piękną świątynię zbudowano z ciosanych kwadr granitowych. Elementy architektury (zamknięcie okien chóru łukiem półkolistym) wskazują na powstanie świątyni przed 1270 rokiem. Niewyjaśnioną tajemnicą kościoła (i kilku innych w okolicy) są zagadkowe szachownice widoczne na niektórych kamieniach zewnętrznych ścian.

Więcej: www.osno.pl

dem 14. Jh. Beachtenswert ist die städtebauliche Struktur von Ošno, welche zusammen mit den erwähnten Wehrmauern der Stadt ihre spezifische Atmosphäre verleiht. In der Stadt und der Umgebung liegen mehrere Seen, deren Schönheit und die touristische Infrastruktur weitere Vorzüge von Ošno sind. Einige Kilometer weiter südlich (in Richtung Rzepin, Straße Nr. 134) steht die kleine und sehenswerte **Kirche in Lubiechnia Mała**, die im 17. Jh. errichtet wurde. Einige Kilometer weiter östlich wiederum lohnt es sich die **Kirche in Radów** zu besuchen. Die kleine, einfache und gleichzeitig formschöne Kirche wurde aus behauenen Granitquadern erbaut. Die Architekturelemente (halbbogenförmiger Fensterabschluss im Chor) deuten auf eine Erbauung der Kirche vor 1270 hin. Ein ungelöstes Geheimnis dieser Kirche und einiger weiterer in der Umgebung bleiben die spezifischen Schachbrettmuster, die auf einigen Steinaußenwänden zu sehen sind.

Mehr auf: www.osno.pl

which, together with the aforementioned walls gives it a special atmosphere. There are several lakes in the city and its surroundings. Their beauty and the available tourist infrastructure are another asset of Ošno. A few kilometres south of the town (towards Rzepin via Road 134) is a small, charming **church in Lubiechnia Mała**. It was built in the second half of the 17th century. However, a few kilometres to the west of Ošno you should see the **church in Radowo**. A small, modest and at the same time beautiful in its form temple was built of carved granite slabs. Certain architectural elements (choir windows with semi-circular arches) indicate that the temple was built before 1270. An unexplained mystery of this church (and a few others in the area) are peculiar chessboards visible on some stones in the outside walls.

More at: www.osno.pl

Strzelce Krajeńskie

Miasto charakteryzuje duża liczba zabytków oraz czytelny pierwotny układ przestrzenny ulic. Położone jest 28 kilometrów od Gorzowa w kierunku północno-wschodnim, dojeżdża się doń drogą nr 22. Zwiedzanie miejscowości uatrakcyjnia i ułatwia specjalnie przygotowana do tego celu turystyczna infrastruktura. W rynku (przy głównej drodze nr 22), od którego najlepiej rozpocząć spacer, umieszczono dużą **tablicę ze stylowo zaprojektowanym planem miasta**. Przy jej pomocy, można nie tylko zaplanować zwiedzanie istniejących obecnie atrakcji, ale dowiedzieć się także, jakie inne interesujące obiekty stały tu w przeszłości. W pobliżu rozszanych po mieście zabytków ulokowano utrzymane w jednolitym stylu mniejsze tabliczki informacyjne. W obrębie rynku znajduje się ogromny gotycki **kościół** wzniesiony w końcu XIII wieku i neorenesansowy **ratusz** z 1872 roku. Idąc za informacjami z tablicy, turysta trafi m.in. na **zespół średniowiecznych**

Strzelce Krajeńskie

Charakteristisch für die Stadt ist die Vielzahl an Denkmälern sowie die erkennbare, ursprüngliche Straßenführung. Die Stadt liegt 28 km nordöstlich von Gorzów und ist über die Straße Nr. 22 zu erreichen. Die Stadtbesichtigung wird durch eine gut ausgebaute touristische Infrastruktur erleichtert und attraktiver gemacht. Auf dem Marktplatz (direkt an der Hauptstraße Nr. 22), an dem der Spaziergang am besten beginnen sollte, wurde eine große **Tafel mit einem stilvoll entworfenen Stadtplan** errichtet. Dank der Informationen kann man sowohl die Besichtigung der verschiedenen Denkmäler planen und sich über weitere Objekte informieren, die hier einst standen. In der Nähe der über die Stadt verstreuten Denkmäler wurden kleinere, einheitliche Informationstafeln aufgestellt. Am Markt steht eine große gotische **Kirche** von Ende des 13. Jh. und das neorenaissancezeitliche **Rathaus** von 1872. Der Informationstafel folgend gelangt der Tourist u. a. zum Ensemble der mittelalterlichen

Strzelce Krajeńskie

The city is characterized by a large number of monuments and a distinct original spatial arrangement of the streets. It is located 28 kilometers northeast of Gorzów and is reached by Road 22. Specially prepared tourist infrastructure makes visiting the town easier and more attractive. It is best to start exploring at the town square (on main road no. 22), as it has a **large table with a stylish map of the city**. Using the information, you can not only plan a tour of the existing attractions, but also find out what other interesting objects were here in the past. Smaller information boards are located next to all monuments scattered around town. In the market there is a large Gothic **church** built at the end of the 13th century and a neo-Renaissance **town hall** from 1872. By following the information from the board, you will find, for example, a complex of **medieval fortifications** including: 1640 metre long city walls, the Mill Gate and the Prison Tower.

fortyfikacji obronnych, na który składają się: mury miejskie o długości 1640 metrów, Brama Młyńska, Baszta Więzienna.

Zwiedzisz miasto, warto też poznać jego ciekawe okolice. Na skraju Puszczy Drawskiej leży jedna z piękniejszych wioseczek – **Pielice**. Uroku jej nadaje układ przestrzenny, domy o konstrukcji szachulcowej oraz piękny, także szachulcowy **kościółek** z pierwszej połowy XVIII wieku. Nieopodal wsi, nad jeziorem Ogardzka Odnoga znajduje się atrakcyjne pole biwakowe (dojazd: po minięciu gorzelnii dalej „główną” drogą leśną). Z kolei w pobliżu miejscowości **Bobrówko** leży największy w województwie głaz narzutowy, „**Leżący Słoń**”, o obwodzie ponad 20 m. Do głazu z centrum wsi prowadzą dobrze widoczne oznakowania. Więcej: www.strzelce.pl

PL

Wehrbefestigungen, die aus der Stadtmauer - mit einer Länge von 1640 m, dem Stadttor Brama Młyńska und der Baszta Więzienna (Gefängnisbastei) bestehen.

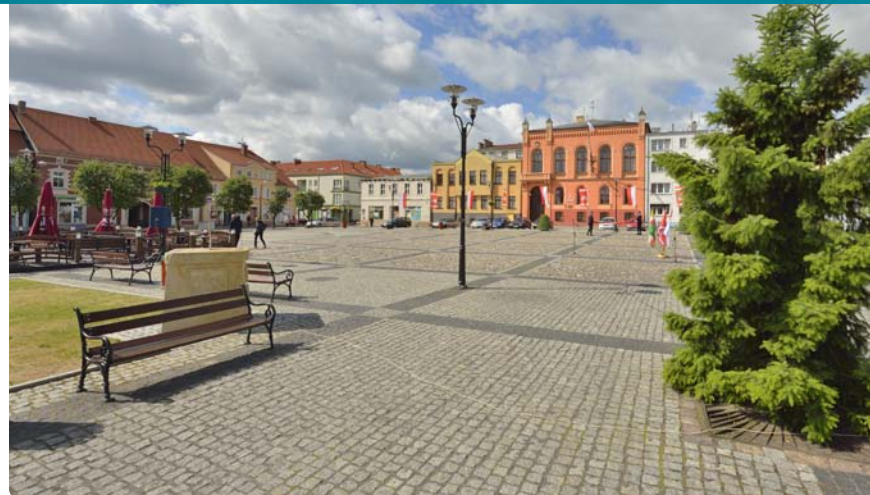
Während der Stadtbesichtigung lohnt es sich die interessante Umgebung der Stadt zu berücksichtigen. Am Rande der Heide Puszca Drawska liegt eines der schönsten Dörfer – **Pielice**. Die städtebauliche Anordnung, Fachwerkhäuser sowie die hübsche **Fachwerkkirche** aus der 1. Hälfte des 18. Jh. verleihen ihm seine Schönheit. Unweit des Dorfes befindet sich am See Ogardzka Odnoga ein Zeltplatz (Anfahrt: nach dem Passieren der Branntweimbrennerei weiter auf der „Haupt-straße“ im Wald). Unweit des Ortes **Bobrówko** liegt der größte Findling der Woiwodschaft, „**Leżący Słoń**“ (Liegender Elefant), mit einem Umfang von mehr als 20 m. Vom Zentrum aus führen gut sichtbare Wegweiser zum Fels. Mehr auf: www.strzelce.pl

DE

While visiting the city, take into account its interesting surroundings. One of the most beautiful villages, **Pielice**, lies at the edge of the Drawsko Primeval Forest. It's charm relies on several factors: the spatial layout, wattle and daub houses and a beautiful, also wattle and daub, **church** from the first half of the 18th century. Near the village, on the shore of Lake Ogardzka Odnoga, you will find an attractive camping site (reached after passing the distillery while still on the “main” forest road). On the other hand, near the village of **Bobrówko** lies the biggest glacial erratic in the voivodeship, “**The Elephant**”, with a circumference of over 20 metres. There are visible markings leading from the village centre to the boulder.

More at: www.strzelce.pl

EN

Rynek w Strzelcach Krajeńskich, pośrodku ratusz
Markt in Strzelce Krajeńskie,
im Hintergrund das Rathaus
Market Square in Strzelce Krajeńskie,
town hall in the background

Baszta w Strzelcach Krajeńskich
Bastei in Strzelce Krajeńskie
Tower in Strzelce Krajeńskie

Opisane wyżej miasteczka i wsie nie zamykają listy urokliwych miejscowości regionu. Miłośników dawnej architektury i urbanistyki niewątpliwie zainteresują następujące miejsca: uwzględnione w opisie trasy rowerowej **Oderbruch Bad Freienwalde** oraz **Fürstenwalde** i **Bad Saarow** – miasta opisane w rozdziale *Trasy kajakowe*. Niewątpliwą przyjemnością sprawi spacer po **Lubniewicach**, gdzie turystę zauroczy układ przestrzenny miasteczka otoczonego zewsząd wodą oraz m.in. zamek i Park Miłości. W **Międzyrzeczu** odwiedzających zachwyci zespół muzealno-zamkowo-parkowy oraz okazały rynek. W **Sulęcinie** wart zainteresowania jest kościół pw. św. Mikołaja, promenada nad Postomią oraz Dom Joannitów. W **Drezdenku** zwrócą uwagę uroczyska uliczki, rynek i dawny spichlerz, a w **Santoku** układ przestrzenny miejscowości i walory krajobrazowe stoku Pradoliny. Dużo uroku mają również bogaty w zabytki **Pszczew**, **Skwierzyna**, **Witnica**, **Dobiegniew**, a także **Bledzew** i **Lubiszyn**.

PL

Die oben aufgeführten Städte und Dörfer schließen die Liste der reizvollen Orte dieser Region nicht ab. Freunde alter Architektur und ansprechender, städtebaulicher Struktur werden sich auch für folgende Orte interessieren: das im Kontext der Radstrecke Oderbruch beschriebene **Bad Freienwalde** sowie **Fürstenwalde** und **Bad Saarow**, die im Kapitel *Kajakstrecken* erwähnt sind. Zweifelsohne bereitet ein Spaziergang durch **Lubniewice** Freude. Der Tourist wird von dem städtebaulichen Konzepts des allseits von Wasser umgebenen Ortes ebenso bezaubert sein wie vom Schloss und dem Miłości-Park. In **Międzyrzecz** beeindruckt das Ensemble aus Museum, Schloss und Park sowie der prachtvolle Markt. In **Sulęcin** sind die Kirche St. Nikolaus, die Promenade an der Postomia sowie das Johannerhaus von Interesse. In **Drezdenko** sind es die schönen Straßen, der Markt und der alte Speicher und in **Santok** der Städtebau sowie die landschaftlichen Vorzüge des Urstromtals. Reizvoll sind auch die an Denkmälern reichen Orte **Pszczew**, **Skwierzyna**, **Witnica**, **Dobiegniew** sowie **Bledzew** und **Lubiszyn**.

DE

The towns described above do not close the list of charming locations in the region. Admirers of old architecture and attractive urban layout will definitely be interested in the following places: **Oderbruch**, **Bad Freienwalde** described in the context of the bicycle route, as well as **Fürstenwalde** and **Bad Saarow** - both mentioned in the *Kayaking trails*. Walking around **Lubniewice** will definitely be a pleasurable experience due to the spatial layout of the water-surrounded town as well as the castle and Park of Love. In **Międzyrzecz** visitors will be delighted by a museum-castle-park complex and a massive town square. Among the attractions of **Sulęcin** there is St. Nicholas' church, a promenade upon Postomia and a house of the Order of Saint John. In **Drezdenko** you will find charming streets, market square and the old granary, whereas in **Santok** - the town's urban layout and the landscape of the ice-marginal valley's slope. A lot of charm can also be found in **Pszczew**, **Skwierzyna**, **Witnica**, **Dobiegniew** as well as **Bledzew** and **Lubiszyn**, all of them rich in monuments.

EN

Kościół w Marwicach
Kirche in Marwice
Church in Marwice

Dawna prochownia,
dziś Muzeum Puszczy Drawskiej w Drezdenku
Ehemaliges Pulverlager, heute das Museum Puszczy
Drawskiej (Heidemuseum) in Drezdenko
Old gunpowder mill, currently Drawa Primeval
Forest Museum

Rynek w Bledzewie
 Markt in Bledzew
 Market Square in Bledzew

Ratusz w Skwierzynie
 Rathaus in Skwierzyn
 Town hall in Skwierzyn

W podziemiach Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego

3 km/1,5–2,5 godz.

Międzyrzeckie umocnienia to ogromny kompleks poniemieckich fortyfikacji. Powstał w latach 30. XX wieku na ówczesnym pograniczu niemiecko-polskim. Fortyfikacje tworzyły system kilkudziesięciu żelbetonowych bunkrów, rozciągających się na długości ok. 100 kilometrów. Niektóre z nich były połączone systemem podziemnych tuneli. One właśnie stanowią dziś największą turystyczną atrakcję MRU. Wydrążono je na głębokości 30–50 metrów pod powierzchnią ziemi, tworząc labirynt o łącznej długości około 30 kilometrów. Niektóre z nich udostępniono do zwiedzania jako jedyną w swoim rodzaju podziemną trasę turystyczną. Czas przejścia zależy od wybranej opcji długości trasy. Krótsza zajmuje ok. 1,5 godziny, dłuższa ok. 2,5 godziny. Wejście do podziemi znajduje się w niewielkiej miejscowości **Pniewo**, ok. 10 kilometrów na południe od Międzyrzecza. Wstęp

PL

Im Untergrund des Międzyrzecki Rejon Umocniony (Festungsfront Oder-Warthe-Bogen)

3 km/1,5–2,5 Std.

Die Befestigungen um Międzyrzecz (kurz MRU) sind ein riesiger Komplex deutscher Wehranlagen. Er entstand in den 1930er Jahren im damaligen Grenzgebiet zu Polen. Die Befestigung bestand aus einem System von etlichen Stahlbetonbunkern, die sich über eine Länge von ca. 100 km erstrecken. Einige davon waren durch ein Tunnelsystem miteinander verbunden, welches heute die größte Touristenattraktion des MRU darstellt. Die Tunnel wurden 30-50 Meter tief unter der Erde gebaut und bildeten ein Labyrinth von insgesamt 30 km Länge. Einige davon wurden für Besichtigungen zugänglich gemacht und stellen eine einzigartige unterirdische Touristenstrecke dar. Es werden verschiedene Besichtigungstouren angeboten. Für die kürzere

DE

Beneath the Międzyrzecz Fortification Region

3 km/1,5–2,5 hours

The Międzyrzecz fortifications are a huge complex of former German defences. It was built in the 1930s on the contemporary German-Polish borderland. The fortifications comprised of a system of dozens of reinforced concrete bunkers, extending over a length of approx. 100 km. Some of them were connected by a system of underground tunnels. Today they are the biggest tourist attraction of the MFR. They were dug to a depth of 30-50 metres below the surface, creating a maze with a total length of about 30 kilometres. Some of them were made available to the public as a unique underground tourist route. The time it takes to explore them depends on the length of the chosen route. The shorter one takes approx. 1.5 hours, the longer approx. 2.5 hours. The entrance to the tunnels is located in the small village of **Pniewo**, approx. 10 km south of Międzyrzecz. Admission is possible

EN

możliwy przez cały rok, tylko z przewodnikiem (także obcojęzycznym). Zorganizowane zwiedzanie podziemnych fortyfikacji jest dostępne jeszcze w dwóch miejscowościach: **Nietoperek i Borszyn**.

Więcej: www.bunkry.pl, www.miedzyrzecz.pl

Rezerwat Nietoperek

Podziemne korytarze MRU oprócz swej historyczno-technicznej wartości zasłynęły także jako rezerwat przyrody. Otóż człowiek, drążąc tunele, stworzył warunki zbliżone do panujących w naturalnych jaskiniach. Pojawienie się ich sztucznego odpowiednika wywołało zainteresowanie jaskiniowych gatunków zwierząt. Należą do nich nietoperze, które zlatują się tutaj z całej Europy na hibernację zimową. Liczbę tych zwierząt, rokrocznie zimujących, szacuje się na 20–30 tysięcy osobników należących do 12 gatunków. To rekord w skali Europy! Jako wielkiej wagi zimowisko i miejsce rozrodu nietoperzy niektóre z korytarzy objęto ochroną w postaci rezerwatu Nietoperek.

PL

benötigt man 1,5 Stunden, für die längere etwa 2,5 Stunden. Der Eingang zum Untergrund befindet sich im kleinen Ort **Pniewo**, etwa 10 km südlich von Międzyrzecz. Der Eintritt ist ganzjährig und nur mit einem Fremdenführer (auch fremd-sprachig) möglich. Neben Pniewo kann man auch in den Orten **Nietoperek** und **Borszyn** die unterirdischen Wehranlage besichtigen. Mehr auf: www.bunkry.pl, www.miedzyrzecz.pl

Reservat Nietoperek

Die unterirdischen Gänge des MRU wurden neben ihrem geschichtlich-technischen Wert auch als Naturreservat bekannt. Mit dem Tunnelbau wurden Bedingungen geschaffen, die denen in natürlichen Höhlen ähneln. Viele höhlenbewohnende Tierarten entdeckten diesen Lebensraum und nutzen ihn. Dazu gehören Fledermäuse, die aus vielen Gebieten Europas zum Winterschlaf hierher kommen. Die Anzahl der jährlich überwinternden Tiere wird auf 20.000-30.000 Exemplare aus zwölf Arten geschätzt. Das ist ein europaweiter Rekord! Als wichtiger Überwinterungs- und Fortpflanzungsplatz wurden einige Tunnelgänge in Form des Reservats Nietoperek unter Schutz genommen.

DE

throughout the year, but only with a guide (including foreign language speaking). In addition to Pniewo, organized tour of the underground fortifications is possible from two other places: **Nietoperek** and **Borszyn**.

More at: www.bunkry.pl, www.miedzyrzecz.pl

Nietoperek Reserve

Apart from their historical and technical value, the MFR underground corridors, also became famous as a nature reserve. The tunneling works created conditions similar to the ones found in natural caves. The emergence of this synthetic equivalent provoked the interest of cave species. These include bats that fly in here from huge areas of Europe for winter hibernation. The number of those animals wintering every year is estimated at 20-30 thousand individuals of 12 species. This is a European record! As a bat wintering and breeding ground of great importance, some of the corridors fell under protection in the form of the Nietoperek Reserve (Bat Reserve).

EN

Przyrodnicze skarby Parku Narodowego Ujście Warty i okolic

Łącznie 12 km szlaków pieszych/8–10 godz.

Trasa piesza, wymagająca kilkukrotnego przemieszczania się samochodem pomiędzy wybranymi atrakcjami. W sytuacji braku czasu można ją podzielić na dwa dzienne etapy: północny i południowy.

PL

Trasa rozpoczyna się przed **leśniczówką Nowiny**. Dojazd do niej odbywa się drogą szutrową odchodzącą w kierunku północnym od szosy nr 132 (relacji Kostrzyn–Gorzów), około 100 metrów na wschód od Motylewa. Przy zjeździe z szosy w szutrową drogę znajduje się dobrze widoczna tablica z czerwonym tłem informująca o granicy obszaru Natura 2000. Przy leśniczówce (oddalonej o pół kilometra od szosy nr 132) znajduje się niewielki parking. Stamtąd do rezerwatu jest już kilkaset metrów. Na parkingu należy zostawić samochód i pieszo udać się dalej prosto drogą szutrową. Po kilkudziesięciu metrach należy skręcić w pierwszą wyraźną drogę w prawo.

Naturschätze des Nationalparks Ujście Warty (Warthemündung) und der Umgebung

Gesamtlänge aller Wanderwege: 12 km/8–10 Std.

Die Wanderstrecke hat mehrere Ausgangsorte, die gut mit dem Auto zu erreichen sind. Die Strecke lässt sich auch gut in zwei Etappen, einer südlichen und einer nördlichen, erkunden.

DE

Die Strecke beginnt vor dem **Forsthaus Nowiny**. Die Anfahrt erfolgt über einen Schotterweg, der etwa 100 m östlich von Motylewo von der Straße Nr. 132 (Kostrzyn – Gorzów) nach Norden hin abbiegt. An der Abfahrt von der Hauptstraße befindet sich ein gut sichtbares, rotes Schild, das über die Grenze des Natura 2000-Gebiets informiert. Das Forsthaus steht 500 m von der Straße Nr. 132 entfernt und besitzt einen kleinen Parkplatz. Von dort sind es nur noch wenige hundert Meter bis zum Reservat. Das Auto auf dem Parkplatz lassend, begibt man sich weiter geradeaus auf einem Schotterweg. Nach einigen Metern

Natural treasures of the Warta Mouth National Park and the surrounding area

12 kilometres of public paths/8–10 hours

This walking route requires to move by car several times between selected attractions. If you don't have enough time, it can be divided into two daily stages: the northern and southern sections.

EN

The tour starts in front of the **Nowiny lodge**. It can be reached by a gravel road extending north from Highway 132 (Kostrzyn - Gorzów), about 100 metres east of Motylewo. When getting off the highway you will see a clearly visible signpost with a red background indicating the border of the Natura 2000 region. Near the lodge (half a kilometre away from Highway 132) there is a small parking lot. From there, the reserve is several hundred metres away. Leave your car in the parking lot and walk straight along the gravel road. After walking

Droga wspina się ku górze, po czym rozwidła się. Należy iść jej główną odnogą, lekkim łukiem w lewo, aż do tablicy informacyjnej rezerwatu **Bogdanieckie Grądy** (dawniej „Bogdaniec II”). Za tablicą widoczna jest droga przebiegająca grzbietem wzniesienia. Spacer nią pozwoli zobaczyć niezwykle malowniczy krajobraz: wąwozy i strome stoki porośnięte okazałą dąbrową. Spacer trwa od godziny do dwóch. Powrót następuje tą samą drogą. W **Bogdańcu** można odwiedzić skansen oraz Zagrodę Młyńską – oddział Muzeum Lubuskiego.

PL

Następnym punktem wycieczki jest wizyta w rezerwacie **Las Morenowy** (dawniej „Bogdaniec I”). Znajduje się on po sąsiedzku, więc samochód można zostawić na tym samym parkingu i udać się główną szutrową drogą w kierunku szosy nr 132. Kilkadziesiąt metrów przed skrzyżowaniem widoczna jest droga w prawo. Kiedy w nią skręcimy, po ok. 500 metrach ponownie staniemy na krawędzi wysoczyzny, skąd rozpościerają się malownicze widoki na stary drzewostan bukowy i dębowy. Tą samą drogą można kontynuować spacer aż do granic rezerwatu. Czas przejścia wynosi około 1–1,5 godziny.

muss man in den ersten, klar sichtbaren Weg rechts abbiegen, der bergauf führt und sich auf der Kuppe gabelt. Dem bogenförmig nach links verlaufenden Hauptweg folgend, erreicht man die Informationstafel des Reservats **Bogdanieckie Grądy** (früher Bogdaniec II). Hinter der Tafel ist ein auf dem Hügelkamm verlaufender Weg sichtbar. Ein Spaziergang dort erlaubt es die äußerst malerische Geländeform mit Hohlwegen, steilen Hängen und mit prachtvollen Eichenbäumen zu sehen. Die Wanderung dauert 1-2 Stunden, die Rückkehr erfolgt auf demselben Weg. In **Bogdaniec** kann man ein Freilichtmuseum sowie die Zagroda Młyńska (Młyńska-Gehöft) besichtigen – eine Abteilung des Museum Lubuskie.

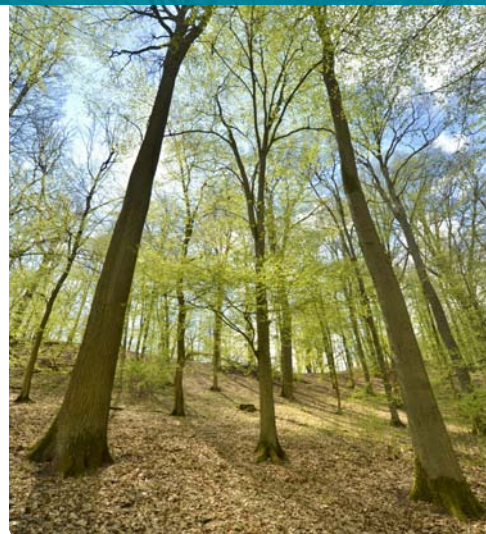
DE

Der nächste Ausflugspunkt ist der Besuch des Reservats **Las Morenowy** (früher Bogdaniec I). Da in unmittelbarer Nachbarschaft liegt, kann man sein Auto auf dem Parkplatz stehen lassen und sich auf einem Schotterweg in Richtung der Straße Nr. 132 begeben. Einige Meter vor der Kreuzung ist rechts ein Weg sichtbar. Dort einbiegend erreicht man nach etwa 500 m erneut den Rand eines Landrückens, von wo aus sich eine malerische

a few dozen metres turn right into the first clearly visible road. The road climbs up, and then splits in two. You should take the main road, along a slight bend, until you get to the **Bogdanieckie Grądy** reserve (formerly “Bogdaniec II”) information board. A little farther on you will see a road on the hill ridge. If you go for a walk along it, you will see a stunning vista: ravines and steep slopes covered with magnificent oak thicket. The walk takes from one up to two hours. You return via the same route. When in **Bogdaniec**, you may want to visit an open air museum and Zagroda Młyńska, which is a branch of the Lubuskie Museum.

EN

The next stop consists in a visit to **Las Morenowy** (Moraine Forest) reserve (formerly “Bogdaniec I”) It is located nearby, so you can leave your car in the same parking lot and go along the main gravel road towards Highway 132. A few dozen metres before the junction you will see a road on your right. Turn right, and after approx. 500 metres you will be standing on the edge of a plateau that offers a picturesque view of old beeches and oaks. You can continue walking along the same road up to the borders of the reserve. This trip takes approximately 1-1.5 hours.

Okazała dąbrowa w rezerwacie Bogdanieckie Grądy
 Prachtvolle Eichen im Reservat Bogdanieckie Grądy
 Magnificent oaks in Bogdanieckie Grądy reserve

Skansen w Bogdańcu
 Freilichtmuseum in Bogdaniec
 Open air museum in Bogdaniec

Kolejnym etapem zwiedzania jest ścieżka przyrodnicza **Olszynki**. Droga nr 132 należy dojechać do **Kamienia Małego** i za stacją paliw skręcić w lewo w brukową drogę. Następnie minimy przejazd kolejowy i prosto wyboistą drogą dojedziemy do oddalonego o dwa kilometry parkingu z wieżą widokową. Stamtąd należy pieszo wrócić drogą ok. 900 metrów w kierunku Kamienia Małego, do drewnianego mostku na przyrodzonym kanale. Tu zaczyna się kładka ścieżki przyrodniczej. Wkrótce dociera ona do lasu bagiennego, którego nie sposób w innym miejscu przejść suchą stopą. Ścieżka ma charakter pętli, więc do parkingu dociera od innej strony. Po drodze turysta mija tabliczki edukacyjne pomagające poznać specyfikę otaczających go siedlisk i zjawisk przyrodniczych. Czas przejścia wynosi około półtorej godziny.

Następnie warto odwiedzić ścieżkę przyrodniczą **Ptasim Szlakiem**. Z Kamienia Małego przez Kostrzyn lub wykorzystując przeprawę promową na Warcie w okolicy Witnicy, należy dojechać do Słońska. Tam, na głównym rondzie w centrum znajdują się drogowskazy do

Aussicht über den Buchen- und Eichenbaumbe-stand erstreckt. Dem Weg folgend kann man den Spaziergang bis zur Reservatsgrenze fortsetzen. Die Wanderzeit beträgt in etwa 1–1,5 Stunden.

Die nächste Besichtigungsetappe stellt der Naturpfad **Olszynki** dar. Auf der Straße Nr. 132 geht es bis nach **Kamień Mały**, wo hinter der Tankstelle links in einen gepflasterten Weg abgebogen werden muss. Nach Überquerung des Bahnübergangs fährt man 2 km weiter über eine holprige Straße bis zum Parkplatz mit Aussichtsturm. Von dort aus muss man etwa 900 m in Richtung Kamień Mały zurückgehen. An der Holzbrücke über den straßennahen Kanal be-ginnt der Steg des Naturpfades. Nach kurzer Zeit erreicht er einen Sumpfwald, den man andernorts nicht trockenen Fußes durchqueren kann. Der Pfad ist schleifenförmig, so dass man den Parkplatz wieder von der anderen Seite er-reicht. Unterwegs passiert man Lehtafeln, die den Touristen mit der Eigentümlichkeit der Lebensräume und Naturer-eignissen ringsherum vertraut machen. Die Wanderzeit beträgt ca. 1,5 Stunden.

The next step is to explore the **Olszynki** nature trail. Road 132 will take you to **Kamień Mały**. Turn left into a paved road just after a petrol station. Then you will pass a railway crossing and drive two kilometres along a straight bumpy road to the car park and a lookout tower. From there walk back for approx. 900 metres in the direction of Kamień Mały, to a wooden bridge over a roadside canal. The nature trail begins here. Soon it reaches a forest swamp, which cannot be crossed without getting wet anywhere else. The path makes a loop, so it reaches the parking lot from the other side. Along the way, you will pass educational signs to help you discover the peculiarities of the surrounding habitats and their natural phenomena. The trail takes approximately 1.5 hours.

Next, it is worth visiting the **Bird Trail** nature path. You should now get to Słońsk. You can reach it either from Kamień Mały via Kostrzyn or by using the Warta River ferry in the vicinity of Witnica. There, at the main roundabout in the city centre there are signposts guiding to the Bird Trail nature path. They lead through Przyborów to a road paved with

Toki batalionów
Balz der Kampfläufer
Courtship display of the ruff

Bielik, władca przestworzy
Seeadler - Herrscher der Lüfte
White-tailed eagle, the king of the sky

Gęsi podczas jesiennej migracji
Gänse während der Herbstmigration
Geese during autumn migration

PL

DE

EN

ścieżki „Ptasim Szlakiem”. Wiodą one przez Przyborów do drogi z płyt betonowych (stąd jej popularna nazwa: „betonka”) i dalej, do dużej sześciobocznej wiaty turystycznej i parkingu. Stamtąd należy się udać na 2,5-kilometrowy spacer, mijając po drodze najcenniejsze siedliska Parku Narodowego Ujście Warty. Na szlaku znajdują się tablice i platforma widokowa, a przy końcu trasy czatownia ornitologiczna. Powrót tą samą drogą. Czas przejścia w obie strony wynosi około dwie godziny.

PL

Nieopodal Słońska znajduje się ostatni punkt wycieczki: rezerwat **Dolina Postomii**. Aby do niego dotrzeć, należy wyjechać ze Słońska drogą na Głuchowo (spod kościoła przez mostek na Łęczą ulicą Poniatowskiego i dalej cały czas prosto główną drogą). Kiedy pojawi się ostry zakręt w lewo, a tuż za nim most, należy zjechać w widoczną po prawej stronie drogę gruntową. Tam trzeba zaparkować i udać się dalej pieszo. Po około 200 metrach droga dociera do podnóża malowniczych stromych stoków, porośniętych okazałymi dębami, bukami, grabami i sosnami. Długość całej trasy wynosi pięć kilometrów w jedną stronę

Nachfolgend lohnt es sich den Naturpfad **Ptasim Szlakiem** zu besuchen. Von Kamień Mały aus fährt man über Kostrzyn nach Słońsk, oder man nutzt in der Umgebung von Witnica die Fähre über die Warthe. Am Hauptkreisverkehr im Zentrum von Słońsk befinden sich Wegweiser zum Pfad Ptasim Szlakiem. Sie führen über Przyborów zum Beton-plattenweg (daher der populäre Name „betonka”) und weiter zu einer großen, sechseckigen Überdachung und einem Parkplatz. Dort bricht man zu einem 2,5 km langen Spaziergang auf und kommt dabei an den wertvollen Lebensräumen des Nationalparks Ujście Warty vorbei. Entlang des Naturpfads stehen Informationstafeln sowie eine Aussichts-plattform. Am Ende der Strecke befindet sich eine Vogelbeobachtungshütte. Die Rückkehr erfolgt auf demselben Weg. Die Wanderzeit beträgt insgesamt etwa 2 Stunden.

DE

Unweit von Słońsk befindet sich das letzte Ausflugsziel – das Reservat **Dolina Postomii**. Um zum Reservat zu gelangen, muss man Słońsk auf der Straße nach Głuchowo verlassen (von der Kirche aus geht es über die Brücke, dann entlang der ul. Poniatowskiego und weiter

concrete slabs (thus its popular nickname “slabbie”) and further on to a large, six-sided tourist shed and a parking lot. From there, you should go for a 2.5-kilometre walk, passing by the most valuable habitats of the Warta Mouth National Park. On the trail there are boards and a viewing platform, and an ornithological look-out at the end of the route. You return via the same road. The walk in both directions takes approximately two hours.

EN

Near Słońsk lies the last point of the trip: **Postomia Valley** reserve. In order to reach it, you must drive out of Słońsk along the road to Głuchowo (from the church via the Łęcza bridge, along Poniatowskiego Street and continue straight on the main road). When you get to a sharp left turn and a bridge right after it, exit into the dirt road visible on your right. Park there and continue on foot. After about 200 metres the road reaches the foot of picturesque steep slopes, covered with impressive oaks, beeches, hornbeams and pine trees. The entire route is five kilometres long and ends in Lemieżyce. You get back via

i kończy się w Lemierzycach. Powrót tą samą drogą lub po przejściu mostu w Lemierzycach wałem przeciwpowodziowym, widocznym na przeciwległym brzegu. Czas przejścia trasy wynosi ok. dwóch do czterech godzin.

Wizytując w okolicy **Słońska**, zdecydowanie warto zainteresować się bogactwem historycznym tego miejsca. Skarbnicą pamiątek jest ukończony w 1522 roku **kościół**. Stanowi on pozostałość po **joannitach**. Słońsk był siedzibą baliwa, wysokiego rangą przedstawiciela w hierarchii zakonnej. Stąd obok kościoła zobaczymy ruiny ogromnego pałacu, dawnej rezydencji. Na przykościelnym placu stoi szachulcowy budynek, który mieści w swych wnętrzach ekspozycję pamiątek regionalnych. Warto zwrócić też uwagę na ponad stuletnią pompownię, wiekowy młyn, zasługujący na miano „żywego skansenu”, dwa lapidaria, muzeum martyrologii i układ przestrzenny wsi.

Więcej: www.pnujsciewarty.gov.pl, www.bogdaniec.pl, www.slonsk.pl

auf der Hauptstraße geradeaus). Wenn eine scharfen Linkskurve gefolgt von einer Brücke in Sicht kommt, muss man auf den rechts zu sehenden Feldweg abbiegen und sein Auto dort parken. Weiter geht es zu Fuß. Nach etwa 200 m erreicht der Weg den Fuß der malerischen, steilen Hänge, auf denen prachtvolle Eichen, Buchen, Hainbuchen und Kiefern wachsen. Die Strecke endet in Lemierzyce und hat eine Länge von 5 km pro Richtung. Die Rückkehr erfolgt auf demselben Weg, oder nach dem Überqueren der Brücke in Lemierzyce auf dem Hochwasserdeich am gegenüberliegenden Ufer. Die Wanderzeit beträgt etwa 2-4 Stunden.

Während des Aufenthaltes in **Słońsk** ist es lohnenswert sich mit dem historischen Reichtum dieses Ortes vertraut zu machen. Eine Schatzkammer ist die 1522 fertiggestellte **Kirche**, ein Relikt **der Johanniter**. Słońsk war Sitz des Herren-meisters, also des ranghöchsten Vertreters in der Ordenshierarchie. So finden wir neben der Kirche auch die Ruinen einer riesigen Burg, der Residenz des Herrenmeisters. Am Kirchplatz steht ein Fachwerkhaus, in dem sich eine Ausstellung mit regionalen Exponaten befindet.

the same route or, after crossing the bridge in Lemierzyce, along a flood embankment visible on the opposite shore. The route takes between two and four hours.

While visiting **Słońsk**, you should definitely try to grasp the historical richness of the place. **The church** completed in 1522 is a treasure trove of memorabilia. It is a remnant left by the **Order of St. John**. Słońsk was the seat of the Bailiff, a high-ranking representative of the religious hierarchy. Thus, the church oversees the ruins of a huge palace, his residence. On the church square stands a wattle and daub building, which houses an exhibition of regional souvenirs. You should also pay attention to an over a hundred years old pumping plant, the old mill that deserves to be called a “living open-air museum”, two lapidaries, museum of martyrdom and the spatial layout of the village itself.

More at: www.pnujsciewarty.gov.pl, www.bogdaniec.pl, www.slonsk.pl

Obserwacja ptaków

Park Narodowy Ujście Warty powstał, by ocalić jedno z ostatnich w Europie wielkopowierzchniowych śródlądowych mokradeł. Głównym obiektem ochrony nie są jednak owe podmokłe siedliska, tylko zamieszkujące je ptaki. Atrakcyjność przyrodnicza parku zmienia się w ciągu roku. Najbardziej zachwyca on wiosną, kiedy ptaki migrują, tokują i odbywają legi. Następnie jesienią, kiedy ogromne stada zatrzymują się na rozlewiskach, by uzupełnić zapasy energii przed dalszą wędrówką na zimowiska. Najłatwiej można obserwować ptaki w okolicach Słońska: na betonce, okolice „II (drugiego) mostu”, „II (druga) górka”. Okresowo atrakcyjne są drogi prowadzące od mostków na Kanale Czerwonym, położonych wzdłuż szosy relacji Kostrzyn–Słońsk.

Ebenfalls beachtenswert sind das über 100 Jahre alte Umpumpwerk sowie die hundertjährige Mühle, die den Namen „lebendiges Freilichtmuseum“ verdienen würde, zwei Steindenkmäler, ein Martyriummuseum sowie die Raumanordnung des Dorfes.

Mehr auf: www.pnujsciewarty.gov.pl, www.bogdaniec.pl, www.slonsk.pl

Vogelbeobachtungen

Der Nationalpark Ujście Warty entstand, um eines der europaweit letzten, großflächigen, binnenländischen Feuchtgebiete zu bewahren. Das eigentliche Schutzobjekt sind dabei nicht die feuchten Lebensräume selbst, sondern die hier zu findenden Vögel. Die Attraktivität des Parks wandelt sich im Laufe des Jahres. Am beeindruckendsten ist er im Frühling, wenn die Vögel ankommen, balzen und brüten. Des Weiteren im Herbst, wenn große Vogelschwärme im Schwemmland rasten, um vor dem Weiterflug zu den Winterquartieren ihre Kraftreserven aufzufüllen.

Am besten kann man die Vögel in der Umgebung von Słońsk beobachten: auf dem Betonplattenweg „betonka“ und in der Umgebung von „Brücke II“ und „Hügel II.“ Saisonal sind an der Strecke Kostrzyn – Słońsk die Seitenstraßen attraktiv, welche von den Brücken über den Kanal Czerwony führen.

Amatorzy ornitologii na bagnach Warty
 Amateuornithologen im Sumpf der Warta
 Bird lovers in a bog near the Warta

Bird observation

Warta Mouth National Park was established to preserve one of the last large, inland wetlands in Europe. The main object of protection is not, however, this wetland habitat, but the birds inhabiting them. The attractiveness of the natural park varies throughout the year. It impresses most in the spring, when the birds migrate, toot and breed. Then in the fall, when huge numbers of them stop at the backwaters to replenish energy before continuing their journey to the wintering grounds.

You can observe birds most effectively in the vicinity of Słońsk: on the “slab-bie”, around the “II (second) bridge”, and “II (second) hill”. The roads leading from the bridge to the Red Canal, located along the Kostrzyn Słońsk highway are periodically attractive.

Ostróg (Cypel) Reitwein (niem. Reitweiner Sporn)

4 km/2–3 godz.

Jest to osobliwy twór geologiczny powstały w wyniku topnienia lodowca (ok. 11,7 tysiąca lat temu), kiedy ogromne masy wody wyżłobiły znaną dziś (szeroką na kilkanaście kilometrów) dolinę Odry. Te silnie erozyjne procesy oszczędziły skrawek dawnej powierzchni ziemi, która tworzy dzisiejszy Ostróg o charakterystycznym, wydłużonym kształcie, głębokich wąwozach i stromych zboczach. Nad jedną z takich stromizn, o pionowych, klifowych ścianach, znajduje się atrakcyjny **punkt widokowy**. Wyjątkowe ukształtowanie terenu i jego położenie wśród mokradeł wykorzystali już w VIII–X wieku Słowianie. Pozostały po nich dwa okazałe grodziska. Znajdują się przy wschodniej krawędzi Ostrogu (ok. półtora kilometra od Reitwein). Widoczne są tam dwa dobrze zachowane pierścienie wałów obronnych dających wyobrażenie o wielkości grodu. W zachodniej części Ostrogu

PL

Reitweiner Sporn

4 km/2–3 Std.

Dieses ungewöhnliche geologische Gebilde entstand durch die Gletscherschmelze (vor ca. 11.700 Jahren), als enorme Wassermassen das uns heute bekannte, mehrere Kilometer breite Odertal formten. Die starken Erosionsprozesse verschonten einen Teil der alten Landoberfläche, welche den heutigen Sporn bildet. Er besitzt eine charakteristische lange und schmale Form sowie tiefe Hohlwege und steile Hänge. Ein attraktiver **Aussichtspunkt** befindet sich oberhalb einer dieser steilen, kliffartigen und vertikalen Wände. Diese außergewöhnliche Geländeform sowie den Standort inmitten von tiefer liegenden Feuchtgebieten nutzten die Slawen bereits vom 8. – 10. Jh. Es blieben zwei stattliche Wehrsiedlungen erhalten, die am östlichen Rand des Sporn liegen (etwa 1,5 km von Reitwein entfernt). Zwei gut erhaltene Wehrringe, die eine Vorstellung von der Größe der Siedlung geben, sind

DE

Headland Reitwein (Ger. Reitweiner Sporn)

4 km/2–3 hours

It is a peculiar geological formation resulting from melting glaciers (approx. 11.7 thousand years ago), when the huge masses of water that hollowed out the Oder Valley as it is known today (over a dozen kilometres wide). These highly erosive processes spared a scrap of the former face of the earth that creates today's Ostróg with its distinctive long and narrow shape, deep ravines and steep slopes. Above one of these steep slopes, with vertical cliff walls, lies an attractive **vantage point**. This unique topography and its location in the midst of low-lying wetlands was used by the Slavs between the 8th and the 10th century by the Slavs. Two impressive fortifications remain after them. They are located at the eastern edge of Ostróg (approx. 1.5 kilometre from Reitwein). There are two well-preserved rings of ramparts which give an idea of the size of the town. In the western part of Ostróg are the so-called Zhukov

EN

Muzeum Wzgórz Seelowskich
Museum Seelower Höhen
Seelow Heights Museum

Malowniczy klif
Malerisches Kliff
Picturesque cliff

znajdują się tzw. Bunkry Żukowa, wojenne umocnienia terenowe służące wiosną 1945 roku wojskom sowieckim podczas marszu na Berlin. Po dwóch lub trzech godzinach i przebyciu ok. czterech kilometrów warto wrócić inną drogą, odwiedzając po drodze wszystkie wspomniane atrakcje. Dobre drogi (szutrowe i gruntowe) kwalifikują je bez problemu do wycieczki rowerowej.

PL

Wspomniane miejsca zostały oznakowane i można do nich trafić po wyraźnych drogach leśnych z **Reitwein**, niemieckiej wsi leżącej u podnóża Ostrogu. Jest ona oddalona o 10 kilometrów od Kostrzyna, z którego należy jechać pięć kilometrów drogą nr 1 (na Berlin), po czym w miejscowości Manschnow skręcić w lewo (na południe) w drogę nr 112. Z tej drogi doskonale widać Ostrog, a drogowy znak poprowadzi turystę do wsi. Wizytując w miejscowości, warto obejrzeć kościół, malowniczo wkomponowany w stok.

Zainteresowanych militarnymi umocnieniami niewątpliwie zaintryguje **Muzeum Wzgórz Seelowskich**, ulokowane w miejscu niemieckiej obrony przed sowiecką ofensywą,

erhalten. Im Westteil des Sporns liegen die sog. Schukow-Bunker – Geländebefestigungen aus dem Krieg, die im Frühling 1945 der Sowjetarmee beim Vormarsch auf Berlin dienten. Nach zwei bis drei Stunden und etwa 4 km zurückgelegter Strecke lohnt es sich auf einem anderen Weg zurückzukehren und unterwegs alle erwähnten Attraktionen zu besuchen. Die guten Wege (Schotter- und Feldwege) erlauben problemlos einen Fahrradausflug.

DE

Die erwähnten Orte wurden gekennzeichnet und sind von **Reitwein** aus, einem Dorf am Fuße des Sporns, über Waldwege zu erreichen. Reitwein liegt 10 km von Kostrzyn entfernt. Aus Kostrzyn fährt man auf der B1 in Richtung Berlin und biegt nach 5 km im Ort Maschnow links (nach Süden) auf die Straße B112 ab. Der Sporn ist von der Straße aus gut zu sehen und die Wegweiser führen den Reisenden bis ins Dorf. Vor Ort lohnt es sich die Dorfkirche anzusehen, die male-risch in den Hang eingefügt wurde. Das **Museum Seelower Höhen** wird mit Sicherheit diejenigen neugierig machen, die sich für militärische Befestigungen interessieren. Es befindet sich am Ort des deutschen Abwehrkampfes gegen die sowjetische Offensive, der

Bunkers, terrain Bunkers used during the spring of 1945 by the Soviet forces during their march on Berlin. After two or three hours and a distance of approx. four kilometres it is worth returning by a different route, visiting all the presented locations on the way. Good roads (gravel and dirt) easily qualify them for a cycling tour.

EN

These places have been marked and can be found via forest roads from **Reitwein**, a German village lying at the foot of Ostrog. It is about 10 km away from Kostrzyn. You should go five kilometres along Road 1 (Berlin), then turn left (south) in the town of Manschnow, into Road 112. On this road Ostrog is clearly visible and signpost will guide you to the village. While visiting the village, it is worth seeing the church, beautifully integrated into the slope. People interested in military fortifications will undoubtedly be intrigued by **the Seelow Heights Museum**, located at the site of the German defence line against the Soviet offensive, carried out exactly from the slopes of Ostrog. It lies across the bottom of the valley a few kilometres away from Seelow (two museums in

Muzeum Woldenburczyków w Dobiegniewie
Museum Woldenburczyków in Dobiegniew
Woldenburczyk Museum in Dobiegniew

Cmentarz przy Muzeum Martyrologii w Słońsku
Friedhof am Muzeum Martyrologii in Słońsk
Cemetery near the Martyrology Museum in Słońsk

prowadzoną właśnie ze stoków Ostrogu. Leży ono po drugiej stronie doliny, w oddalonym o kilkanaście kilometrów Seelow (pamięci ofiar II wojny światowej poświęcone są dwa kolejne muzea euroregionu: Muzeum Martyrologii Ofiar Obozu Sonnenburg w Słońsku oraz Muzeum Woldenberczyków w Dobiegniewie).

Więcej: www.reitwein-mol.de, www.gedenkstaette-seelower-hoehen.de
www.muzeum.dobiegniew.pl

PL

Bobrowym Szlakiem

3,5 km/2–3 godz.

Trasa przyrodnicza w gminie **Rzepin**, do której dojazd prowadzi od centrum Rzepina cztery i pół kilometra drogą na Urad. Znajduje się tu obszerny parking oznakowany jako „Bobrowy”, wyposażony w: wigwam, wiaty, ławy, palenisko i gry edukacyjne o tematyce leśnej. Nieopodal

von den Hängen des Sporns geführt wurde. Das Museum liegt auf der anderen Talseite im einige Kilometer weit entfernten Seelow. Dem Gedenken an die Tragödie des 2. Weltkriegs sind auch zwei weitere Museen in der Euroregion gewidmet: das Museum Martyrologii Ofiar Obozu Sonnenburg in Słońsk sowie das Muzeum Woldenberczyków in Dobiegniew.

Mehr auf: www.reitwein-mol.de, www.gedenkstaette-seelower-hoehen.de,
www.muzeum.dobiegniew.pl

DE

Entlang des „Bobrowy Szlak“

3,5 km/2–3 Std.

Dies ist eine Naturstrecke in der Gemeinde **Rzepin**. Die 4,5 km lange Anfahrt aus dem Zentrum von Rzepin führt über die Straße nach Urad. Dort befindet sich ein großer Parkplatz mit der Kennzeichnung „Bobrowy“. Neben dem Parkplatz stehen ein Wigwam, Überdachungen,

the Euroregion are devoted to the memory of the tragedy of World War II: the Museum of the Martyrdom of the Sonnenburg Camp Victims in Słońsk and Woldenberczyk Museum in Dobiegniew).

More at: www.reitwein-mol.de, www.gedenkstaette-seelower-hoehen.de,
www.muzeum.dobiegniew.pl

EN

Beaver Trail

3.5 km/2–3 hours

It is a nature trail in the municipality of **Rzepin**, which can be reached from the Rzepin city centre by driving 4.5 kilometres along the road to Urad. You will then see a large parking lot labelled as “Bobrowy” (Beaver). Right next to it you will find a wigwam, shelters, benches, a fireplace and educational games about forests. Nearby you can

Zapraszamy na szlak!
 Willkommen auf der Strecke!
 Enjoy the trail!

Ratusz w Rzepinie
 Rathaus in Rzepin
 Rzepin City Hall

Bóbr
 Biber
 Beaver

można odwiedzić atrakcyjny **ogród florystyczny**, wyposażony w bogatą infrastrukturę: mostki, ścieżki, kładki wśród mokradeł, wieża widokowa i zagroda dzików, połączony z trzykilometrowym, niezwykle malowniczym „Bobrowym Szlakiem”. Na trasie poznamy uroki rzeczki Ilanki i jej dopływu, zobaczymy okazałe drzewa, w tym jeden z największych w kraju dębów, zwany „Piastem”. Z parkingu do ogrodu florystycznego wiedzie ścieżka. Jego zwiedzanie zajmuje dłuższą chwilę, musimy się bowiem przebić przez labirynt ścieżek. Chcąc pójść dalej Bobrowym Szlakiem, należy przejść drabinką nad ogrodzeniem nieopodal zagrody dzików i iść wzdłuż rzeczki. Trasa jest niezwykle piękna.

Zwiedzając Bobrowy Szlak, warto zatrzymać się w **Rzepinie**. To niewielkie miasteczko, znane jako ważny węzeł kolejowy, kryje w sobie sporo uroku. Warto w nim zobaczyć zbudowany w latach 1882–1883 **ratusz miejski**, stojący na rynku o bardzo czytelnym średniowiecznym układzie ulic. Nieopodal ratusza tego miasta wznosi się okazały **kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa**. Przy rondzie Jana Pawła II w centrum miasta

Sitzbänke, eine Feuerstelle sowie Lernspiele zum Thema Wald. In der Nähe kann man einen **Blumengarten** besuchen, welcher der Erholung dient und über eine vielfältige Infrastruktur verfügt – Brücken, Wege, Stege durch Feuchtgebiete, ein Aussichtsturm sowie ein Wildschweingehege. Der Garten ist mit dem äußerst malerischen, 3 km langen Weg „Bobrowy Szlak“ verbunden. Unterwegs lernt man die Schönheit des Flusses Ilanka sowie seiner Zuflüsse kennen und sieht prachtvolle Bäume, darunter eine der landesweit größten Eichen mit dem Namen „Piast“. Ein Weg verbindet den Parkplatz mit dem Blumengarten. Die Besichtigung dauert einige Zeit, da ein wahres Labyrinth aus Wegen zu bewältigen ist. Um auf dem „Bobrowy Szlak“ weiterzugehen, muss man unweit des Wildschweingeheges die Umzäunung mittels einer Leiter übersteigen und dem kleinen Fluss folgen. Die Strecke ist außergewöhnlich schön.

Den „Bobrowy Szlak“ besichtigend, ist es lohnenswert in **Rzepin** anzuhalten. Diese kleine Stadt ist als wichtiger Eisenbahn-knotenpunkt bekannt und besitzt ihren eigenen Reiz. Es lohnt sich das 1882-83 erbaute **Städtische Rathaus** zu sehen, das auf dem Marktplatz zu finden ist.

visit an attractive, recreational **flora garden** featuring a rich infrastructure: bridges, paths, footbridges across wetlands, an observation tower, and a corral with wild boars, all combined into the titular three-kilometre “Beaver Trail”. This route will allow you to embrace the beauty of the Ilanka River and its tributary. You will also see magnificent trees, including “Piast” - one of the oldest oaks in the country. There is a path that leads from the parking lot to the garden. It takes quite a while to explore it, as you have to get through a real maze of pathways. If you want to go farther along the Beaver Trail you have to use a ladder to get over the fence near the wild boar corral and follow the route along the river. The trail is exceptionally beautiful.

While exploring the Beaver Trail, you might want to stop in **Rzepin**. This small town, known as an important railway junction, has a lot of charm. You might want to see its **City Hall** built in 1882-1883. You will find it on the market square that has a very typical medieval street pattern. Near the town hall you will see the impressive **Church of the Sacred Heart**

znajduje się odremontowany klasycystyczny budynek z XVIII wieku, pełniący niegdyś funkcję dworku myśliwskiego.

Więcej: www.rzepin.pl

W ostępach Puszczy Drawskiej

5 km/2 godz.

Puszcza Drawska to miejsce występowania najokazalszych drzewostanów w całym euroregionie. Lasy imponują powierzchnią, zróżnicowaniem gatunkowym i wysokim stopniem naturalności. Spacerując po puszczy, można odnieść wrażenie, że cofnęliśmy się do czasu, kiedy wpływ człowieka na puszcę był niewielki. Perłą w tej zielonej koronie jest rezerwat **Jezioro Łubówko**. Chroni on niewielki zbiornik ze szmaragdowym odcieniem krystalicznych wód oraz malownicze otoczenie: nabrzeże i wzgórze porośnięte przez

Die mittelalterliche Straßenanordnung am Markt ist sehr gut erkennbar. Unweit des Rathauses steht die prunkvolle **Herz-Jesu-Kirche**. Am Jan-Pawel-II-Kreisverkehr im Stadtzentrum befindet sich ein renoviertes, klassizistisches Gebäude aus dem 18. Jh. das einst als Jagdhof diente.

Mehr auf: www.rzepin.pl

Im Urwald der Puszcza Drawska

5 km/2 Std.

In der Heide Puszcza Drawska wachsen die prachtvollsten Baumbestände der gesamten Euroregion. Die Wälder imponieren mit ihren Ausmaßen, der Artenvielfalt und der Naturbelassenheit. Während einer Wanderung durch die Heide kann man den Eindruck gewinnen, sich in einer Zeit zu befinden, zu der der Mensch das Erscheinungsbild des Waldes noch gering beeinflusste. Die Perle dieser grünen Oase ist das Reservat **Jezioro Łubówko**. Es schützt den See

of Jesus. There is also a renovated classicist building from the 18th century that once functioned as a hunter's lodge at the Pope John Paul II Roundabout in the city centre.

More at: www.rzepin.pl

In the backwoods of the Drawsko Primeval Forest

5 km/2 hours

Drawsko Primeval Forest features the most impressive forest stands throughout the Euroregion. The forests here are impressive in size, species diversity and a high degree of naturalness. Walking through the primeval forest, you get the impression that it was withdrawn from a period when human impact on the appearance of the woodland was minimal. **Jezioro Łubówko** reserve is a jewel in this green crown. It protects a small reservoir with emerald-shade clear waters and picturesque surroundings: the waterfront

ogromne buki liczące nawet 300 lat. Powierzchnia rezerwatu wynosi 77,50 ha, z czego tafla jeziora zajmuje około 15 ha. Do rezerwatu można dojechać, skręcając z lokalnej drogi relacji Drezdenko–Zagórze, w miejscowości Podlesiec, przy której znajduje się drogowskaz. Od skrzyżowania wieszki oznakowana, wygodna i malownicza droga leśna. Na skraju rezerwatu znajduje się parking, skąd wokół jeziora biegnie **bardzo atrakcyjna krajobrazowo trasa piesza**. Częściowo prowadzi ona jego malowniczym brzegiem, częściowo po otaczających jezioro wysokich wzniesieniach. Różnica poziomów wynosi miejscami ponad 50 metrów, dając wrażenie spaceru po górach. Nad jeziorem można skosztować z niewielkiej plaży.

W odległości 20 kilometrów na północny wschód od rezerwatu znajduje się **Drawieński Park Narodowy**, chroniący rozległe połacie puszczy, w tym doliny kilku bardzo atrakcyjnych przyrodniczo rzek i potoków. Park posiada bogatą i atrakcyjną ofertę turystyczną.

Więcej: www.drezdenko.pl, www.dpn.pl

mit seinem smaragdgrünen, kristallklaren Wasser sowie die malerische Umgebung mitsamt des Ufers und der Hänge, auf denen 180-jährige und sogar 300-jährige Buchen wachsen. Die Reservatfläche beträgt 77,5 ha, davon nimmt der See ca. 15 ha ein. Das Reservat erreicht man, indem man in Podlesiec am Wegweiser von der Lokalstraße Drezdenko-Zagórze abbiegt – ein ausgeschilderter Waldweg führt von der Kreuzung weg. Am Rande des Reservats befindet sich ein Parkplatz, von wo aus ein **landschaftlich attraktiver Wanderweg** um den See herum führt. Teilweise verläuft er entlang des Ufers, teilweise über die den See umgebenden Erhebungen. Der Höhenunterschied beträgt mancherorts über 50 m, was den Eindruck einer kleinen Bergwanderung vermittelt. Am See findet sich auch ein Badestrand.

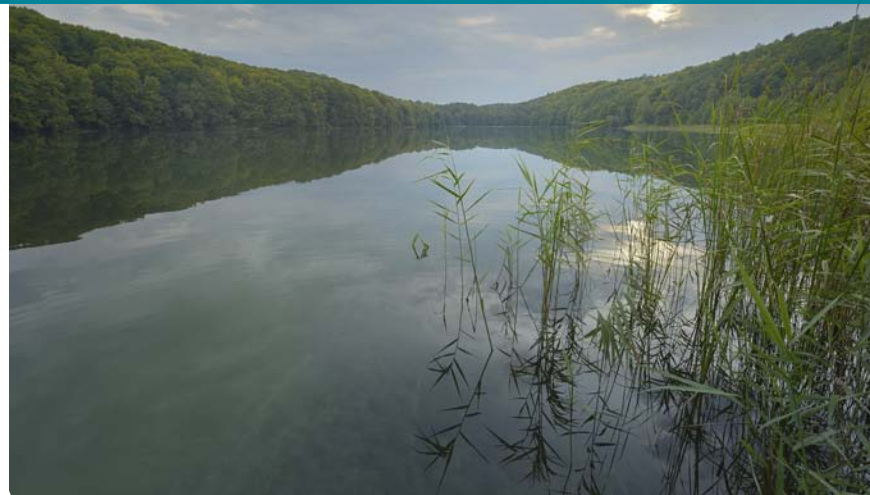
20 km nordöstlich liegt der **Drawieński Nationalpark**. Er schützt die Heide, darunter die Täler einiger Flüsse und Bachläufe. Der Park verfügt über ein reiches und interessantes Tourismusangebot.

Mehr auf: www.drezdenko.pl, www.dpn.pl

and hills overgrown by huge beech trees aged 180 to 300 years. The reserve is 77.50 ha, of which 15 hectares are covered by lakes. The reserve can be reached by leaving the local roads between Drezdenko and Zagórze in Podlesiec, just at the appropriate signpost. A convenient, marked and scenic forest road leads from the junction. There is a car park at the edge of the reserve. **A very attractive scenic hiking trail** around the lake starts here. It partly leads along its picturesque banks, partly along high hills surrounding the lake. The difference in levels is more than 50 metres at times, creating a feeling of walking in the mountains. There is a small beach by the lake that you can use.

At a distance of 20 kilometers northeast of the reserve is the **Drawa National Park**, which protects vast tracts of wilderness, including the valleys of several very attractive natural rivers and streams. The park has a rich and attractive tourist offer.

More at: www.drezdenko.pl, www.dpn.pl

Jezioro Łubówko
Łubówko See
Łubówko Lake

Salka edukacyjna Drawieńskiego Parku Narodowego
Edukationssaal im Drawieński Nationalpark
Education facility in the Drawa River National Park

2

Trasy rowerowe

Radstrecken

Bike trails

Trasa rowerowa Odra–Nysa
Oder–Neiße–Radweg
Oder–Nysa biking trail

Euroregion
PRO EUROPA VIADRINA

PL

Łagodnie pofalowana Ziemia Lubuska wraz z sąsiednią Brandenburgią wydają się być idealnym miejscem do uprawiania turystyki rowerowej. I tak jest w istocie. Zróżnicowanie atrakcyjności wynika głównie z dbałości o utrzymanie niezbędnej infrastruktury. Bardzo dobrze przygotowane pod tym względem są trasy znajdujące się po niemieckiej stronie euroregionu. Tam stan oznakowania i jakość nawierzchni pozwalają turystyce na komfortowy przejazd, a zagęszczenie szlaków jest dostosowane do walorów krajobrazowych. Powszechnie znaną jest trasa rowerowa Odra–Nysa (niem. Oder–Neiße–Radweg), biegnąca wzdłuż zachodniego brzegu Odry (według niemieckiej prasy turystycznej jest drugą pod względem popularności na terenie Niemiec). Bogata sieć szlaków równoległych do tej trasy pozwala na swobodne planowanie wycieczek o charakterze pętli, pozwalając przy okazji poznać krainę zwaną Oderbruch. Atrakcyjne są trasy rowerowe w Parku Natury Schlaubetal, biegnące w dolince uroczej rzeczki Schlauby. Urokliwym krajobrazem i infrastrukturą rowerową szczytują się także okolice Beeskow, dolina Sprewy oraz Park Natury Märkische Schweiz.

DE

Das leicht wellige Land Lubuskie scheint zusammen mit dem benachbarten Brandenburg ein idealer Ort für die Fahr-radtouristik zu sein – so ist es auch in der Realität. Die Attraktivität der Strecken hängt vor allem von den Bemühungen um das Instandhalten der notwendigen Infrastruktur ab. Die diesbezüglich sehr gut vorbereiteten Strecken befinden sich auf der deutschen Seite der Euroregion. Der Stand der Beschilderungen sowie die Fahrbahnqualität ermöglichen eine komfortable Fahrt. Die Dichte der Radstrecken ist geradezu proportional zu den Landschaftsvorzügen. Allgemein bekannt ist der ideal vorbereitete Oder-Neiße-Radweg, der entlang des westlichen Oderufers verläuft (laut der deutschen Touristikpresse ist es der zweitpopulärste Radweg des Landes). Das ausgebaute Streckennetz mit parallel verlaufenden Radwegen erlaubt ein entspanntes Planen von schleifenförmigen Ausflugsrouten sowie das Kennenlernen der Strecken im gesamten Oderbruch. Reizvoll sind die Radstrecken durch den Naturpark Schlaubetal, die entlang des Flusses Schlaube im Tal verlaufen. Die Gegend um Beeskow, das Spreetal sowie der Naturpark Märkische Schweiz können sich ebenfalls mit einer schönen Landschaft und Fahrradinfrastruktur rühmen.

EN

The gently undulating Lubusz Region together with the neighbouring Brandenburg seem to be an ideal place for cycling. And so it is, indeed. The difference in its attractiveness mainly results from the difference in maintaining the necessary infrastructure. In this regard the routes on the German side of the Euroregion are particularly well preserved. Their condition and quality of pavement markings allow tourists to enjoy a comfortable ride, and trail density is directly proportional to the quality of the landscape. The perfectly prepared Oder-Neisse bike route (Ger. Oder-Neisse-Radweg), which runs along the western bank of the Oder, is widely known (according to the German press, it is the second most popular in Germany). A wide network of trails parallel to this route grants you the freedom to plan circular trips, giving you the opportunity to explore their dense network within a land called Oderbruch. The cycling routes, running in the charming Schlauba river valley, located in the Schlaubetal Nature Park are also attractive. The Beeskow area, the valley of the Spree and Märkische Schweiz Nature Park also boast a charming landscape and cycling infrastructure.

PL

Po wschodniej stronie Odry rowerzyści będą zachwyceni urodą krajobrazu i zadowoleni z jakości infrastruktury szlaków rowerowych w okolicy Sulęcina i Lubniewic. Liczba tras, stopień ich utrzymania i imprezy dla rowerzystów nadały tej pierwszej miejscowości nieformalny tytuł „lubuskiej stolicy rowerowej”. Potwierdzeniem tego nobilitującego tytułu jest fakt, że dzięki dobrze utrzymanej infrastrukturze możliwe jest przebycie zaplanowanej trasy bez konieczności korzystania z mapy ani instrumentów nawigacji. Ze względu na urodę otoczenia na uwagę zasługują również szlaki w Pszczewskim Parku Krajobrazowym i jego sąsiedztwie (w tym Międzyrzecz) oraz wokół Gorzowa. Dotyczy to zwłaszcza Puszczy Gorzowskiej oraz otoczonych łukiem Warty pięknych równin w sąsiedztwie Deszczna. Sielankowa uroda rozległych łąk, pól i maleńkich osad czeka na rowerzystów zapuszczających się na nadnoteckie niziny w sąsiedztwie Zwierzyna i Starego Kurowa.

DE

Auf der östlichen Oderseite werden die Radfahrer von der Schönheit der Landschaft begeistert sein sowie von der Qualität der Fahrradinfrastruktur in der Umgebung von Sulęcín und Lubniewice. Die Anzahl an Strecken, ihr Zustand sowie die Veranstaltungen für Radfahrer brachten dem ersten Ort den Beinamen „Fahrradhauptstadt von Lubuskie“ ein. Eine praktische Bestätigung dieses vornehmen Titels ist die Tatsache, dass dank der guten Infrastruktur das Bewältigen der geplanten Routen ohne die Nutzung einer Karte oder von Navigationsgeräten möglich ist. Die Strecken im Pszczewski Landschaftspark, in dessen Nachbarschaft (darunter auch um Międzyrzecz) sowie ringsherum von Gorzów Wielkopolski verdienen aufgrund der schönen Umgebung Beachtung. Dies bezieht sich vor allem auf die Heide Puszcz-za Gorzowska sowie die vom Fluss Warthe in einem Bogen eingefassten Ebenen unweit von Deszczno. Die idyllische Anmut der weitläufigen Wiesen, Feldreine und winziger Siedlungen wartet auf alle Radfahrer, die sich in die an der Noteć liegenden Tiefebenen um Zwierzyn und Stare Kurowo begeben.

EN

On the eastern side of the Oder cyclists will be delighted by the beauty of the landscape and pleased with the quality of the infrastructure of bicycle trails in the area of Sulęcín and Lubniewice. The number of slopes, the degree of their maintenance and events for cyclists gave the former village a conventional title of the “Lubusz cycling capital”. Practical confirmation of this noble title is the fact that, thanks to a well-maintained infrastructure, it is possible to traverse the planned route without having to use a map or navigation. The trails in Pszczew Landscape Park and its vicinity (including Międzyrzecz) and around Gorzów are also noteworthy thanks to the beauty of their environment. This applies especially to the Gorzów Forest and the beautiful plains surrounded by the bow of the Warta River in the vicinity of Deszczno. The rustic beauty of extensive meadows, farms and tiny settlements are waiting for cyclists who venture into the lowlands along the Noteć River near Zwierzyn and Stare Kurowo.

Sielska kraina Oderbruch

41 km/3–4 godz.

Przez tę łagodną, łąkową krainę wiedzie kilka równoległych szlaków rowerowych. Wszystkie są świetnie oznakowane i zachęcają do bliższego poznania. Poniżej zaprezentowano trasę, która według autora należy do jednej z najpiękniejszych nie tylko tej krainy, lecz w całym euroregionie. Szlak obejmuje północną część Oderbruch. Ma charakter pętli, więc można go rozpocząć w innym niż zaproponowane miejscu. Wiedzie w całości po przeciwpowodziowym wale Odry (wykorzystując fragment trasy Odra–Nysa, niem. Oder-Neiße-Radweg), następnie u podnóża malowniczych stoków pradoliny Odry, przez urocze miejscowości i rozległe łąki. Miejscem startu jest miejscowość **Neuglietzen**. Rozpoczęcie trasy w tym miejscu ma dwie zalety: położenie przy moście granicznym z Polską i jednocześnie na skrzyżowaniu dwóch wykorzystanych w niniejszym opisie

PL

Idyllisches Land im Oderbruch

41 km/3–4 Std.

Durch das sanft geformte Land voller Wiesen führen mehrere, parallel verlaufende Radstrecken. Sie alle sind ausgezeichnet-gekennzeichnet und laden zum näheren Kennenlernen ein. Nachfolgend wird eine ausgewählte Strecke präsentiert, die dem Autor zufolge nicht nur eine der schönsten in der Region ist, sondern auch in der gesamten Euroregion. Die Radstrecke umfasst den nördlichen Teil des Oderbruchs und ist schleifenförmig, so dass man sie andernorts, als vorge-schlagen, beginnen kann. Die Strecke führt gänzlich auf komfortablen Wegen. Sie verläuft auf dem Hochwasserschutz-deich der Oder und nutzt dabei einen Teil des Oder-Neiße-Radwegs, nachfolgend führt sie am Fuße der malerischen Hänge des Oderurstromtals entlang und weiter durch reizvolle Orte und über weitläufige Wiesen. Ausgangspunkt ist der Ort **Neuglietzen**. Der Streckenbeginn an dieser Stelle hat

DE

The rustic land of Oderbruch

41 km/3–4 hours

Several parallel bicycle routes run through this land covered with meadows and gentle hills. All are well marked and encouraging to take a closer look. The description below features a route that, according to the author, is one of the most beautiful not only in this land, but in the whole Euroregion. The route covers the northern part of the Oderbruch. It is a loop, so you can start in a different spot than the proposed one. It runs entirely on a comfortable surface along an Oder flood embankment (using a part of the Oder-Neisse route, Ger. Oder-Neisse-Bicycle Path), then at the foot of the picturesque slopes of the Oder meltwater through charming towns and vast meadows. The starting place is the town of **Neuglietzen**. Starting the route at this location has two advantages: it lies at the border bridge with Poland, and there is a parking lot at the intersection of the two

EN

Neuküstrinchen widziany ze ścieżki rowerowej
Neuküstrinchen vom Radweg aus gesehen
Neuküstrinchen seen from a biking trail

Ścieżka rowerowa Odra–Nysa
Oder-Neiße-Radweg
Oder-Nysa biking trail

Okolice Altglietzen
Umgebung von Altglietzen
Surrounding areas of Altglietzen

szlaków. Znajduje się tu parking, co dla dowożących rower samochodem może mieć istotne znaczenie. Aby tam dotrzeć, jadąc od strony granicznego mostu trzeba skręcić w najbliższą drogę w lewo (na południe), jechać nią do końca i na skrzyżowaniu jeszcze raz w lewo, do widocznego wału nad Odrą. Od znajdującego się tam parkingu należy posuwać się zgodnie z kierunkowskazami na oddalone o dziewięć kilometrów **Bad Freienwalde**. Po ok. dwóch kilometrach za uroczą **wioską Altgietzen** ścieżka zaczyna prowadzić turystę u podnóża bardzo stromego stoku pradoliny, na który warto wejść dobrze widoczną dróżką. Panorama stamtąd jest imponująca. Krawędź stoku wznosi się bowiem na wysokości 75 metrów n.p.m., a leżące u podnóża łąki tylko na trzy metry n.p.m.

PL

Dalej, trzymając się drogowskazów, turysta dotrze do malowniczo wkomponowanego w strome stoki **Bad Freienwalde**. Miasto należy do pereł architektury regionu. Warto poświęcić chwilę na zwiedzenie rynku i starego miasta. Nieopodal znajduje się wielkiej urody założenie parkowo-pałacowe. Aby tam dotrzeć, należy od rynku pójść ok. 350 metrów

zwei Vorteile: Er liegt an der Grenzbrücke zu Polen und an der Kreuzung von zwei nachfolgend aufgeführten Radstrecken, wo sich ein Parkplatz befindet. Dies dürfte für alle, die ihr Fahrrad per Auto bringen, von Bedeutung sein. Um von der Grenzbrücke kommend dorthin zu gelangen, muss man in den ersten Weg links (nach Süden) einbiegen, bis zum Ende fahren und an der Kreuzung erneut links zum sichtbaren Oderdeich abbiegen. Vom dortigen Parkplatz aus folgt man den Wegweisern in Richtung des 9 km weit entfernten Bad Freienwalde. Nach etwa 2 km Fahrt führt der Radweg hinter dem Dorf Altgietzen am Fuße des sehr steilen Urstrom-talanges entlang. Es lohnt sich den Hang über den gut sichtbaren Weg zu erklimmen. Das dortige Panorama ist imposant. Der Rand des Hanges befindet sich auf einer Höhe von 75 m ü. d. M., die darunter liegenden Wiesen auf nur 3 m ü. d. M.

DE

Den Wegweisern folgend erreicht der Tourist die malerisch in die steilen Hänge hineinkomponierte Stadt Bad Freienwalde. Sie gehört zu den Architekturperlen der Region. Es ist lohnenswert für die Besichtigung des Marktes sowie des ihn umgebenden alten Stadtteils

trails described herein, which can be significant for those who bring their bikes in a car. To get there, coming from the border bridge, you have to turn left into the nearest road (south), follow it to the end and, at the crossroads, once again turn left, into the visible Oder embankment. From the parking lot located there you should follow directions to **Bad Freienwalde**, nine kilometres away. After approx. two kilometres, after the charming **village of Altgietzen** the trail begins at the foot of a very steep slope of the glacial valley. It is worth ascending it along a clearly visible road. The view there is impressive. The edge of the slope rises to the height of 75 metres and the meadows lying at its foot to just three metres above sea level.

EN

Further on, follow the signposts and you will reach the town of **Bad Freienwalde**, picturesquely integrated into the steep slopes. It is one of the architectural gems of the region. Take a moment to explore the market and the old part of the city surrounding it. Nearby is a park and palace complex of great beauty. In order to get there, follow the

Fontanna we Wriezen
Fontäne in Wriezen
Fountain in Wriezen

Rynek w Bad Freienwalde
Markt in Bad Freienwalde
Town hall in Bad Freienwalde

PL

główną ulicą Königstrasse i na skrzyżowaniu skrócić w niewielką Rathenaustrasse. Wracając na ścieżkę rowerową, trzeba trzymać się kierunkowskazów na Wriezen, oddalonego o 12 kilometrów. Tu trasa wiedzie nieco monotonnymi polami, aż do uroczej wioseczki **Ratsdorf**, skąd lasem dotrzemy do **Wriezen**. Ciekawym obiektem jest rozbudowana rzeźbiarska fontanna. Stamtąd droga wiedzie udać do widocznego w dole promenady dworca, skąd nietypową, bo biegnącą po dawnym torowisku drogą należy podążyć na **Bienerwerder** (12 km). Po przebyciu tego odcinka turysta dotrze do nieczynnego mostu na Odrze. Trasa będzie przecinała poprzecznie Oderbruch, oferując piękne krajobrazy łąk, wioseczek i potoków. Na wale Odry należy skrócić w lewo (na północny zachód), by po niecałych dziewięciu kilometrach dotrzeć do miejsca startu. Dystans 41 kilometrów po bardzo dobrej nawierzchni pokonuje się w ciągu 3–4 godzin niespiesznej jazdy. W letni dzień zostaje zatem sporo czasu na zwiedzenie licznych atrakcji napotkanych po drodze.

Więcej: www.bad-freienwalde.de, www.turystyka-brandenburgia.pl

DE

etwas Zeit zu finden. Unweit liegt eine schöne Schloss- und Parkanlage. Um dorthin zu gelangen, folgt man vom Markt aus der Königsstraße und biegt nach etwa 350 m an der Kreuzung in die nicht große Rathenaustraße ab. Zur Radstrecke zurückkehrend, muss man sich nach den Wegweisern nach Wriezen richten, das 12 km entfernt liegt. Der Radweg verläuft bis **Ratsdorf**, einem Dorf mit schöner Architektur, durch eine leicht monotone Feldlandschaft. Durch den Wald weiterfahrend erreicht man **Wriezen**. Ein interessanter Ort in dieser Stadt ist die Fontäne – eine Skulptur mit vielfältigen Motiven. Von dort begibt man sich zum Bahnhof, der am Ende der Promenade zu sehen ist, und fährt auf dem untypischen, pfeilgeraden Radweg (der im alten Gleisbett verläuft) den Wegweisern folgend weiter in Richtung **Bienerwerder** (12 km). Nach dem Zurücklegen dieses Abschnitts erreicht man eine Brücke über die Oder, die geschlossen ist. Die Strecke durchschneidet nun den Oderbruch quer und bietet dabei idyllische Landschaftsbilder mit Wiesen, kleinen Dörfern und einem Netz aus Wasserläufen. Am Oderdeich muss man nach links, nach Nord-westen,

EN

main Königstrasse Street approximately 350 metres from the town square and at the crossroads turn into the small Rathenaustrasse Street. Coming back to the bike path, you have to stick to the directions pointing to Wriezen, which lies 12 kilometres away. Here, the route leads among a somewhat monotonous field landscape, until it reaches the architecturally beautiful village of **Ratsdorf**, where you'll start cycling in the forest right until you reach **Wriezen**. An interesting place in this town is a fountain with a complex, multi-layered sculpture. From there, you should go to a station visible at the bottom of the promenade, where you should take an unusually straight route (running down an old track way) leading to **Bienerwerder** (12 km). After traveling this section you will reach a closed bridge over the Oder River. The route will intersect Oderbruch transversely, offering a beautiful idyllic scenery composed of meadows, villages and a grid of minor watercourses. On the Oder embankment you should turn left (northwest), in order to reach the starting point after less than nine kilometres. The distance of 41 kilometres on

Malownicza panorama okolic Bad Freienwalde
 Malerisches Panorama der Umgebung von Bad Freienwalde
 Picturesque view of the suburbs of Bad Freienwalde

Nieczynny most na Odrze w okolicy Bienerwerder
 Geschlossene Oderbrücke in der Umgebung von Bienerwerder
 Unused bridge over the Oder near Bienerwerder

Theodor Fontane – piewca urody Oderbruch

Wielkim miłośnikiem i piewcą urody Oderbruch był XIX-wieczny dziennikarz, pisarz i krajoznawca Theodor Fontane. Oprócz dzieł ambitnych, które rozławiły jego literacki talent, pisał m.in. publikowane w ówczesnej prasie reportaże z podróży, które następnie drukowano w zbiorach. W nich to z pietyzmem opisywał swe doświadczenia z podróży do Oderbruch. Fontane rozmiłował się w tych stronach, dając tego wyraz w twórczości, która do dziś w oryginalny sposób świetnie promuje ten uroczy zakątek.

PL

abbiegen, um nach knapp 9 km den Ausgangspunkt des Ausflugs zu erreichen. Die 41 km lange Strecke mit einem sehr guten Fahrbahnbelag bewirkt, dass man die gesamte Route gemütlich fahrend in 3-4 Stunden bewältigen kann. Somit bleibt an einem typischen Sommertag viel Zeit übrig, um die unzähligen Sehenswürdigkeiten unterwegs zu besichtigen.
Mehr auf: www.bad-freienwalde.de, www.turystyka-brandenburgia.pl

DE

Theodor Fontane – Verherrlicher der Schönheit des Oderbruchs

Ein großer Freund und Bewunderer der Schönheit des Oderbruchs war im 19. Jh. der Schriftsteller und Kenner des Landes Theodor Fontane. Neben schweren Werken, die sein literarisches Talent berühmt machten, verfasste er u. a. Reisereportagen, die in der damaligen Presse veröffentlicht und als Sammelband gedruckt wurden. Mit Feingefühl beschrieb er in ihnen seine Reiseerfahrungen aus dem Oderbruch. Fontane verliebte sich in diese Gegend und zeigte das in seinem Schaffen, das bis heute hervorragend und auf originelle Weise diese schöne Gegend bewirbt.

a very good surface makes the entire route possible to complete within 3-4 hours of an unhurried ride. On a typical summer day there is plenty of time left to explore the many attractions encountered along the way.

More at: www.bad-freienwalde.de, www.turystyka-brandenburgia.pl

EN

Theodor Fontane – the bard of Oderbruch's beauty

Theodor Fontane, a 19th century journalist, writer and excursionist, was a great fan and glorifier of Oderbruch's beauty. In addition to thematically serious works that made his literary talent famous, he often wrote reports of his journeys that were published in the press and later collected in volumes. In them, he meticulously describes experiences of his travels to Oderbruch. Fontane fell in love with these regions and expressed it in his works. It is still a great and original way to promote this charming place.

Dr. Theodor fontane.

Dr Theodor Fontane. Drzeworyt z 1896 r.
Autor: Franz Robert Richard Brend'amour
Dr. Theodor Fontane. Holzschnitt von 1896.
Autor: Franz Robert Richard Brend'amour
Dr. Theodor Fontane. Woodcut from 1896
by Franz Robert Richard Brend'amour

Węzeł szlaków Bienenwerder
Wegeknottenpunkt in Bienenwerder
Intersection of trails in Bienenwerder

W dolinie Schlauby

Na terenie euroregionu istnieje kilka niewielkich krain wyróżniających się pięknym krajobrazu. Jedną z nich jest dolina Schlauby (niem. Schlaubetal), małej rzeczki wijącej się między malowniczymi stokami i zasilającej kilka większych i mniejszych jezior. Nadrzeczny krajobraz uznano za szczególnie cenny i objęto wielkopowierzchniową formą ochrony jako Park Natury Schlaubetal. Dolina, a wraz z nią park, ma wydłużony kształt południkowy, rozciągając się na długości 30 kilometrów przy średniej szerokości ok. pięć kilometrów. Od północy dolinę otwiera uroczą miejscowość **Müllrose**, stanowiąc jej naturalną bramę. Warto więc stamtąd rozpocząć rowerową wycieczkę. Dogodnym miejscem startu jest rynek, gdzie można zaparkować samochód i dalej udać się na jeden z dwóch rowerowych szlaków, biegnących na południe. Oba omijają spore jezioro, przy którym leży miasteczko, jeden od strony zachodu, drugi od wschodu. Przy

PL

Im Schlaubetal

Im Gebiet der Euroregion gibt es mehrere Landstriche, die durch die Schönheit ihrer Landschaften herausragen. Einer davon ist das Tal des kleinen Flusses Schlaube, der sich inmitten von Hängen windet und eine Reihe von größeren und kleineren Seen versorgt. Die flussnahe Landschaft samt der Natur wurde als besonders wertvoll anerkannt und in Form des Naturparks Schlaubetal großflächig unter Schutz gestellt. Das Tal und die Parkgrenzen haben eine längliche, dem Meridian ähnelnde Form und erstrecken sich auf einer Länge von 30 km und einer Durchschnittsbreite von etwa 5 km. Auf der Nordseite öffnet der reizvolle Ort **Müllrose** das Tal und bildet ihr natürliches Tor. Demnach ist es lohnenswert dort den Radausflug zu beginnen. Ein bequemer Startpunkt ist der Markt, an dem man sein Auto parken kann, um sich auf eine der beiden nach Süden verlaufenden Radstrecken zu begeben. Beide umrunden den großen See, an dem die Stadt liegt – eine von

DE

In the Schlaubetal valley

In the Euroregion, there are several small regions with landscapes of outstanding beauty. One of them is the Schlaubetal valley, a small river meandering between the beautiful slopes and supplying water to a chain of larger and smaller lakes. The riverside landscape and its nature was considered especially valuable and covered by the protection of the Schlaubetal Nature Park. The valley and the boundaries of the park extend over the length of 30 km with an average width of approx. five kilometres. From the north, the valley opens up in the attractive town of **Müllrose**, acting as its natural gate. So let's start cycling there. The parking in the market square is a convenient place to start and continue along one of the two bicycle routes extending to the south. Both of them circle the big lake near the town, one from the west, the other from the east. At the southern end they merge, offering the shortest loop (around the lake), with a length of approx. nine kilometres.

EN

Rynek w Müllrose
Market in Müllrose
Market Square in Müllrose

Promenada w Müllrose
Promenade in Müllrose
Promenade in Müllrose

południowym końcu łączą się, oferując najkrótszą pętlę (dookoła jeziora), o długości ok. dziewięciu kilometrów.

W przypadku doliny Schlauby nie warto opisywać jednej konkretnej trasy, bowiem dwa równoległe szlaki po obu stronach doliny posiadają łączniki w postaci poprzecznych dróg, umożliwiając turystę dobór długości trasy do własnych możliwości. Najdłuższa pętla może wynieść ponad 70 kilometrów. Po drodze szlaki mijają dawne młyny, małe osady, różnej wielkości zbiorniki wodne. Wszystko to w malowniczym otoczeniu pagórków porośniętych zwartym drzewostanem. Warto dodać, że walory parku są powszechnie znane i doceniane także przez rowerzystów z Polski. Utworzono bowiem już dwa polsko-niemieckie szlaki przecinające jego obszar. Jest to powstała w 2014 roku **Wstęga Odry i Dolina Schlauby**, łącząca 110-kilometrowym szlakiem rowerowym Müllrose z Cybinką, oraz 120-kilometrowy szlak **Beeskow-Sulęcin**, przebiegający m.in. przez najpiękniejsze fragmenty Schlaubetal. Więcej: www.schlaubetal-online.de

Westen, die andere von Osten. Am südlichen Ende verbinden sie sich und bieten so die kürzeste Schleife (etwa 9 km Länge) um den See.

Im Fall des Schlaubetals lohnt es sich nicht eine konkrete Strecke zu beschreiben, da die beidseitig des Tals parallel verlaufenden Radstrecken viele Verbindungsabschnitte in Form von Querstraßen besitzen, die es dem Touristen ermöglichen die Streckenlänge entsprechend seiner Möglichkeiten und Zeit zu wählen. Die längste Schleife kann mehr als 70 km lang sein. Unterwegs führen die Radwege an alten Mühlen, winzigen Siedlungen und verschieden großen Gewässern vorbei. Alles das umgeben die hügeligen, mit dichten Baumbeständen bewachsenen Hängen. Es ist erwähnenswert, dass die Vorzüge des Naturparks allseits bekannt sind und gewürdigt werden, auch durch Radfahrer aus Polen. Es wurden bereits zwei deutsch-polnische Strecken angelegt, die auch durch das Schlaubetal führen. Dies ist zum Einen die 2014 entstandene Strecke „**Wstęga Odry i Dolina Schlauby**“ (Oderschleife und Schlaubetal), welche auf einer 110 km langen, touristisch attraktiven Radstrecke Müllrose

In the case of the Schlaubetal valley, it is not worth describing one particular route, because the two parallel routes have connectors on both sides of the valley in the form of diagonal roads, allowing the tourists the choice of route with respect to the amount of time they have and their abilities. The longest loop can reach over 70 kilometres. Along the way, you will pass old mills, tiny settlements, and reservoirs of various sizes. All this in the picturesque surroundings of the hilly slopes covered with dense tree stands. At this point it needs to be added that the assets of the park are widely known and appreciated also by cyclists from Poland. Two Polish-German routes crossing its territory have already been created. These are: the 2014 **Oder and Schlauby Valley Ribbon**, connecting Müllrose and Cybinka by a very attractive 110 kilometre long tourist bike trail, and the widely known 120-kilometre **Beeskow-Sulęcin** trail, running through the most beautiful parts of Schlaubetal.

More at: www.schlaubetal-online.de

Na szlaku w Schernsdorf
Unterwegs in Schernsdorf
Schernsdorf trail

Dawny młyn na Schlaubie
Alte Mühle auf der Schlaube
Old mill on the Schlauby

Uroczysko Lubniewsko

20 km/4 godz.

Łatwa, dobrze oznakowana i bardzo atrakcyjna krajobrazowo trasa, która okrąży wielkie jezioro i dociera do najciekawszych miejsc Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego Uroczysko Lubniewsko. Niemal na całej długości wiedzie niebieskim szlakiem. Ma charakter pętli, do której popularną drogą dojazdu, oprócz niżej opisanej, jest czerwony szlak z pobliskiego **Sulęcina**. Nawierzchnia jest tu twarda, głównie gruntowa i szutrowa bez piaszczystych fragmentów.

Trasa zakłada wariant startu w **Lubniewicach**, nieopodal Parku Miłości. Trzymając się oznakowań szlaku, należy wyjechać z miasteczka drogą nr 136 na Sulęcín. Po przebyciu ok. kilometra, na łuku drogi należy skręcić w prawo pod wiadukt. Stąd prostą drogą szlak dociera do **Rybakówki** i dalej do **jeziora Lubniewsko**. Następnie wiedzie szutrową drogą, wśród

mit Cybinka verbindet. Zum Anderen ist es die seit längerem bekannte, 120 km lange Strecke **Beeskow – Sulęcín**, die u. a. durch die schönsten Abschnitte des Schlaubetal verläuft. Mehr auf: www.schlaubetal-online.de

Uroczysko Lubniewsko

20 km/4 Std.

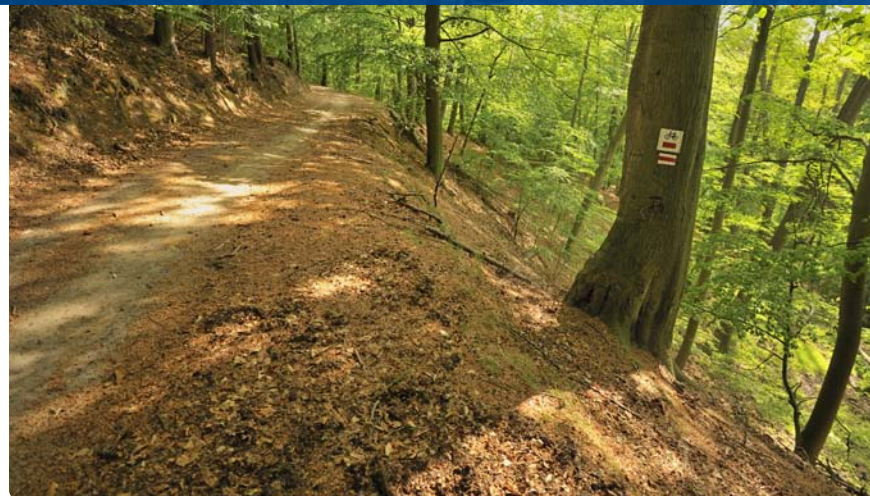
Die Strecke ist einfach, gut ausgeschildert und landschaftlich sehr attraktiv. Sie umrundet einen großen See und er-reicht die interessantesten Orte des Natur- und Landschaftsgebietes – die Einöde Uroczysko Lubniewsko. Der Weg verläuft fast vollständig auf dem blauen Radweg und ist schleifenförmig. Ein populärer Anfahrtsweg ist, neben dem unten beschriebenen, der rote Radweg aus dem nahen **Sulęcín**. Die befestigten Wege ohne sandige Abschnitte ermöglichen ein komfortables Fahren.

Lubniewsko Wilderness

20 km/4 hours

An easy, well marked and very attractive scenic route that encircles a large lake and reaches the most interesting places in the Lubniewsko Wilderness Ecological Park. The blue trail covers almost the entire distance. It is a loop, easily reached not only by the route described below, but also via the red trail from the nearby **Sulęcín**. The surface here is hard, mostly dirt and gravel without any sand fragments.

The recommended starting point of the route is in **Lubniewice**, near the Park of Love. Sticking to the trail markings, you should leave the town by Road 136 to Sulęcín. After traveling approx. one kilometre, turn right under the viaduct when the road begins to bend. From here the trail reaches **Rybakówka** and, farther on, **Lubniewsko Lake**. Then, a gravel road leads among large beeches to **Górski Młyn** (17th century ruins) and an

Szlak biegnący malowniczym zboczem Czerwonego Potoku
Weg am malerischen Hang des Czerwony Potok
Picturesque trail on the slope of Czerwony Potok

Jezioro Lubniewsko
Lubniewsko See
Lubniewsko Lake

rosłych buków do **Górskiego Młyna** (ruiny z XVII wieku) i węzła ze szlakiem czerwonym. Tu warto rozważyć wjazd we wspomniany czerwony szlak, by po ok. dwóch kilometrach dotrzeć do wiaduktu. Ten odcinek biegnie stromym zboczem doliny Czerwonego Potoku i jest bardzo malowniczy. Po powrocie do szlaku niebieskiego, po czterystu metrach wspólnego biegu szlak czerwony prowadzi prosto, a niebieski odbija w prawo. Znowu warto pojechać za czerwonym szlakiem, by po ok. kilometrze dotrzeć do potężnych wąwozów porośniętych wysokopiennymi buczynami, które zaskakują urodą i ogromem. Po powrocie na szlak niebieski, należy jechać wąską ścieżką nad jeziorem, by dotrzeć do atrakcyjnego punktu widokowego – „**Domku na wodzie**”. Odtąd trasa przebiegać będzie blisko malowniczego brzegu jeziora aż do szosy jarnatowskiej, na której należy skręcić w prawo, do Lubniewic.

Turyści mogą być zainteresowani dwoma kolejnymi szlakami o charakterze pętli. Pierwszy to rowerowy szlak czerwony **wokół jeziora Lubiąż i jeziora Krzywego** (18 km,

Der Ausgangspunkt der beschriebenen Strecke befindet sich in **Lubniewice** unweit des Miłoci-Parks. Den Wegweisern folgend verlässt man die Stadt über die Straße Nr. 136 nach Sulęcín. Nach etwa einem Kilometer biegt man am Straßen-bogen rechts unter den Viadukt ab. Von hier aus führt die Strecke geradewegs bis nach **Rybakówki** und weiter zum **Lubniewsko See**. Der Schotterweg verläuft inmitten von großen Buchen zum **Górski Młyn** (Mühlenuine aus dem 17. Jh.) und erreicht den Knotenpunkt mit dem roten Radweg. Es ist überlegenswert, ob man den roten Radweg nicht ein Stück weit nutzt, um nach etwa 2 km zum Viadukt zu gelangen. Dieser Streckenabschnitt verläuft entlang des steilen Talhanges des Czerwony Potok und ist sehr malerisch. Nach der Rückkehr zum blauen Radweg verlaufen beide Radwege gemeinsam weiter, bis nach 400 m der rote weiter geradeaus führt und der blaue rechts abbiegt. Erneut ist es lohnenswert den roten Radweg zu nutzen, um nach etwa einem Kilometer die riesigen Hohlwege mit großwüchsigen Buchen zu erreichen. Der Anblick ihrer Pracht und Größe überrascht! Zum blauen Radweg zurückkehrend fährt man

intersection with the red trail. Here, you might consider turning into the red trail, where you will reach the viaduct after approx. two kilometres. This section runs on a steep slope of the Red Creek valley and is very picturesque. When returning to the blue trail, after four hundred metres the red trail leads straight and the blue one turns right. Again, it is worth riding along the red trail, and after approx. one kilometre you will reach mighty gorges covered with tall beeches. Their view surprises with its beauty and scale. Returning to the blue trail, you should take a narrow path by the lake and reach an attractive “**House on Water**” viewpoint. From here, the route will run close to the picturesque shore of the lake until the Jarnatów highway, where you should turn right to Lubniewice.

Tourists visiting this city may be interested in two more looping trails. The first is the red bike trail **around the Lubiąż lake and the Krzywe lake** (18 km, the starting point is also located the Park of Love intersection). Around the middle of the trail, there is a possibility to turn into a short 2.5-kilometre yellow trail leading to the palace in Rogi.

start także z węzła szlaków obok Parku Miłoci). Mniej więcej w połowie długości szlaku istnieje możliwość odbicia w krótki 2,5-kilometrowy szlak żółty do pałacu w Rogach. Drugi to rowerowy szlak zielony **wokół rezerwatu Janie** (12 km, start z węzła szlaków). Obydwa szlaki są nieco trudniejsze od opisanego szlaku niebieskiego, miejscami biegną po wąskich lub piaszczystych drogach, ale rekompensują to pięknymi krajobrazu. Podobnie atrakcyjnymi trasami, biegnącymi głównie szosami o niewielkim natężeniu ruchu samochodowego, są niedawno wytyczone: **Szlak Legend** i **Szlak Tradycji**. Warto dodać, że drogi w okolicach Lubniewic, leżąc na uboczu względem ruchliwych tras komunikacyjnych, stanowią same w sobie atrakcyjne trasy rowerowe. W sąsiednim **Sulęcinnie** analogię względem wspomnianych tras stanowią pętle (w sumie sześć) wokół tego miasta. Prowadzą przez opisane i ukazane obok wąwozy koło Żubrowa, Czerwonego Potoku czy bardzo malowniczą dolinę Postomii.

Więcej: www.sulecin.pl, www.lubniewice.pl

auf einem engen Pfad weiter zum See und kommt am attraktiven Aussichtspunkt „**Domek na wodzie**” an. Von hier aus verläuft die Strecke in der Nähe des schönen Seeufers bis sie die Chaussee nach Jarnatów erreicht, an der man rechts nach Lubniewice abbiegen muss.

Für Touristen, die in der Stadt verweilen, können zwei weitere schleifenförmige Radstrecken von Interesse sein. Die erste ist der rote Radweg, der **die Seen Lubiąż und Krzywe** (18 km, Beginn am Wegeknotenpunkt am Miłoci-Park) umrundet. Auf etwa halber Wegstrecke besteht die Möglichkeit auf den 2,5 km langen gelben Radweg zum Palast in Rogi abzubiegen. Die zweite Strecke führt auf dem grünen Radweg **um das Reservat Janie** (12 km, Beginn am Wege-knotenpunkt). Beide Strecken sind etwas schwieriger, als die blaue und führen mancherorts über enge, sandige Wege. Allerdings wird dies durch die Schönheit der Landschaft kompensiert. Ähnlich attraktiv sind die vor kurzem ausgewiesenen und über verkehrsarme Straßen verlaufenden Strecken, „**Szlak Legend**” (Legendenweg) und „**Szlak Tradycji**” (Traditionsweg). Es ist erwähnenswert, dass die

The second one is the green bicycle trail **around the Janie reserve** (12 km, start at the trail intersection). Both routes are a bit more difficult than the described blue trail. At times they run through narrow or sandy roads, but this is compensated by the beauty of the landscape. Similarly attractive routes, which run mainly along roads with little car traffic, have recently been marked: the **Legend Trail** and **Tradition Trail**. It is worth noting that the roads in the vicinity of Lubniewice, lying on the side-lines with respect to the busy roads, are in themselves attractive cycling routes. In the neighbouring **Sulęcín** the loops (a total of six) around the city are analogous to the aforementioned routes. They lead through the described ravines near Żubrow, Czerwony Potok or the very picturesque Postomia Valley.

More at: www.sulecin.pl, www.lubniewice.pl

Centrum Sulęcina
 Zentrum von Sulęcina
 Sulęcina town centre

Dom Joannitów w Sulęcinie
 Johanniterhaus in Sulęcina
 House of the Order of St. John in Sulęcina

Lubiewice
 Lubiewice
 Lubiewice

W sercu Puszczy Gorzowskiej

33 km/5,5 godz.

Spośród wielu tras, które można wytyczyć po rowerowych szlakach przecinających puszcze, tą jest jedną z najciekawszych pod względem krajobrazowym oraz łatwą logistycznie. Ma charakter pętli, której zdecydowana większość biegnie po komfortowych drogach utwardzonych oraz ok. pięć kilometrów po wyboistej, lecz w pełni przejezdnej drodze gruntowej. Punkt startu stanowi oddalona o siedem kilometrów od centrum **Gorzowa** urocza miejscowość **Kłodawa**. Z Gorzowa do Kłodawy zbudowano specjalną ścieżkę przeznaczoną dla rowerów. Mija ona zabudowania wsi i biegnie dalej, wzdłuż szosy na Barlinek. Jadąc nią, turysta dotrze do odbijającej w prawo asfaltowej drogi na Łośno. Drogowskaz wskaże, gdzie należy skręcić, aby dojechać do oddalonego o pięć kilometrów skrzyżowania. Tam czeka nas kolejny skręt w lewo, na główną drogę, by po niespełna kilometrze dotrzeć do miejscowości **Łośno**.

PL

Straßen um Lubniewice herum, das abseits von verkehrsreichen Hauptstraßen liegt, interessante Radstrecken an sich darstellen. Im benachbarten **Sulecin** gibt es analog dazu insgesamt sechs schleifenförmige Strecken um die Stadt. Sie führen durch die bereits beschriebenen Hohlwege bei Żubrów und am Czerwoný Potok sowie durch das sehr malerische Tal der Postomia.

Mehr auf: www.sulecin.pl, www.lubniewice.pl

DE

Im Herzen der Puszcza Gorzowska

33 km/5,5 Std.

Unter den vielen Routen, die man aus den durch die Heide verlaufenden Radwegen wählen kann, ist diese eine der landschaftlich interessantesten, zudem eine logistisch einfache. Sie ist schleifenförmig und führt zum Großteil über komfortable, befestigte Straßen

In the heart of the Gorzów Primeval Forest

33 km/5.5 hours

Among the many routes that you can plan along the bike trails crossing the primeval forest, this is one of the most interesting in terms of landscape and logistic convenience. It is a loop, which mostly runs on comfortable paved roads and approx. five kilometres along a bumpy, but fully passable dirt road. The starting point is about seven kilometres away from the centre of **Gorzów** in the charming town of **Kłodawa**. A special bicycle path between Gorzów and Kłodawa was built here. It passes the villages and continues along the road to Barlinek. While cycling, you will reach an asphalt road that goes right to Łośno. A signpost indicates where to turn to get to the crossroads five kilometres away. You should turn to the left onto the main road and after less than a kilometre you will reach the village of **Łośno**.

EN

Szlak rowerowy pomiędzy Lubociszem i Lipami
Radweg zwischen Lubocisz und Lipy
Bike route between Lubocisz and Lipy

Kościół w Santocznie
Kirche in Santoczno
Church in Santoczno

sowie über einen 5 km langen Holperweg, der jedoch gänzlich befestigt und befahrbar ist. Der Ausgangspunkt befindet sich im 7 km vom Stadtzentrum von **Gorzów Wielkopolski** entfernten Ort **Kłodawa**, der über einen Radweg von Gorzów aus gut zu erreichen ist. Er passiert die Dorfbebauungen und führt weiter entlang der Straße nach Barlinek. Unterwegs erreicht der Tourist eine rechts nach Łośno führende Asphaltstraße. Der Wegweiser zeigt, an welcher Stelle abgebogen werden muss, um nach 5 km eine Kreuzung zu erreichen. Dort biegt man links auf die Hauptstraße ab und kommt nach einem knappen Kilometer in **Łośno** an.

Vor der Dorfkirche trifft der grüne Radweg die Hauptstraße. Ab hier überschneidet sich die Ausflugsstrecke bis fast zum Ende

DE

PL Przed kościołem od lewej strony do głównej drogi dociera zielony szlak rowerowy. Odtąd trasa wycieczki niemal do końca (do Wojcieszyc) będzie pokrywała się z przebiegiem tego szlaku. Należy zatem zwracać uwagę na zielone znaki. Jadąc prosto zielonym szlakiem, mijamy Łośno, po czym odbijamy w prawo, w leśną drogę. Jeśli przeoczymy to miejsce, musimy skręcić w prawo na najbliższym skrzyżowaniu asfaltowych dróg. Trasa dociera do malowniczej wioseczki **Lipy**. Znajduje się tu m.in. **Leśna Stacja Dydaktyczna Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego** oraz ośrodek wypoczynkowy nad **jeziorem Lubie**. Zielony szlak przeciska się między jeziorami, pagórkami, mija ośrodek hodowli ryb w Lipach i podąża dalej główną drogą asfaltową. Po około kilometrze za wsią znaki odbijają w prawo w gruntową drogę leśną. Odtąd, przez pięć kilometrów, trasa będzie wyboista i chwilami niewygodna, lecz przejezdna. Trudności są jednak nagradzane wyjątkowymi widokami, które stanowią kwintesencję uroku gorzowskiej puszczy: okazałe drzewostany bukowe, trzy duże jeziora, malownicze dolinki i stoki wznieścień.

DE (bis Wojcieszyc) mit diesem Radweg, daher sollte man auf die grünen Piktogramme achten. Dem grünen Radweg folgend passiert man Łośno und biegt danach rechts auf einen Waldweg ein. Sollte der Radfahrer diese Abzweigung übersehen, so muss er an der nächsten Asphaltstraßenkreuzung nach rechts abbiegen. Die Strecke erreicht das malerische Dörfchen **Lipy**. Hier befinden sich u. a. die **didaktische Waldstation des Barlinecko-Gorzowski Land-schaftsparks** sowie ein Erholungsheim am **See Lubie**. Der grüne Radweg schlängelt sich entlang von Seen und Hü-geln, führt an den Fischzuchtstationen in Lipy vorbei und folgt weiter der Asphaltstraße. Etwa einen Kilometer hinter dem Dorf gilt es den Wegweisen folgend rechts auf einen Waldweg. Von hier an ist die Strecke über ca. 5 km holprig und stellenweise unbequem, aber befahrbar. Die Schwierigkeiten werden mit den besonderen Aussichten belohnt, welche die Quintessenz des Reizes der Heide Puszcza Gorzowska sind: prachtvolle Eichenbaumbestände, drei große Seen, malerische Täler und Hänge.

EN The green bike trail reaches the main road on the left side of the village church. From here the route will coincide with the further course of this pathway almost to the end (to Wojcieszyc). It is therefore necessary to pay attention to green pictograms. The green trail passes Łośno, then turns right, into a forest road. If you miss that spot, you must turn right at the next intersection of asphalt roads. The trail reaches the picturesque village of **Lipy** with the **Educational Forest Station of the Barlinecko-Gorzowski Landscape Park** and a resort on **Lake Lubie**. The green trail squeezes between the lakes, hills, passes a fish breeding centre in Lipy and continues along the main asphalt road. After about a kilometre beyond the village, the signposts will direct you right, into a dirt forest road. From here, for over five kilometres, the route will be bumpy and uncomfortable at times, but passable. The difficulties, however, are rewarded by exceptional views that contain the quintessential beauty of the Gorzów wilderness, magnificent beech stands, three large lakes, picturesque valleys and hill slopes.

PL Gruntowa droga dociera do wygodnej i utwardzonej w pobliżu wsi **Santoczno**. Szlak zielony opuszcza tę miejscowość, przed jej najciekawszą częścią. Warto więc na chwilę z niego zjechać, by poznać jej ciekawy układ i piękny **kościółek szachulcowy** z 1767 roku. Z Santoczna szlak zielony wiedzie drogą leśną i mija leśniczówkę. Tuż za nią od głównej drogi odbija w lewo szlak czerwony. Pomimo braku oznakowań zielonego szlaku należy nadal jechać prosto. W miejscu, gdzie trasa dociera do poprzecznej drogi, na skraju lasu należy skręcić w prawo. Następnie, przy pierwszych zabudowaniach wsi **Wojcieszyc**, trzeba skręcić w lewo, by dojechać do centrum miejscowości z uroczym, XIII-wiecznym kościołem. Stąd powrót przebiega drogą asfaltową do **Kłodawy** (4 km) lub do **Gorzowa** (7 km do centrum).

Więcej: www.gorzow.pl, www.klodawa.pl, www.pttk-ziemiagorzowska.pl

DE Der befestigte Weg erreicht eine bequeme, befestigte Straße unweit des Dorfes **Santoczno**. Der grüne Radweg verlässt das Dorf vor dessen interessantestem Teil, daher lohnt es sich den Radweg kurzzeitig zu verlassen, um die interes-sante Dorfanordnung und die hübsche **Fachwerkkiche** von 1767 kennen zu lernen. Von Santoczno aus führt der grüne Radweg auf einem Waldweg weiter und passiert ein Forsthaus. Direkt dahinter biegt auf dem Hauptweg der rote Radweg nach rechts ab. Trotz fehlender Markierungen des grünen Radwegs, muss man geradeaus weiterfahren. Nach dem Erreichen eines Querweges biegt man am Waldrand rechts ab. Nachfolgend biegt man an den ersten Be-bauungen des Dorfes **Wojcieszyc** links ab, um in das Ortszentrum und zu dessen Kirche aus dem 13. Jh. zu gelangen. Von Wojcieszyc aus geht es über die Asphaltstraße zurück nach **Kłodawa** (4 km), oder nach **Gorzów** (7 km bis ins Zentrum).

Mehr auf: www.gorzow.pl, www.klodawa.pl, www.pttk-ziemiagorzowska.pl

EN The unpaved road reaches a comfortable and paved one near the village of **Santoczno**. The green trail leaves the village before reaching its most interesting part. So let's leave it for a moment in order to experience its interesting layout and a beautiful **wattle and daub church** from 1767. From Santoczno the green trail leads through a forest and passes a lodge. Just behind it, the red trail bounces left from the main road. Despite a lack of green trail markings you should continue straight. At the place where the trail reaches the transverse road, on the edge of the forest, turn right. Then, near the first buildings of the **Wojcieszyc village**, you have to turn left to get to the centre of the village with its charming thirteenth-century church. You can return along a tarmac road to **Kłodawa** (4 km) or **Gorzów** (7 km to the city centre).

More at: www.gorzow.pl, www.klodawa.pl, www.pttk-ziemiagorzowska.pl

Archeologiczne zagłębie

Wśród historyków mianem tym określa się miejscowość **Deszczno**, gdzie na przestrzeni ostatniego stulecia znaleziono setki świadectw dawnych kultur, a zwłaszcza lużyckiej. Najslawniejsza jest znaleziona przez miejscowego pastora w 1901 roku antropomorficzna figura kultowa sprzed 2,5 tys. lat, nazwana „Bożkiem z Deszczna”. Jej kopię eksponuje gorzowskie muzeum. Ostatni skarb, złożony z ponad dwudziestu narzędzi datowanych na 4 tys. lat p.n.e., znaleziono w 2014 roku.

PL

Po Pszczewskim Parku Krajobrazowym

Malowniczość okolic Pszczewa i bogata sieć oznakowanych szlaków rowerowych przekłada się na ich wyjątkową popularność wśród rowerzystów. Trasy biegną po wąskich drogach asfaltowych oraz po wygodnych (choć chwilami piaszczystych lub błotnistych) drogach polnych i leśnych. W terenie prócz piktogramów turysta napotka drogowskazy z kolorem szlaków i odległościami. Ta infrastruktura bardzo się przydaje przy koniecznej na tym terenie samodzielnej analizie tras.

Revier der archäologischen Ausgrabungen

Unter Historikern besitzt die Ortschaft **Deszczno** diesen Titel, da während des letzten Jahrhunderts dort Hunderte von Zeugnissen alter Kulturen gefunden wurden, vor allem die der Lausitzer Kultur. Das bekannteste Fundstück ist eine anthropomorphe Kultfigur von vor 2.500 Jahren, genannt „Božek z Deszczna“ (Gottheit von Deszczno), die der örtliche Pastor 1901 fand. Im Museum von Gorzów ist eine Kopie ausgestellt. Den neuesten Schatz fand man 2014. Er besteht aus über 20 Werkzeugen, die auf 4.000 v. Chr. datiert wurden.

DE

Durch den Pszczewski Landschaftspark

Die malerischen Umgebungen um Pszczew und das ausgebaute Netz an ausgeschilderten Radstrecken spiegeln sich in der Popularität unter den Radfahrern wieder. Die Strecken verlaufen auf engen Asphaltstraßen sowie auf bequemen (mancherorts sandigen und matschigen) Feld- und Waldwegen. Unterwegs trifft der Tourist auf Piktogramme sowie auf Wegweiser in der jeweiligen Streckenfarbe und mit Entfernungsangaben. Diese Infrastruktur ist sehr

Archaeological site

Historians describe **Deszczno** as an archaeological site, as over the last century hundreds of testimonies of ancient cultures have been found, especially Lusatian. The most famous of all ancient objects here was found by a local pastor in 1901 and it's an anthropomorphic cult figure from 2.5 thousand years ago, called the "Idol of Deszczno". The Gorzów museum exhibits a copy of it. The last treasure, consisting of more than twenty tools dated at 4 thousand years BC was found in 2014.

EN

Pszczew Landscape Park

The picturesque surroundings of Pszczew and a rich network of marked cycling routes translate into exceptional popularity among cyclists. The trails run through narrow tarmac roads and comfortable (although sometimes sandy or muddy) dirt and forest roads. In the field, apart from pictograms, the tourist will find signposts with the colour of routes and their distances. This infrastructure is very useful if you need to analyse the routes on your own,

Zabytkowy budynek Urzędu Gminy Deszczno
 Denkmalträchtiges Gebäude des Gemeindeamts Deszczno
 Historical building of Deszczno County Office

Rynek w Pszczewie
 Markt in Pszczew
 Market Square in Pszczew

Jeden z dwóch rynków w Trzciel
 Einer von zwei Marktplätzen in Trzciel
 One of the two market squares in Trzciel

By poznać najpiękniejsze krajobrazy, trzeba przejechać co najmniej dwie trasy – południową i północną. Jednak śmiało można pojechać więcej, gdyż wszystkie drogi (oprócz dwóch ruchliwych: nr 3 i 24) w okolicach Bledzewa i Międzyrzecza są atrakcyjne dla rowerzysty.

Trasa „leśna”

45 km/5 godz.

PL

Z proponowanych tras ta należy do obowiązkowych. Wiedzie przez duże kompleksy leśne wzdłuż ciągu rynnowych jezior, początkowo zielonym szlakiem od centrum Pszczewa do Trzciela, wzdłuż wschodniego brzegu **jeziora Chłop**. Jezioro jest duże, przejrzyste, z bogatą linią brzegową urozmaiconą niewielkimi plażami. Szlak jest dobrze oznakowany i bez problemu doprowadzi nas do **Trzciela**. Miasteczko ma dwa ryneczki, co jest pamiątką ciekawej historii: W XVIII wieku naprzeciw leżącego na prawym brzegu Obry miasta dobudowano lewobrzeżny Nowy Trzciel, oczywiście także ze swoim rynkiem. Zamieszkali go przybyli ze

nützlich, führt sie die Radfahrer doch sicher an Ziel. Um die schönsten Landschaftsvorzüge dieses Parks kennen zu lernen, lohnt es sich mindestens zwei Radstrecken zu bewältigen – die südliche und die nördliche. Ansonsten kann man problemlos weitere Strecken nutzen, da alle Straßen (bis auf die verkehrsreichen Nr. 3 und Nr. 24) in der Umgebung von Bledzew und Międzyrzecz für Radfahrer gut geeignet sind.

DE

Die „Waldstrecke“

45 km/5 Std.

Von den vorgeschlagenen Strecken gehört diese zur sog. „Pflichtlektüre“. Sie verläuft entlang von Rinnenseen durch große Waldkomplexe und führt anfänglich auf dem grünen Radweg vom Zentrum in Pszczew entlang des Ostufers des **Chlop Sees** bis nach Trzciel. Der große und klare See verfügt über eine abwechslungsreiche Uferlinie mit kleinen Stränden. Die Strecke ist gut ausgeschildert und führt den Radfahrer problemlos bis nach **Trzciel**.

as it is often necessary in this area. To explore the most beautiful features of the landscape park you should complete at least two routes: the southern and northern one. However, you can move more freely, because all roads (except No. 3 and 24) in the vicinity of Bledzew and Międzyrzecz are attractive to cyclists.

“Forest” route

EN

45 km/5 hours

Among the suggested routes, this one is a must. It leads through large forest areas along a series of ribbon lakes, initially along a green trail from the centre of Pszczew to Trzciel, along the eastern shore of the **Chlop Lake**. The lake is large, clear, with a rich varied coastline and small beaches. The trail is well marked and easily leads us to **Trzciel**. The town has two little market squares which constitute a remnant of its interesting history: in the 17th century there was only one town on the right side of the Obra river. Then a new settlement was

Okolice Pszczewa
Umgebung von Pszczew
Surrounding areas of Pszczew

Plaża nad jeziorem Szarcz w Pszczewie
Strand am Szarcz See in Pszczew
Beach by Szarcz Lake in Pszczew

Śląska i Brandenburgii protestanci. W 1888 roku połączono oba miasta. Po przejechaniu przez owe place dotrzemy do szlaku niebieskiego, który biegnie do malowniczej miejscowości **Stara Jabłonka**. Stąd warto odbić na pięciokilometrową trasę czarnym szlakiem do zabytkowej leśnej wieży obserwacyjnej. Jest ona udostępniana turystycznie po uprzedzeniu telefonicznym (tel.: 61 4411766). Po powrocie należy kontynuować jazdę szlakiem niebieskim przez **Silną Nową** do wsi **Silna**, a stąd czarnym szlakiem do centrum Pszczewa. Charakter pętli opisanej trasy umożliwia start w dowolnym jej miejscu, np. w Trzciel.

PL

Trasa „sakralna”

40 km/4,5 godz.

Szlak ten obfituje w przydrożne kapliczki i zabytkowe kościoły. Wiedzie głównie pośród łąk przez tereny o najcenniejszych walorach turystycznych w północnej części parku krajobrazowego. Wyjeżdżamy z Pszczewa **trasą na Szarcz**, a dalej kierujemy się główną drogą

Der Ort besitzt zwei Marktplätze, die ein Überbleibsel seiner interessanten Geschichte sind. Im 18. Jh entstand neben der ursprünglichen Stadt, die am rechten Ufer der Obra lag, die Stadt Nowy Trzciel am linken Flussufer – ebenfalls mit einem eigenen Markt. Protestantische Siedler aus Śląsk und Brandenburg bewohnten diese Stadt. Im Jahre 1888 wurden beide Städte vereint. Nach dem Überqueren der besagten Marktplätze erreicht man den blauen Radweg, der zum malerischen Ort **Stara Jabłonka** führt. Hier lohnt es sich auf den schwarzen Radweg abzubiegen, um die 5 km lange Strecke zum denkmalgeschützten Beobachtungsturm im Wald zu bewältigen. Er ist für Besucher nach einer vorheriger telefoni-scher Anmeldung zugänglich (Tel.: 61 4411766). Nach der Rückkehr setzt man die Fahrt auf dem blauen Radweg durch **Silna Nowa** bis zum Dorf **Silna** fort und gelangt von dort auf dem schwarzen Radweg bis ins Zentrum von Pszczew. Die Schleifenform der beschriebenen Strecke ermöglicht es an jeder beliebigen Stelle zu beginnen, z. B. in Trzciel.

DE

created on its left bank, with its own market place. It was inhabited by Protestants from Silesia and Brandenburg. In 1888 both towns were merged into one. You will reach the blue trail, which runs to the picturesque village of Stara Jabłonka. From here, it is worth taking a five-kilometre route along the black trail to the historic forest observation tower. It is made available to tourists upon prior arrangement by phone (Tel: 61 4411766). After returning you should continue driving along the blue trail through the village of **Silna Nowa** to the village of **Silna**, and from here along the black trail to the centre of Pszczew. The nature of the loop described above allows for a starting point at any place, e.g. in Trzciel.

EN

„Sacral” Route

40 km/4.5 hours

The trail is full of roadside shrines and historic churches. It leads mainly among meadows through areas full of the most valuable tourist attractions of the northern part of the park.

Kościół w Goraju
Kirche in Goraj
Church in Goraj

Kościół w Kalsku
Kirche in Kalsko
Church in Kalsk

do malowniczego Stołunia. Po około kilometrze od miejscowości **Kulignowo**, nieopodal wsi Żółwin należy skręcić w widoczną po prawej stronie utwardzoną, gruntową drogę na Kalsko. Przez tę wieś przejedźmy główną drogą w kierunku północnym na **Rokitno**, gdzie warto zwiedzić **sanktuarium**, po czym udać się polną drogą do **Lubikowa**. Tam można dotrzeć na plażę niezwykle przejrzystego jeziora Lubikowskiego. Następnie należy jechać gruntową drogą na Szarcz (oznakowana drogowskazem) i .

Więcej: www.pszczew.pl, www.zpkwl.gorzow.pl

Sanktuarium w Rokitnie

Sanktuarium Matki Bożej Rokitniańskiej to okazały rozmiarów świątynia z 1756 roku. W ołtarzu głównym znajduje się obraz Matki Boskiej z pierwszej połowy XVI wieku, który przez wiernych został uznany za cudowny, stając się tym samym celem pielgrzymek. Odsłonięte ucho na wizerunku Maryi nadało jej przydomek „Cierpliwie Słuchającej”. We wnętrzu świątyni uwagę przykuwają sklepienia żaglowe ozdobione bogatą polichromią z XVIII wieku.

Die „Sakralstrecke“

40 km/4,5 Std.

Diese Strecke verläuft vorbei an vielen Bildstöcken und denkmalgeschützten Kirchen. Sie führt vorrangig inmitten von Wiesen durch die touristisch wertvollsten Gebiete im Norden des Landschaftsparks. Pszczew verlassend fährt man die **Strecke in Richtung Szarcz** und weiter auf der Hauptstraße ins malerische Stołun. Etwa einen Kilometer vom Ort **Kulignowo** entfernt muss man unweit des Dorfes Żółwin auf den rechts sichtbaren, befestigten Feldweg nach Kalsko einbiegen. Auf der Hauptstraße geht es in nördlicher Richtung durch das Dorf nach **Rokitno**. Dort ist es lohnenswert das **Sanktuarium** zu besichtigen und sich dann auf einem Feldweg nach **Lubikowo** zu begeben. Vor Ort kann man zum Strand am außergewöhnlich klaren Lubikowskie See fahren. Anschließend folgt man der befestigten Straße nach Szarcz (durch einen Wegweiser markiert) und Pszczew.

Mehr auf: www.pszczew.pl, www.zpkwl.gorzow.pl

You should leave Pszczew along the **route to Szarcz**, and further on you should follow the main road to the picturesque Stołun. After about a kilometer from the village of **Kulignowo**, near the village of Żółwin turn right into a paved, dirt road leading to Kalsko. You should drive along the main road north, towards **Rokitno**, where you can visit the **sanctuary**, and then take the dirt road to **Lubików**. There you can get to the beach by the extremely clear Lubików Lake. Then take a dirt road to Szarcz (marked by a signpost) and Pszczew.

More at: www.pszczew.pl, www.zpkwl.gorzow.pl

Sanctuary in Rokitno

The Sanctuary of Our Lady of Rokitno is a sizeable temple from 1756. In the main altar there is a painting of the Virgin Mary from the first half of the sixteenth century. It was considered miraculous by the congregation, thus becoming a destination for pilgrimages. The exposed ear on the image of Mary gave her the nickname of “Carefully Listening”. Inside the temple our attention is attracted by sail vaults decorated with a rich polychrome from the eighteenth century.

Ołtarz kościoła w Rokitnie
 Altar in the church in Rokitno

Sanktuarium in Rokitno

Das Sanktuarium der Muttergottes von Rokitno ist eine 1756 erbaute Kirche mit stattlichen Ausmaßen. Im Hauptaltar befindet sich ein Gemälde der Muttergottes aus der 1. Hälfte des 16. Jh., welches die Gläubigen als Wunderbild verehren. Auf diese Weise wurde es zum Ziel für Pilgerfahrten. Das entblößte Ohr auf dem Marienbildnis gab ihr den Beinamen der „geduldig Zuhörenden“. Im Kircheninnenraum zieht der mit Polychromien aus dem 18. Jh. reich verzierte Zwickel die Aufmerksamkeit auf sich.

3

Trasy kajakowe

Kajakstrecken

Kayaking trails

W górnym biegu rzeki Pliszki
Im Oberlauf des Flusses Pliszka
Upper flow of the river Pliszka

Euroregion
PRO EUROPA VIADRINA

PL Sieć hydrograficzna obszaru obejmuje dwie duże nizinne rzeki, Odrę i Wartę, oraz kilkanaście mniejszych cieków, znakomicie nadających się do wodniackiej eksploracji. Znajdziemy tu labirynt rzek, potoków, kanałów, śluzy, zwodzone mosty, przystanie, mariny. Z tych licznych obiektów słynie przede wszystkim Brandenburgia. Da się tu kajakiem „spływać pętle”, czyli wrócić w miejsce startu bez cofania się tą samą drogą! Możliwe jest to dzięki urządzeniom hydrotechnicznym, obecnym w tym landzie jak mało gdzie na świecie! Po polskiej stronie infrastruktura jest uboższa, rzeki dziksze, za to bardzo malownicze. Cechą mniejszych cieków są przenoski, czyli miejsca z przeszkodami (najczęściej są to powalone drzewa), przez które kajak trzeba przenieść łądem.

Spływy rzeczne od dawna cieszą się dużym zainteresowaniem na terenie Niemiec. W Polsce natomiast jest to forma aktywnego wypoczynku, której popularność dopiero od kilku lat przeżywa dynamiczny rozwój. Obecnie, zarówno po jednej, jak i po drugiej stronie Odry funkcjonuje sieć turystyczna, obejmująca wypożyczalnię wraz

DE Das Gewässernetz des Gebiets umfasst zwei große Flachlandflüsse, die Oder und die Warthe, sowie mehrere kleinere Wasserläufe, die sich hervorragend für Erkundungen auf dem Wasser eignen. Man findet hier ein Labyrinth aus Flüssen, Bachläufen, Kanälen, Schleusen, Klappbrücken, Anlegestellen, Marinas und Ähnlichem vor. Vor allem Brandenburg ist bekannt für seine zahlreichen Abwechslungen. Man kann hier im Kajak Rundkurse fahren, also zum Startpunkt zurück-kehren, ohne den selben Weg zu nutzen! Dies ist dank Schleusen möglich, welche in diesem Land wie kaum sonst auf der Welt zu finden sind! Auf polnischer Seite ist die Infrastruktur weniger ausgebaut, die Flüsse sind wilder, jedoch sehr malerisch. Ein Merkmal der kleineren Wasserläufe sind die Portagen, also Orte mit Hindernissen (meistens umgestürzte Bäume), an denen der Kajak über Land getragen werden muss.

Flussfahrten erfreuen sich seit langem eines großen Interesses in Deutschland. In Polen hingegen ist es eine Form der aktiven Erholung, deren Popularität erst seit einigen Jahren dynamisch wächst. Gegenwärtig gibt es beiderseits der Oder ein funktionierendes

EN The hydrographic network of the area includes two large lowland rivers - Odra and Warta, and several smaller streams, which are suitable for boating. Here you will find a maze of rivers, streams, canals, locks, drawbridges, harbours, marinas, etc. Brandenburg is primarily known for these attractions. It is possible to go kayaking in a loop, that is, return to the starting position without returning the same way. It is possible thanks to hydro-engineering devices, which can be found here in abundance like hardly anywhere in the world. On the Polish side the infrastructure is poorer, the river is wilder, but very scenic. Smaller streams feature portages, that is, obstacles (mostly fallen trees) that force you to carry the kayak on the land.

River rafting has been very popular in Germany for a long time. In Poland, however, it is a form of active rest, the popularity of which has undergone dynamic growth very recently. Currently, there is an efficient tourist network on both sides of the Oder, including rentals and service facilities such as equipment and tourist transportation, camping, etc.

W Müllrose
In Müllrose
In Müllrose

Brandenburgische jeziora cieszą się popularnością wśród wodniaków
 Brandenburgische Seen sind populär unter Wassersportlern
 Brandenburg lakes are popular among water lovers

z logistycznym zapleczem usługowym, jak dowóz i odbiór sprzętu oraz turystów, organizacja biwaku itp.

Podobnie jak w poprzednich rozdziałach, opisano tu tylko kilka wybranych tras kajakowych, uznanych za szczególnie interesujące. Będzie to przyrodniczo-krajobrazowa perełka Pliszka, niewielka, lecz o zdumiewającej urodzie Mierzęcka Struga, najsłynniejsza rzeka Brandenburgii – Sprewa, meandry Starej Odry, jeziorowa trasa po brandenburskim „morzu”, znana i wykorzystywana na kilkunastodniowe spływy Obra. Proponowane trasy zamykają Warta i Odra, które potrafią mile za skoczyć turystę kajakarza różnorodnością swego nabrzeża. Często opis trasy uzupełniony jest o wzmiankę na temat innych pobliskich tras kajakowych.

PL

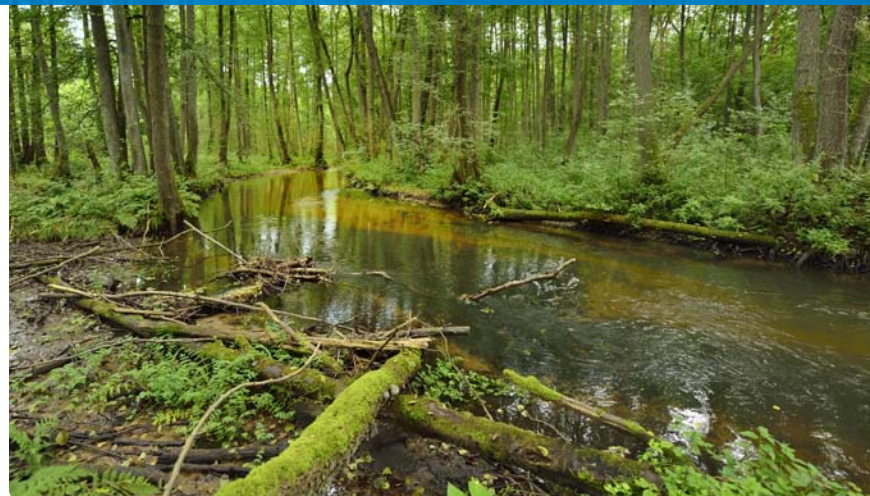
Wassertourismusnetz. Dazu gehören Verleihe mit entsprechenden Dienstleistungen, wie dem Hin- und Rücktransport von Kajaks und Touristen, das Organisieren von Biwaks etc.

Wie in den vorherigen Kapiteln, können auch hier nur ausgewählte Strecken beschrieben werden. Es handelt sich hierbei um die im Natur- und Landschaftsperle Pliszka, die kleine, aber mit ihrem Reiz verblüffende Mierzęcka Struga, den vermutlich berühmtesten Fluss Brandenburgs – die Spree, die Mäander der Alten Oder, eine Route über die Brandenburgische „See“ sowie die bekannte und für mehrtägige Fahrten genutzte Obra. Die Routenvorschläge werden von den Flüssen Warthe und Oder abgeschlossen, die mit ihren abwechslungsreichen Ufern den Kajakfahrer beeindrucken. Die Streckenbeschreibungen werden teilweise um Informationen zu anderer Kajakstrecken in der Nähe ergänzt.

DE

As in previous chapters, only a few particularly interesting kayaking trails are described here. This one will include the natural landscape gem of Pliszka, a small but surprisingly beautiful Mierzęcka Struga, the most famous Brandenburg river – Spree, the meanders of Old Oder, the lake trail along the Brandenburg “sea”, and a several days long canoeing trip on the Obra. The suggested routes are closed by Warta and Oder, which can pleasantly surprise tourists with the diversity of their waterfront. Often a description of the route is supplemented by a mention of other canoeing routes nearby.

EN

llanka
llanka
llanka

Turystyka wodna w okolicy słubickiego portu
Wassertourismus in der Nähe des Hafens von Slubice
Water tourism near Slubice harbour

Pliszka

Niewielka rzeka, słynąca z wyjątkowo pięknych widoków. Posiada ogromną wartość przyrodniczą w skali całego regionu. Dzięki cennym właściwościom fizykochemicznym wody mogą w niej żyć wymagające gatunki, jak minóg strumieniowy, pstrąg potokowy, lipień i bardzo rzadka ryba o nazwie piekielnica. W dolinie znajdują się liczne źródła, rozległe szuwały, torfowiska i lasy bagienne. Swym piaszczystym podłożem i wartkim nurtem Pliszka przypomina miejscami podgórskie cieki. Jej atrakcyjność zwiększa fakt, że niemal na całej długości meandruje przez rozległe lasy Puszczy Rzepińskiej. Szlak kajakowy po Pliszce jest łatwy, lecz miejscami (zwłaszcza w górnym biegu) uciążliwy, bowiem stosunkowo często kajak należy przenosić przez zwalone pnie. Dla wielu miłośników kajakarstwa jest to jednak dodatkowa atrakcja, potwierdzająca naturalny charakter cieku.

Pliszka

Diesen kleinen Fluss umgibt eine Landschaft von herausragender Schönheit. Sie hat einen einzigartigen Naturwert von regionalem Rang. Dank der kostbaren Eigenschaften des Wassers können hier sehr anspruchsvolle Fischarten leben, z. B. das Bachneunauge, die Bachforelle, Äsche und der in der Region sehr seltene Schneider. Im Tal befinden sich zahlreiche Quellen, ausgedehnte Schilfröhrichte, Torfmoore und Sumpfwälder. Durch ihr sandiges Flussbett und die reißende Strömung erinnert die Pliszka stellenweise an Wasserläufe in den Bergen. Eine weitere Attraktion ist der Flussverlauf, da der Fluss fast auf der gesamten Streckenlänge durch die Wälder der Heide Puszcza Rzepińska mäandert. Der Kajakweg auf der Pliszka ist einfach, stellenweise jedoch schwierig (vor allem im Oberlauf), da der Kajak über umgestürzte Bäume getragen werden muss. Für viele Kajakfreunde ist dies jedoch eine zusätzliche Attraktion, die den natürlichen Charakter des Wasserlaufs unterstreicht.

Pliszka

It is a small river which offers a landscape of outstanding beauty. It has a unique natural value in the whole region. Thanks valuable physical and chemical properties of its waters, it can be inhabited by very demanding species, such as the brook lamprey, brown trout, grayling, and a very rare fish in the region, called hellion. In the valley there are numerous springs, extensive reed beds, bogs and swamp forests. Its sandy ground and the swift current of Pliszka resemble foothill streams at times. The fact that it meanders through the vast Rzepin Forest only adds to its attractiveness. The canoe trail on Pliszce is easy, but in places (especially in the upper reaches) strenuous, because quite often you have to carry the canoe over fallen tree trunks. For many canoeing enthusiasts, however, this is an additional attraction, confirming the natural character of the watercourse.

The greatest landscape values can be seen while kayaking in the spring, in April and May, when there is a lot of water in the river (after the spring thaw), and modest vegetation does not

Dolina Pliszki
Pliszka-Tal
Pliszka river valley

Ścieżka przyrodnicza nad Ilanką, rzeczką znaną z urody i miejsce występowania żółwia błotnego
 Naturpfad an der Ilanka - der Fluss ist für seinen Reiz sowie das Vorkommen von Sumpfschildkröten bekannt
 Public path along the Ilanka, a rivulet known for its beauty and population of the European pond turtle

PL

Najwięcej przeżyć dostarcza spływ wiosenny, w kwietniu i maju, kiedy wody w rzece jest sporo (po wiosennych roztopach), a skromna zieleń nie zasłania jeszcze szerszych widoków. Polecany odcinek rozpoczyna się poniżej **Kosobudek**, skąd spływ może trwać nawet kilka dni. Jeżeli turysta ma małe doświadczenie i na spływ zamierza poświęcić nie więcej niż jeden dzień, warto polecić **odcinek z Sądowa do Koziczyna** (trzygodzinna lekka trasa z trzema lub czterema przenoskami) lub **do Uradu** (kolejne trzy godziny, po drodze ok. 10 przenosek). W przypadku spływu kilkudniowego, (3–4-dni), turysta ma za sobą już doświadczenie z kilku podobnych wycieczek, warto rozpocząć go wyżej, od Kosobudek lub osady o nazwie **Zamęt**. W górnym odcinku rzekę otaczają rozległe malownicze łąki bagienne, które ciek przecina głównie poniżej osady Drzewce i miejscowości Pliszka. Z Kosobudek do Pliszki czas spływu wynosi siedem do ośmiu godzin, z Pliszki do Gądkowa ok. trzy i pół godziny, z Gądkowa do Sądowa ok. 10 godzin, z Sądowa do Uradu sześć godzin, a do tego ewentualne 40 minut z Uradu do ujścia do Odry.

DE

Die größten landschaftlichen Vorzüge bringt eine Fahrt im Frühling mit sich – im April und Mai, wenn der Fluss nach der Frühlingssschmelze viel Wasser führt und die bescheidene Vegetation noch nicht die Aussichten versperrt. Der empfohlene Streckenabschnitt beginnt flussabwärts von **Kosobudki**, von wo aus die Fahrt mehrere Tage dauern kann. Falls der Tourist über wenig Erfahrung verfügt und für die Fahrt nicht mehr, als einen Tag aufbringen kann, so empfiehlt sich der **Abschnitt von Sądów nach Koziczyn** (eine einfache, dreistündige Fahrt mit 3–4 Portagen), oder **nach Urad** (weitere 3 Stunden, ca. 10 Portagen unterwegs). Falls eine mehrtägige Fahrt möglich ist (3–4 Tage) und der Tourist über Erfahrung aus ähnlichen Ausflügen verfügt, lohnt es sich die Kajakfahrt weiter flussaufwärts zu beginnen – in Kosobudki oder an der Siedlung **Zamęt**. Im Oberlauf umgeben ausgedehnte, malerische Feuchtwiesen den Fluss, die er vor allem flussabwärts der Siedlung Drzewce und des Ortes Pliszka durchschneidet. Die Kajakfahrt von Kosobudki nach Pliszka dauert 7–8 Stunden, von Pliszka nach Gądków etwa 3,5 Stunden, von Gądków nach Sądów etwa

EN

conceal the views. The recommended section begins below **Kosobudki**, from where the trip can even take several days. If the tourist has little experience and intends to devote no more than one day to rafting, we recommend the **part from Sądowo to Koziczyn**, (lightweight three-hour tour with three or four portages) or **to Urad** (another three hours and approx. 10 portages). If the trip can take a few days (3–4 days), and the tourist has had previous experience with several similar trips, you should start it at Kosobudki or the village called **Zamęt**. In the upper section, the river is surrounded by extensive marshy picturesque meadows that the water path mainly crosses below the village of Drzewce and the town of Pliszka. A trip from Kosobudki to Pliszka lasts seven to eight hours, from Pliszka to Gądków approx. three and a half hours, from Gądków to Sądowo approx. 10 hours, from Sądowo to Urad six hours, and potentially 40 minutes from Urad to the estuary into the Oder River.

Near Pliszka, only a few kilometres to the north, another landscape gem unwinds. This time it's the river of **Ilanka**. It is slightly smaller and more difficult for tourists than the

PL

Nieopodal Pliszki, raptem kilka kilometrów na północ, wije się kolejna krajobrazowa perełka, rzeczka **Ilanka**. Jest ona nieco mniejsza i turystycznie trudniejsza od Pliszki. Można nią spłynąć od Nowego Młyna do ujścia do Odry, czyli na odcinku ok. 25 kilometrów. O trudności szlaku decyduje ma poziom wody. Jeśli jest wyższy, co ma miejsce wiosną, spływ jest szybszy i wygodniejszy. Szlak Ilanką należy do uciążliwych ze względu na liczne przenoski, lecz piękno nieskażonej działalnością człowieka przyrody wynagradza poniesiony trud.

Informacje nt. kajakowych spływów Pliszką i Ilanką:
www.makajak.pl, www.kajakarnia.pl

DE

10 Stunden, von Sądów nach Urad 6 Stunden, dazu kommen eventuell 40 Minuten von Urad bis zur Mündung in die Oder.

Unweit des Flusses Pliszka, lediglich einige Kilometer nördlich, windet sich eine weitere Landschaftsperle: der kleine Fluss **Ilanka**. Er ist etwas kleiner und schwieriger, als die Pliszka. Auf der Ilanka kann man von Nowy Młyn bis zur Mündung in die Oder fahren – ein 25 km langer Abschnitt. Der Schwierigkeitsgrad hängt vom Wasserpegel ab. Bei einem höheren Pegel (im Frühling) ist die Fahrt schneller und bequemer. Die Kajakstrecke auf der Ilanka gehört auf Grund der vielen Portagen zu den schwierigen. Die vom Menschen unberührte Natur, inklusive des Lebensraums der Europäischen Sumpfschildkröte, entschädigt für die die Anstrengungen.

Informationen zu Kajakfahrten auf der Pliszka und der Ilanka:
www.makajak.pl, www.kajakarnia.pl

EN

aforementioned river, but you can still traverse it from Nowy Młyn to the mouth into the Oder, which covers the distance of approx. 25 km. The water level impacts the difficulty level. If it is higher, which happens in spring, the trip is faster and more convenient. The Ilanka trail is cumbersome because of the numerous portages, but nature untouched by human activity, along with the primary location of the European pond turtle, rewards the troubles.

More information about kayaking down Pliszka and Ilanka:
www.makajak.pl, www.kajakarnia.pl

Mierzecka Struga

15 km/do 7 godz.

Jest to niewielka rzeka spławna na 40-kilometrowym odcinku. Poniższy opis dotyczy górnego, 15-kilometrowego fragmentu, wyróżniającego się spośród wszystkich opisanych tras. Ze względu na rzeczno-jeziorowy charakter i wielkość mijanych zbiorników, okolicę śmiało można nazwać lubuskimi Mazurami. Spływ rozpoczyna się nad jeziorem Lipie, znanym z czystości wód i największej w regionie piaszczystej plaży. Mierzecka Struga wypływa z jego północno-zachodniego krańca (przeciwległego do wspomnianej plaży). Po niecałych dwustu metrach meandrowania przez las uchodzi do jeziora o nazwie **Sławskie**. Wypływ Strugi znajduje się nieopodal ujścia, tylko dwieście metrów linią brzegową na północ (w prawo). Jednak nie warto tak szybko tego akwenu opuszczać. Jako całkowicie odizolowany od siedzib ludzkich posiada piękną linię brzegową. Płynąc

PL

Mierzecka Struga

15 km/bis zu 7 Std.

Dieser kleine Fluss, ist auf einer Länge von 40 km Länge befahrbar. Die nachfolgende Beschreibung bezieht sich auf den oberen, 15 km langen Abschnitt, der von allen beschriebenen Strecken hervorsteicht. Auf Grund seines Fluss- und Seecharakters und der Größe der überquerten Gewässer kann man die Umgebung auch „Masuren von Lubuskie“ nennen. Die Fahrt beginnt am Lipie See, der für sein sauberes Wasser und den größten Sandstrand in der Umgebung bekannt ist. Der Fluss Mierzecka Struga fließt am nordwestlichen Rand aus dem See (gegenüber vom erwähnten Strand). Nach knapp 200 m des Mäanderns durch den Wald fließt sie in den **Schlawasee** hinein und verlässt ihn unweit der Mündung wieder – nur 200 m weiter rechts entlang der Uferlinie. Man sollte das Gewässer jedoch nicht so schnell verlassen. Es ist voll-kommen unberührt von menschlichen Bepbauungen und besitzt eine

DE

Mierzecka Struga

15 km/up to 7 hours

This is a small navigable river, a part of a 40-kilometre stretch. The following description applies to the upper 15-kilometre portion, easily distinguished among all the above routes. Due to the river-lake nature and size of the reservoirs passed along the way, the area can safely be called the "Lubusz Masuria". The trip starts at the Lipie Lake, known for the purity of its waters and the largest sandy beach in the region. Mierzecka Struga flows from its northwestern end (opposite to the aforementioned beach). After less than two hundred metres of meandering through the forest it flows into a lake called **Sława Lake**. The outflow of Struga is located near the estuary, only two hundred metres past shoreline to the north (on the right). However, it is not worth leaving this reservoir so soon. Since it is completely isolated from human settlements, it has a beautiful natural coastline. You

EN

Mierzecka Struga poniżej jeziora Sławskiego
Mierzecka Struga flussabwärts des Schlawasee
Mierzecka Struga below Sława Lake

Jezioro Lipie
Lipie See
Lipie Lake

PL

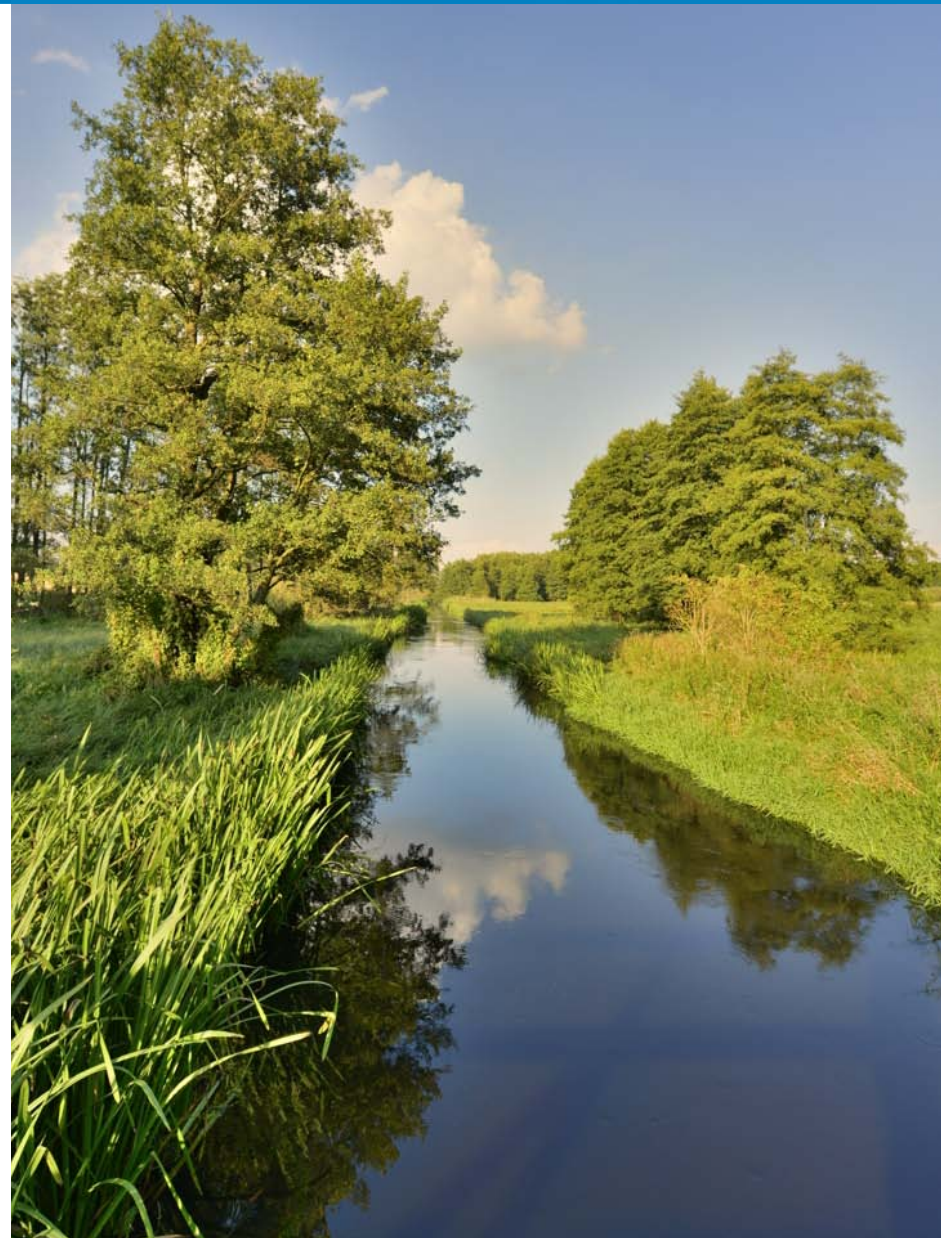
wzdłuż brzegu, warto poznać zatoki i zachęcający do odpoczynku duży półwysp porośnięty dorodną buczyną. Opuszczając taflę jeziora i wpływając w rzeczkę, należy się liczyć z przeszkodami. Na początku jej półtorakilometrowej długości jest ona bowiem wąska i miejscami trudna. Następnie docieramy do dużego **jeziora Osiek**. Jego zachodnia (lewa po wpłynięciu na taflę jeziora) część, do której uchodzi Struga, zwana jest **Ogardzką Odnogą**. Posiada wybitne walory krajobrazowe, które zawdzięcza wydłużonemu, wąskiemu kształtowi, wyspom oraz naturalnej, pagórkowatej i zalesionej linii brzegowej. Główna część jeziora znajduje się po prawej (wschodniej) stronie względem ujścia, jednak koniecznie trzeba popłynąć w lewo i przez wąski przesmyk wypłynąć w Odnogę. Owym przesmykiem wiodła niegdyś przeprawa szlaku pieszego. Dziś są widoczne jej pozostałości. U nasady przeprawy znajduje się mała plaża, na której można odpocząć, spojrzeć na jezioro z innej perspektywy czy rozbić obóz. Przy końcu Odnogi leży wysepka, a akwen zamyka piękne torfowisko, kryjące w swym wnętrzu kilka

DE

schöne, natürliche Uferlinie. Entlang des Ufers fahrend kann man die Buchten sowie die zur Erholung einladende, große Halbinsel mit stattlichen Buchen kennenlernen. Beim Verlassen des Sees und der Einfahrt in den Fluss muss man mit Hindernissen rechnen. Am Anfang der insgesamt 1,5 km Länge ist er eng und stellenweise schwierig, danach erreicht er einen weiteren See – den riesigen **Osiek See**. Der westliche (linke) Teil, in den die Struga mündet, nennt sich **Ogardzka Odnoga**. Seine hervorragenden landschaftlichen Vorzüge verdankt er der schmalen, länglichen Form, den Inseln sowie der natürlichen, hügeligen und bewaldeten Uferlinie. Der Hauptteil des Sees befindet sich in Bezug auf die Struga-Mündung auf der rechten (östlichen) Seite, allerdings sollte man unbedingt nach links fahren und über die Durchfahrt den Odnoga befahren. Einst befand sich an der Durchfahrt der Übergang eines Wanderwegs, heute sieht man nur noch seine Überreste. Am Fuße des Übergangs liegt ein kleiner Strand, an dem man sich erholen, aus einer anderen Perspektive über den See blicken oder ein Lager aufschlagen kann. Am Ende des Odnoga liegt eine Insel. Ein hübsches

EN

can sail along it, to experience the bays and the large peninsula covered with beeches that encourages rest. When leaving the lake and entering the creek, you have to reckon with its obstacles. At the beginning of this 1.5 kilometre long section, it is narrow and quite difficult at times. Later on it reaches the huge **Lake Osiek**. Its western (on the left when entering the lake) part, to which Struga flows, is called the **Ogardzka Odnoga**. It has outstanding landscapes, which it owes to its extended, narrow shape, islands and a natural, hilly and wooded shoreline. The main part of the lake is on the right (east) side relative to the estuary, but it is necessary to go to the left and through a narrow isthmus into the offshoot. There used to be a trail crossing here. Its remains can be seen to this day. At the base of the crossing there is a small beach where you can relax, take a look at the lake from a different perspective and set up camp. At the end of the offshoot is an island, and the reserve is enclosed by a peat bog that hides several small water tables and the **Ogardna** River mouth. When sailing from Odnoga to the eastern, main part of the lake, it

PL

drobnych luster wody i ujście rzeczki **Ogardna**. Płynąc od strony Odnogi na wschodnią, główną część jeziora, warto trzymać się północnego (lewego) brzegu. Jego część stanowi półwysep zakończony malowniczym, wąskim cypłem. Chadzali po nim Praslówianie, nieopodal bowiem odkryto grodzisko sprzed tysiąca lat. Mijając cypel, turysta będzie zaskoczony widokiem starych zabudowań folwarcznych w **Chomętowie**. W tej miejscowości można odpocząć lub spływ zakończyć. Opisany piętnastokilometrowy odcinek szlaku jest niezwykle malowniczy i swym rzeczno-jeziorowym charakterem odmienny od pozostałych tras. Spływ można kontynuować przez następne 25 kilometrów, aż do Drawy, mijając po drodze wiele pięknych miejsc, w tym **pałac w Mierzęcinie**.

*Informacje na temat kajakowych spływów Mierzęcką Strugą:
www.drawakajaki.republika.pl, www.podrawie.pl*

DE

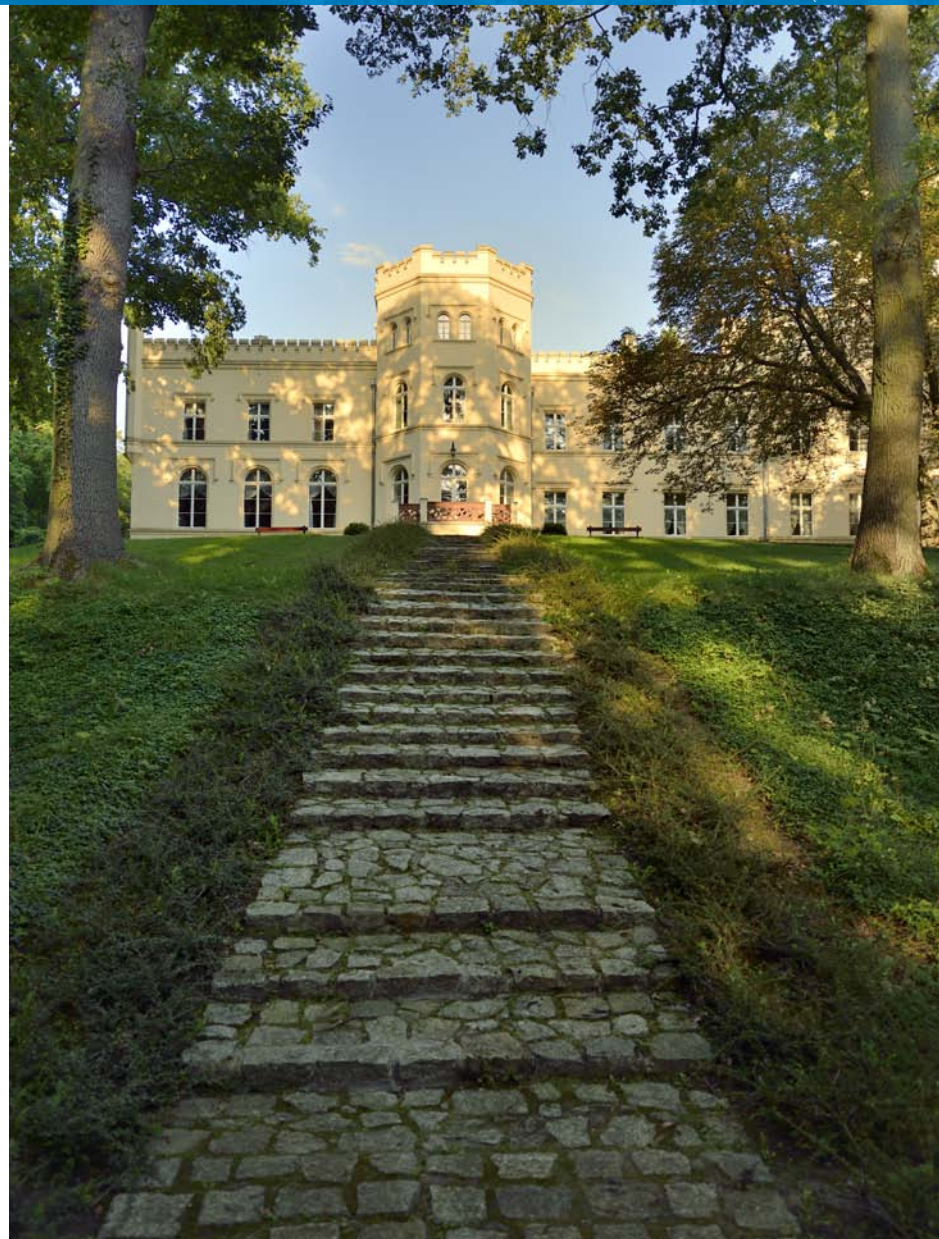
Torfmoor schließt das Gewässer ab und beherbergt einige kleine Wasseraugen sowie die Mündung des Flusses **Ogardna**. Vom Odnoga aus in östlicher Richtung zum Haupt-teil des Sees fahrend ist es lohnenswert sich am nördlichen (linken) Ufer zu halten. Ein netter Akzent ist die Halbinsel, welche mit einer malerischen, schmalen Spitze endet. Einst siedelten hier die Urslawen, eine in der Nähe gefundene Wehrsiedlung von vor 1.000 Jahren belegt dies. Die Inselfspitze hinter sich lassend, wird man vom Anblick der Vorwerk-bebauungen in **Chomętowo** überrascht. In dem Ort kann man den Kajak verlassen, sich ausruhen, oder die Fahrt beenden. Der beschriebene, 15 km lange Abschnitt ist äußerst malerisch und durch seinen Fluss- und Seecharakter anders, als alle anderen Strecken. Die Kajakfahrt kann man über die nächsten 25 km bis zum Fluss Drawa fortsetzen. Unterwegs kommt man an vielen schönen Orten vorbei, darunter am **Palast in Mierzęcin**.

*Informationen zu Kajakfahrten auf der Mierzęcka Struga:
www.drawakajaki.republika.pl, www.podrawie.pl*

EN

is worth sticking to the north (left) bank. A peninsula crowned with a narrow, picturesque promontory is a nice touch. Early Slavs surely went for walks there, as the remains of a thousand year old fort have been discovered nearby. After passing the promontory, you will be surprised to see old farm buildings in **Chomętów**. In this town you can get off, rest or end the trip. The described 15 kilometre stretch of the trail is very scenic, and different from other routes thanks to its river-lake nature. The trip can be continued for a further 25 kilometres, up to Drawa, passing through many beautiful places, including the **palace in Mierzęcin**.

*Information about kayaking trips down Mierzęcka Struga:
www.drawakajaki.republika.pl, www.podrawie.pl*

Sprewą z Beeskow do Fürstenwalde

40 km/8–10 godz.

Sprewa to jedna z wizytówek Brandenburgii. Bogata sieć kanałów łączy ją z najważniejszymi drogami wodnymi Europy: Odrą, Havelą i Łabą. Dzięki śluzom i kanałom spływ Sprewą może mieć charakter pętli, umożliwiając kajakarzowi powrót w miejsce startu, pomimo iż będzie on płynął wciąż z prądem rzeki (a także jeziorami i kanałami). Walory nadrzecznego krajobrazu podkreśla fakt, iż na opisywanym odcinku szlak prowadzi przez kilka rezerwatów przyrody. Trasa jest łatwa, bez przeszkód w korycie rzeki.

Popularnym miejscem rozpoczęcia spływu jest miejscowość **Leibsch**. Ze względu na ograniczenia objętościowe przewodnika opis trasy dotyczy odcinka położonego 40 kilometrów poniżej tej miejscowości i zaczyna się w malowniczym miasteczku **Beeskow**. Niemniej jednak piękno meandrującego górnego odcinka, jak i największe

Auf der Spree von Beeskow nach Fürstenwalde

40 km/8–10 Std.

Die Spree ist eines der Aushängeschilder Brandenburgs. Ein ausgedehntes Kanalnetz verbindet sie mit den wichtigsten Wasserwegen Europas: der Oder, Havel und Elbe. Dank der Schleusen und Kanäle kann eine Rundfahrt auf der Spree schleifenförmig verlaufen und den Kajakfahrer an den Ausgangsort zurückbringen, und dass obwohl er stets mit der Flusströmung fährt (auch über Seen und Kanäle). Den Wert der flussnahen Landschaft unterstreicht die Tatsache, dass die nachfolgend beschriebene Strecke durch mehrere Naturreservate führt bzw. in deren Nachbarschaft. Die Strecke ist einfach und ohne Hindernisse im Flussbett.

Ein populärer Ausgangspunkt ist der Ort **Leibsch**. Auf Grund der Beschränkungen bezüglich des Umfangs dieser Publikation bezieht sich die beschriebene Strecke auf einen Abschnitt, der 40 km flussabwärts des Ortes in der malerischen Stadt **Beeskow** beginnt. Der Reiz der

From Beeskow to Fürstenwalde along the Spree

40 km/8–10 hours

Spree is one of the showpieces of Brandenburg. A wide network of canals connect it to the most important waterways of Europe: Oder, Havel and Elbe. Thanks to sluices and channels, a trip down the Spree may take the form of a loop, allowing the tourist to return to the starting point, despite the fact that they still sail downstream (as well as along lakes and canals). The value of the riverine landscape is emphasized by the fact that in the described lower section the trail is adjacent to or passing through several nature reserves. The route is easy, with no obstacles in the riverbed.

A popular place to start is the town of **Leibsch**. Due to the volume limitations of this publication, however, the route description includes a section located 40 km below the village and begins in the picturesque town of **Beeskow**. However, the charm of the meanders

Sprewa poniżej Beeskow
 Die Spree flussabwärts von Beeskow
 The Spree below Beeskow

Starówka Fürstenwalde
 Altstadt von Fürstenwalde
 Old town in Fürstenwalde

brandenburskie jezioro **Schwielochsee** sprawiają, że zdecydowanie warto zaplanować spływ o dwa dni dłuższy i zacząć go w Leibsch.

W Beeskow mieści się wypożyczalnia sprzętu pływającego. Jeżeli turysta przywiezie własny, to nieopodal zamku znajdzie parking przy brzegu Sprewy. Tu rozpoczyna się trasa spływu. Warto jednak wcześniej zwiedzić zabytki **Beeskow**. Miasteczko zostało opisane w rozdziale *Trasy piesze* (zob. s. 27). Płynąc Sprewą z Beeskow, turysta już w miasteczku minie jaz i śluzę. Po kilometrze spływu dotrze do **mostu kolejowego**, a po dwóch – do niewielkiego jeziora **Oegelnischer See**. Po następnych dwóch kilometrach przepłynie przez niewielką miejscowość **Radinkendorf**. Po kilku kilometrach łąk i nadrzecznych krzewów pojawiają się starorzecza, warto w nie wpływać, by poznać ich przyrodę. Na 14. kilometrze spływu z prawego brzegu prowadzi szeroki przesmyk na niewielkie jezioro Neuhaus. Tuż za nim Sprewę przegradza zabytkowy **jaz kozłowo-iglicowy i śluza**. Na 16. kilometrze turysta dopłyne do miejscowości **Neubruck**, gdzie woda niemal omywa zabytkowy pałac, a ponadto można skorzystać ze

Mäander im Oberlauf sowie das Befahren des größten brandenburgischen Sees - des **Schwielochsees**, bewirken, dass es definitiv lohnenswert ist zwei Tage mehr einzuplanen und die Kajakfahrt in Leibsch beginnen zu lassen.

In Beeskow gibt es einen Wassersportgeräteverleih. Für alle Touristen, die ihr eigenes Wassersportgerät mitbringen, befindet sich ein Parkplatz am Spreeufer unweit der Burg – dort beginnt die Kajakfahrt. Zuerst lohnt es sich jedoch die Denkmäler von **Beeskow** zu besichtigen. Die Stadt wurde im Kapitel Wanderwege beschrieben (siehe S. 27). Die Fahrt in Beeskow beginnend, passiert der Tourist im Stadtgebiet bereits eine Stauanlage und eine Schleuse. Nach einem Kilometer erreicht er eine **Eisenbahnbrücke**, nach 2 km den **Oegelnischer See**. Nach zwei weiteren Kilometern durchfährt der Kajakfahrer den kleinen Ort **Radinkendorf**. Über die nächsten Kilometer geht es an Wiesen und Sträuchern vorbei und es tauchen die Landschaften des Altwassers auf. Es lohnt sich das Altwasser zu befahren, um seine Natur kennen zu lernen. An km 14 der Kajakfahrt befindet sich am rechten Ufer eine

of the upper section, and a sail through the largest lake of Brandenburg, **Schwielochsee**, makes it definitely worth worth planning a two days longer trip and starting it in Leibsch.

There is a water equipment rental in Beeskow. If a tourist brings their own, they will find a parking lot close to the castle at the edge of the Spree. The trail starts there. However, it is worth visiting **Beeskow's** monuments. The town has been described in *Walking Trails* (see p. 27). Sailing along the Spree from Beeskow, the tourist will pass a weir and a lock already in the town itself. After a kilometre you will reach a **railway bridge**, and after the next two a small lake, the **Oegelnischer See**. After another two kilometres you will sail through the small town of **Radinkendorf**. After a few kilometres of riverside meadows and shrubs, oxbows will appear in the landscape. It is worth to enter them in order to experience their nature. At the 14-kilometre point, on the right shore there is a wide isthmus to the small lake of Neuhaus. Right after it, you will find a **needle dam** and a **sluice**. At the 16 kilometre point you will reach the town of **Neubruck**, where the water almost bathes a historical palace, and you can also

sklepów, miejsc noclegowych i gastronomii. Poniżej miejscowości krajobraz staje się bardziej dziki. W krajobrazie dominują szerokie meandry rzeki i nadrzeczne łąki. Ich najcenniejszy fragment chroni rezerwat przyrody. Na 21. kilometrze, w miejscowości **Drahendorf**, znajdują się kemping, sklepik i pensjonat. Dwa kilometry niżej Sprewa uchodzi do **Kanału Odra-Sprewa** i jego prostym odcinkiem, na 41. kilometrze od miejsca startu w Beeskow, dociera do celu – sporego miasta **Fürstenwalde** z piękną starówką.

Sprewą można (i warto) spłynąć niżej, do oddalonego o 33 kilometry **Erkner**. Po około trzech kilometrach od Fürstenwalde Sprewa opuszcza proste koryto kanału i malowniczymi meandrami wije się aż do Erkner. Stamtąd możliwy jest prawie 60-kilometrowy spływ jeziorami i kanałami na południe, aż do wspomnianego na wstępie **Leibsch**. W ten sposób można, po 10 dniach i przebyciu ponad 160 kilometrów, powrócić w miejsce startu.

Informacje na temat kajakowych spływów opisanym odcinkiem Sprewy:

www.spreeregion.de, www.fuerstenwalde-tourismus.de

breite Durchfahrt zum kleinen Wergensee. Direkt dahinter versperren ein denkmalgeschütztes **Nadelwehr** und eine **Schleuse** die Spree. An km 16 erreicht der Tourist den Ort **Neubrück**, wo das Wasser das denkmalgeschützte Herrenhaus nahezu umspült. Des Weiteren kann man hier die Geschäfte, Übernachtungsplätze und die Gastronomie nutzen. Flussabwärts des Ortes wird das Landschaftsbild wilder. Es dominieren hier die Mäander der Spree sowie die flachen, flussnahen Wiesen. Den wertvollsten Abschnitt schützt ein Naturreservat. In **Drahendorf** an km 21 befinden sich ein Campingplatz, ein Geschäft und eine Pension. Zwei Kilometer weiter flussabwärts fließt die Spree in den **Oder-Spree-Kanal**. Den geraden Kanal nutzend erreicht man bei km 41 (ab Beeskow) sein Ziel, die große Stadt **Fürstenwalde** mit einer hübschen, besuchenswerten Altstadt.

Auf der Spree kann man auch weiter bis ins 33 km entfernte **Erkner** fahren – es lohnt sich. Etwa 3 km hinter Fürstenwalde verlässt die Spree den geraden Kanal und mäandert malerisch bis nach Erkner. Von dort aus ist eine knapp 60 km lange Kajakfahrt bis ins anfangs

take advantage of shops, accommodation and restaurants. Below the village the landscape becomes wilder. It is dominated by strong river meanders and low riverside meadows. Their most valuable section is protected by a nature reserve. At the 21-kilometre point, in the town of **Drahendorf**, there is a camping site, a shop, and a guesthouse. Two kilometres below Spree flows into the **Oder-Spree Canal** and on the 41-kilometre from the starting point it reaches its destination, **Fürstenwalde**, a sizeable city with a beautiful old town worth visiting.

You should sail further on, to **Erkner**, that is 33 kilometres away. After about three kilometres from Fürstenwalde, Spree leaves the straight trough of the channel and meanders up to Erkner. From there, it is possible to cover an almost 60 kilometre long stretch of lakes and channels, up to the aforementioned **Leibsch**. In this way, after 10 days and traversing more than 160 kilometres, you will return to the starting point.

Information about kayaking down the described section of the Spree:

www.spreeregion.de, www.fuerstenwalde-tourismus.de

W pajęczynie odnóg Starej Odry

Popularnymi trasami wodnymi po niemieckiej stronie euroregionu są dawne koryta Odry, (tzw. Alte Oder, czyli „Stara Odra”), która przed 250 laty rozwidła się, płynąc kilkoma ramionami. Później główne koryto poszerzono, wyprostowano i obwałowano, odcinając owe mniejsze odnogi od zasilania. Miejsca, w których przetrwały one bez tych przekształceń, są nie tylko w pełni splawne, ale i bardzo malownicze. W praktyce można odnogami dawnej Odry opłynąć całą Oderbruch, od Lebus na południu po Oderberg na północy. Dużą popularnością wśród kajakarzy cieszy się odcinek Starej Odry **między Wriezen a Oderbergiem** (północna część Oderbruch). Odcinek ma długość 23 kilometry, które pokonuje się w ciągu 5–7 godzin. Istnieje wiele możliwości rozbudowania tej trasy, np. o spływ do **Bad Freienwalde**. Miejscami odnogi Alte Oder zadziwiają podgórskim charakterem, płynąc wartkim nurtem, co dla kajakarza stanowi nie lada atrakcję. Malowniczy

erwähnte **Leibsch** möglich. Auf diese Weise kehrt man nach 10 Tagen und 160 km an den Startpunkt zurück.

Informationen zu Kajakfahrten auf dem beschriebenen Abschnitt der Spree:
www.spreeregion.de, www.fuerstenwalde-tourismus.de

Im Netz der Flussarme der Alten Oder

Auf der deutschen Seite der Euroregion stellen die alten Flussbette der Oder beliebte Wasserwege dar. Die sog. Alte Oder gabelte sich vor 250 Jahren und floss entlang mehrerer Seitenarme. Später wurde das Hauptbett verbreitert, begradigt und mit Deichen versehen. Die kleinen Seitenarme wurden von ihrer Wasserquelle abgetrennt. Jene Arme, welche ohne die Veränderungen überdauerten, sind weiterhin befahrbar und sehr malerisch. Die Seitenarme der Oder nutzend, kann man praktisch den gesamten Oderbruch befahren – von

In the web of the Old Oder

Popular water routes on the German side of the Euroregion include the old Odra riverbeds, (the so-called Alte Oder, the “Old Oder”), which forked and had several branches 250 years ago. Later, the main riverbed was widened, straightened and embanked, cutting off these smaller branches. Places where they survived without these transformations are not only fully navigable, but also very scenic. In practice, you can sail around the whole of Oderbruch along these old branches, from Lebus in the south, to Oderberg in the north. A section of the Old Oder **between Wriezen and Oderberg** (northern part of the Oderbruch) is very popular among kayakers. The section has a length of 23 km, which can be cleared in 5-7 hours. There are many opportunities to expand this route, e.g. by kayaking to **Bad Freienwalde**. At places, the branches of the Alte Oder amaze us with their foothill character and swift flow, which is a great attraction for canoeists.

Lebus im Süden bis nach Oderberg im Norden. Der Abschnitt der Alten Oder **zwischen Wriezen und Oderberg** (nördliches Oderbruch) ist unter Kajakfahrern sehr beliebt. Die Strecke ist 23 km lang und in 5-7 Stunden zu bewältigen. Es ist möglich die Strecke auszuweiten, um z. B. nach **Bad Freienwalde** zu fahren. Stellenweise verblüffen die Seitenarme durch ihren Vorgebirgscharakter und die reißende Strömung, was für Kajakfahrer eine Attraktion darstellt. Ein malerischer Abschnitt mit Stromschnellen befindet sich flussabwärts von **Manschnow**, in Richtung **Gorgast** – 5 km westlich von Kostrzyn nad Odrą.
 Informationen zu Kajakfahrten auf dem beschriebenen Abschnitt der Alten Oder:
www.bad-freienwalde.de

odcinek z bystrzami osiąga się poniżej miejscowości **Manschnow**, aż do **Gorgast**, pięć kilometrów na zachód od Kostrzyna nad Odrą.

Informacje na temat kajakowych spływów opisanym odcinkiem Starej Odry:
www.bad-freienwalde.de

PL

Jeziorowa trasa kajakowa: Storkow–Springsee

22–28 km/3,5 godz.

Niemieckie trasy kajakowe nie ograniczają się do rzek. Istnieje bogata sieć szlaków jeziorowych, na których lustra wody przecinają kajaki długie i wąskie, (tzw. „morskie”). Dla przykładu popularną jest trasa z miejscowości Storkow po sporym jeziorze **Storkower See**, z którego trzykilometrowym ciekim wpływa się na ogromne **Scharmützel See**. Stamtąd istnieją dwa warianty trasy: na północ do sławnego ze swych solankowych

Kajakstrecke über Seen - von Storkow nach Springsee

22–28 km/3,5 Std.

Die deutschen Kajakstrecken begrenzen sich nicht nur auf Flüsse. Es besteht ein umfangreiches Netz an Routen über Seen, deren Wasseroberfläche lange, schmale Kajaks (sog. „Seekajaks“) durchschneiden. Als Beispiel dient die Strecke ab Storkow, welche über den großen **Storkower See** und einen 3 km langen Wasserlauf zum riesigen **Scharmützel See** führt. Dort gibt es zwei Streckenvarianten. Die nördliche führt in das für seine Salztherme bekannte **Bad Saarow**, die südliche zu den zwei kleineren Seen **Großer Glubigsee** und **Springsee**. Die erste Variante ist 28 km lang, die zweite 22 km.

Informationen zu Kajakfahrten auf der beschriebenen Strecke:
www.scharmuetzelsee.de

DE

The scenic stretch of rapids flows below the village of **Manschnow**, to **Gorgast**, five kilometers west of Kostrzyn.

Information on kayaking down the described section of the Old Oder:
www.bad-freienwalde.de

EN

Lake kayaking trail: Storkow–Springsee

22–28 km/3,5 hours

German kayaking trails are not limited to rivers. There is a wide network of lake trails where the water table is cut by long and narrow kayaks (the so-called. “sea kayaks”). For example, a popular route leads from Storkow on the large **Storkower See Lake**, from which you get to the enormous **Scharmützel See** via a three kilometre long watercourse. From there, there are two further variant routes: north to the famous thermal brine baths of **Bad Saarow** or

Przystań portowa na jeziorze Scharmützel See
 Anlegestelle auf dem Scharmützel See
 Marina on Scharmützel Lake

Most zwodzony w Storkow
 Klappbrücke in Storkow
 Drawbridge in Storkow

term **Bad Saarow** lub na południe do dwóch niewielkich jezior: **Groser Glubigsee** i dalej do **Springsee**. Długość pierwszego wariantu wynosi 28 kilometrów, drugiego – 22 kilometry.

Informacje na temat kajakowego spływu po opisanej trasie: www.scharmuetzelsee.de

Obra

150 km/7–10 dni

Rzeka ta jest popularnym i cenionym szlakiem kajakowym. W skali trudności ocenia się ją jako szlak łatwy i niezbyt uciążliwy. Najczęściej spływany jest odcinek z **Kopanicy do ujścia rzeki do Warty** w okolicy **Skwierzyny**. Długość tego odcinka wynosi prawie 150 kilometrów, a na jego pokonanie potrzeba ok. 7–10 dni. Oczywiście istnieją możliwości zorganizowania spływu znacznie krótszego, na jeden dzień czy nawet kilka godzin. Na tym odcinku Obra

Obra

150 km/7–10 Tage

Der Fluss ist eine bekannte und geschätzte Kajakstrecke. Vom Schwierigkeitsgrad her ist es eine einfache, nicht sonderlich anstrengende Strecke. Am häufigsten wird die Strecke von **Koponica bis zur Mündung in die Warthe** in der Umgebung von **Skwierzyna** aus befahren. Die Strecke ist fast 150 km lang und man braucht etwa 7-10 Tage für ihre Bewältigung. Natürlich besteht die Möglichkeit eine deutlich kürzere Kajakfahrt zu organisieren – für nur einen Tag, oder sogar einige Stunden. In diesem Abschnitt fließt die Obra durch verschieden große Seen und inmitten von malerischen, hügeligen Hängen. Stellenweise fließt sie gemächlich, um später die Charakteristik eines Flusslaufs im Vorgebirge anzunehmen. Man kann in kleinere Seitenzuflüsse abbiegen, um sich von der Schönheit ihrer Mikrowelten verzaubern zu lassen. Somit ist die Obra ein abwechslungsreicher Fluss, der viele bleibende Eindrücke vermittelt.

to the south of two small lakes: **Groser Glubigsee** and further on to **Springsee**. The first variant is 28 kilometres long, the second 22 kilometres long.

Information about the described kayaking trail can be found at: www.scharmuetzelsee.de

Obra

150 km/7–10 days

This river is a popular and respected kayaking trail. The difficulty level is estimated to be easy and not too strenuous. The most frequently attended section is the one from **Koponica to the estuary of River Warta** near **Skwierzyna**. The section is nearly 150 kilometres long and requires 7-10 days to traverse. Of course, there are possibilities to organize a much shorter trip, a day or even a few hours long. In this section, Obra flows through lakes of

Termy Bad Saarow
 Terme Bad Saarow
 Bad Saarow hot baths

Rezerwat Jezioro Wielkie koło Trzciel
 Reservat Jezioro Wielkie bei Trzciel
 Jezioro Wielkie reserve near Trzciel

przepływa przez różnej wielkości jeziora, pomiędzy malowniczymi, pagórkowatymi stokami, miejscami płynie leniwie, by później nabrać cech cieków podgórskich. Można z niej odbić w mniejsze dopływy, by dać się oczarować ich urodzie. Obra jest rzeką urozmaiconą, dostarczającą wielu emocji i wrażeń.

Rozmieszczone wzdłuż rzeki liczne pola namiotowe pozwalają na komfortowe biwakowanie. W każdej większej miejscowości nadobrzańskiej istnieją wypożyczalnie sprzętu pływającego, których właściciele oferują kompleksowy transport oraz odpowiedzą na indywidualne potrzeby. Szczególnie polecany jest odcinek **poniżej Międzyrzecza** (odcinek łagodny) do **Zalewu Bledzewskiego** poniżej **Zalewu do ujścia** (odcinek z umiarkowanymi bystrzynami). Z Zalewu Bledzewskiego warto odbić w lewobrzeżny dopływ – **Strugę Jeziorną**, by dotrzeć do połączonych tym ciekami trzech jezior: **Chycina** (84 ha), **Długiego** (98 ha) i **Kurskiego** (71 ha). Szlak liczy ok. osiem kilometrów do ostatniego jeziora i jest bardzo malowniczy. Wody Strugi i jezior cechuje wysoka przejrzystość. Poniżej

Die zahlreich entlang des Flusses verteilten Zeltplätze erlauben ein komfortables Biwakieren. In jeder größeren Ort-schaft entlang der Obra befinden sich Wassersportgeräteverleihe, deren Besitzer umfangreiche Transportmöglichkeiten anbieten und die individuellen Bedürfnissen ringhrn. Empfehlenswert ist die Strecke **flussabwärts von Międzyrzecz** (sanfter Abschnitt) bis zum **Zalew Bledzewski** (Haff) und flussabwärts des Haffs bis zur Mündung (Ab-schnitt mit mäßigen Stromschnellen). Am Zalew Bledzewski lohnt es sich in den Zufluss am linken Ufer einzubiegen – die **Struga Jeziorna**, um zu den drei Seen zu gelangen, welche dieser Wasserlauf verbindet: den **Chycina** (84 ha), **Długie** (98 ha) und **Kurskie See** (71 ha). Die Kajakstrecke ist bis zum letzten See ca. 8 km lang und sehr malerisch. Das Wasser der Struga sowie der Seen ist sehr klar. Flussabwärts von Trzciel fließt die Obra in den schönen und in Bezug auf die Natur wertvollen **Wielkie See**, der als **ornithologisches Reservat Jezioro Wielkie** unter Schutz gestellt ist. Dies ist ein flacher (bis zu 2,5 m tiefer), nährstoffreicher, 236 ha großer See mit einer für den Menschen nicht zugänglichen Uferlinie.

different sizes, between beautiful, hilly slopes, at places it flows lazily to later assume the characteristics of piedmont streams. You can divert to smaller tributaries and let yourself be enchanted by the beauty of their microscopic worlds. Therefore, the Obra River is diverse, providing many positive experiences.

Numerous campsites arranged along the river allow for comfortable camping. In every major town there are sailing equipment rentals whose owners offer comprehensive transportation and respond to individual needs. The section **below Międzyrzecz** (easy stretch) to the **Bledzew Lagoon** and below the lagoon, to its mouth (the section with moderate rapids) is especially recommended. From the Bledzew Lagoon it is worth making a left into its tributary, **Struga Jeziorna**, to reach the three lakes combined by this watercourse: **Chycina** (84 ha), **Długie** (98 ha) and **Kurskie** (71 ha). The trail consists of approx. eight kilometres to the last lake and is very picturesque. The waters of Struga and the lakes are characterized by their high opaqueness. Below Trzciel, Obra enters

W okolicy wsi Święty Wojciech
 In der Umgebung des Dorfes Święty Wojciech
 Near the village of Święty Wojciech

Pole biwakowe nad Obrą w sąsiedztwie Bobrowego Młyna
 Bivakplatz an der Obra in Nachbarschaft zu Bobrowy Młyn
 Camping site by the Obra in the vicinity of Bobrowy Młyn

Elektrownia wodna na Odrze w Bledzewie
 Wasserkraftwerk auf der Oder in Bledzew
 Hydroelectricity plant on the Oder
 in Bledzew

PL

Trzciela Obra wpływa do pięknego i cennego przyrodniczo **Jeziora Wielkiego**, które zostało objęte ochroną w postaci **rezerwatu ornitologicznego Jezioro Wielkie**. Jest to płytkie (do 2,5 m) jezioro eutroficzne o powierzchni lustra wody wynoszącej 236 ha z niedostępną linią brzegową. Ptaki wodne i błotne wykorzystują szuwały, wyspy i płycizny jako miejsce lęgów, żerowania czy odpoczynku podczas migracji. Stwierdzono tu występowanie ponad stu dwudziestu gatunków awifauny, niektóre z nich tworzą populacje wyróżniające się na Ziemi Lubuskiej swą liczebnością. Rezerwat można zwiedzać tylko płynąc kajakiem i trzymając się trasy wyznaczonej przez specjalnie umieszczone na jeziorze boje.

Informacje na temat kajakowych spływów Obrą:

www.obrakajakiem.pl, www.obra.pl,

www.splywy-kajakowe-obra.pl, www.kajakajak.com

DE

Wasser- und Sumpfvögel nutzen den Schilfröhricht, die Inseln und Flachwasserstellen als Plätze zum Brüten, Fressen oder zur Rast während der Vogelwanderung. Es wurden hier mehr als 120 Vogelarten festgestellt, von denen einige im Land Lubuskie durch ihre Population herausragen. Das Reservat kann nur mittels einer Fahrt im Kajak und unter Einhaltung der durch Bojen gekennzeichneten Strecke besichtigt werden.

Informationen zu Kajakfahrten auf der Obra:

www.obrakajakiem.pl, www.obra.pl,

www.splywy-kajakowe-obra.pl, www.kajakajak.com

EN

the beautiful and environmentally valuable **Wielkie Lake**. It has been protected as the **ornithological Jezioro Wielkie reserve**. It is a shallow (up to 2.5 m) eutrophic lake with a water surface area of 236 hectares and a shoreline inaccessible to humans. Water and mud birds use the reeds, islands and shallows as a place of breeding, feeding and resting during migrations. There are more than one hundred and twenty species of birdlife, some of them form populations whose numbers distinguish this place among the whole Lubusz region. The reserve can be visited only while kayaking and only along routes specifically designated by buoys placed on the lake.

Information on kayaking trails on the lake:

www.obrakajakiem.pl, www.obra.pl,

www.splywy-kajakowe-obra.pl, www.kajakajak.com

Kajakiem do Międzyrzecza

Spływ Obrą daje możliwość zwiedzenia międzyrzeckich zabytków z perspektywy wody. Obrą i uchodzącą do niej Paklicą można dopłynąć do słynnego zamku w Międzyrzeczu i Domu Bramnego. Zamek to średniowieczna twierdza obronna wzniesiona ok. 1350 roku przez Kazimierza Wielkiego. Wybudowano ją na miejscu grodu z IX wieku. Nieopodal zamku znajduje się dawna siedziba starostów międzyrzeckich, w której obecnie mieści się muzeum. Całość otacza zadbane, XIX-wieczny park. Wszystko to można podziwiać, siedząc w kajaku lub odchodząc od niego zaledwie parę kroków.

PL

Per Kajak nach Międzyrzecz

Eine Kajakfahrt auf der Obra ermöglicht es die Denkmäler von Międzyrzecz auf eine sehr interessante Art aus der Wasserperspektive zu besichtigen. Auf der Obra und der in sie mündenden Paklica kann man bis zur berühmten Burg von Międzyrzecz und zum Dom Bramny (Torhaus) fahren. Die Burg ist eine mittelalterliche Festung, die um etwa 1350 von König Kazimierz Wielki errichtet wurde. Sie wurde auf einer noch älteren Wehrsiedlung aus dem 9. Jh. erbaut. Unweit der Burg liegt der alte Sitz der Starosten von Międzyrzecz, in dem sich heute ein Museum befindet. Ein gepflegter Park aus dem 19. Jh. umringt das Ganze. All das kann man aus dem Kajak heraus bewundern, bzw. sich nur wenige Schritte von ihm entfernend direkt in Augenschein nehmen.

DE

To Międzyrzecz by kayak

Kayaking down the Obra gives a very interesting opportunity to visit the sights of Międzyrzecz from the water. Along Obra, and Paklica which flows into it, you can reach the famous castle in Międzyrzecz and Dom Bramny. The castle is a medieval stronghold built by Casimir the Great in approx. 1350. It was built upon an even older castletown from the ninth century. Near the castle there is a former residence of the governors of Międzyrzecz, which now houses a museum. It is surrounded by a well-kept nineteenth-century park. You can enjoy all that while sitting in a kayak or by walking just a few steps away from it.

EN

Muzeum w Międzyrzeczu
Museum in Międzyrzecz
Museum in Międzyrzecz

Otoczony fosą zamek w Międzyrzeczu
Burg samt Burggraben in Międzyrzecz
Castle in Międzyrzecz surrounded with a moat

Warta

Spokojnym charakterem i licznymi udogodnieniami w organizacji spływu cechuje się druga co do wielkości rzeka euroregionu (a trzecia w Polsce). W Lubuskiem na całej długości charakteryzuje się pięknym i różnorodnym krajobrazem. Początkowo meandruje przez największy kompleks leśny w Polsce – **Puszczę Notecką**. Kajakarza zachwycą potężne **dęby nieopodal Kijewic**. U ujścia Noteci Warta dobija do stromego stoku pradoliny, gdzie gwałtownie skręca o 90°, zmieniając orientację z północnej na zachodnią. Tu, na niezwykle malowniczych wzgórzach leży **Santok**, jedna z najciekawszych i najładniej położonych miejscowości województwa lubuskiego. Lokalizacja u zbiegu dwóch dużych rzek miała istotne znaczenie militarne i gospodarcze, dlatego już w VII stuleciu istniał tu gród. Później, od wieku X, był to jeden z najważniejszych grodów obronnych północno-zachodnich kresów ziem polskich

PL

Warthe

Der zweitgrößte Fluss der Euroregion (drittgrößter Polens) kann sich ebenfalls mit einer ruhigen Charakteristik und der erleichterten Organisation von Kajakfahrten rühmen. Im Gebiet von Lubuskie zeichnet sich der Fluss auf der gesamten Länge durch eine schöne und abwechslungsreiche Landschaft aus. Anfangs mäandert er durch den größten Waldkomplex Polens – die Heide **Puszcza Notecka**. Beim Verlassen der Heide werden **riesige Eichen unweit von Kijewice** die Kajakfahrer beeindrucken. An der Noteć-Mündung erreicht die Warthe den steilen Hang des Urstromtals und biegt im Winkel von 90° ab. Ihre Nordausrichtung ändert sich in eine Westausrichtung. An den dortigen malerischen Hängen liegt **Santok**, eine der interessantesten und am schönsten gelegenen Ortschaften in Lubuskie. Der Standort am Zu-sammenfluss von zwei großen Flüssen hatte in der Vergangenheit eine militärische und wirtschaftliche Bedeutung. Aus diesem Grund befand sich hier bereits im

DE

Warta

The second largest river in the Euroregion (and the third in Poland) can also boast its peaceful character and extensive facilities helping in the organisation of a trip. In fact, its entire Lubusz fragment has a beautiful and diverse landscape. Initially, it meanders through the largest forest complex in Poland, the **Noteć Primeval Forest**. When emerging from the forest, the canoeist will be amazed by massive **oaks near Kijewice**. At the spot of the Noteć mouth, Warta reaches the steep slope of the glacial valley, where it rapidly turns 90°, changing its direction from north to the west. Here, on the extremely picturesque slopes lies **Santok**, one of the most interesting and the most beautifully situated villages of Lubusz. Its location at the confluence of two major rivers had significant military and economic importance in the past. Therefore, there was a castle here since the seventh century. Later, from the tenth century, it was one of the most important fortresses of the north-western

EN

Ujście Noteci do Warty
 Noteć-Mündung in die Warthe
 Noteć entering the Warta river

Hodowla danieli i jeleni w Plawinie
 Damhirsch- und Hirschzucht in Plawin
 Fallow deer and red deer breeding
 in Plawin

Nadnoteckie Łęgi w okolicy Żółwina w gminie Zwierzyn
 Weideflächen an der Noteć in der Umgebung
 von Żółwin in der Gemeinde Zwierzyn
 Nadnoteckie Łęgi near Żółwin in Zwierzyn Commune

(nazwany przez Galla Anonima *regni custodia et clavis* – „klucz i strażnica królestwa”). Od początku XII stulecia Santok był kasztelanią. W ciągu wieków toczyły się o niego zacięte walki. Do dziś zachowało się tu jednak sporo cennych zabytków, a liczne pamiątki starych dziejów przechowuje Muzeum Grodu w Santoku.

Poniżej Santoka Warta wije się u podnóża stromych, malowniczych wzniesień towarzyszących jej aż do Gorzowa. Przepływając przez miasto, mija **gorzowski Bulwar**. Następnie wpływa w kolejną ciekawą krainę: **Nową Amerykę**, płaską jak stół, ze skąpo rozszanymi osadami. Mija przeprawę promową, od której drogą, raptem trzy kilometry na północ, można dotrzeć do **Witnicy**. To miasto znane jest z Parku Drogowskazów, doskonałego piwa (mieści się tu niewielki, wielokrotnie nagradzany browar), Żółtego Pałacyku oraz kilku atrakcji w sąsiedztwie – jak wspomniane już zabytki w **Dąbroszynie** (zob. s. 38), Park Dinosaurów, Geo-Muzeum i Zoo-Safari w **Nowinach Wielkich** i jedno z najczystszych w regionie jezior. Po kilkunastu kilometrach Warta wpływa na

7. Jh. eine Siedlung. Später (ab dem 10. Jh.) war es eine der wichtigsten Wehrsiedlungen im Nordwesten der polnischen Ländereien. Der polnische Chronist Gall Anonim nannte es *“regni custodia et clavis”* – Schlüssel und Wache des Königreichs. Seit Anfang des 12. Jh. war Santok eine Kastellanei. Viele verbissene Kämpfe wurden hier während der Jahrhunderte geführt. Viele wertvolle Denkmäler blieben bis heute erhalten. Das Muzeum Grodu in Santok zeigt zahlreiche Exponate aus der bewegten Geschichte.

Flussabwärts von Santok windet sich die Warthe am Fuße der erwähnten, steilen Erhebungen, welche sie bis Gorzów Wielkopolski begleiten. Die Stadt durchfließend, passiert die Warthe den früher beschriebenen **Boulevard von Gorzów**. Nachfolgend fließt sie in einen weiteren, interessanten Landstrich hinein: **Neu-Amerika**. In dem flachen Landgebiet gibt es nur sehr wenige, verstreut liegende Wohnsiedlungen. Die Warthe passiert eine Fährverbindung, von der aus die Straße in das 3 km weiter nördlich gelegene **Witnica** führt. Diese Stadt ist für ihren Wegweiserpark, das hervor-ragende Bier (hier befindet sich eine

Polish borderlands (named by Gallus Anonymous as *regni custodia et clavis* - “the key and the watchtower of the kingdom”). Since the beginning of the twelfth century Santok was a castellany. Over the centuries, fierce fighting took place over it. To this day, however, a lot of valuable relics and mementos of old history have remained, stored in the Castle Museum in Santok.

Below Santok, Warta meanders at the foot of these steep, picturesque surrounding hills until it reaches Gorzów. While flowing through it, it passes by the **Gorzów Boulevard** described earlier. Then it enters yet another interesting region: **New America**. It is flat as a table, with sparsely scattered settlements. It passes a ferry, by which you can travel to **Witnica**, situated just three kilometres to the north. This city is known for the Signposts Park, excellent beer (it houses a small, award-winning brewery) and the Yellow Palace and several attractions in the vicinity, such as the already mentioned monuments in **Dąbroszyn** (see p. 38), the Dinosaur Park, Geo-Museum and Zoo-Safari in **Nowiny Wielkie** or one of the

Nadwarciański Bulwar
Boulevard an der Warthe
Boulevard by the river Warta

Odrestaurowana fabryka w Witnicy, zwana potocznie Złotym Pałacem
Restaurierte Fabrik in Witnica, im Volksmund Złoty Pałac genannt
Renovated factory in Witnica, known as the Golden Palace

obszar – **Parku Narodowego Ujście Warty** (zob. s. 54). Jego atrakcyjność przyrodnicza zmienia się w ciągu roku. Najwięcej wrażeń związanych obserwacją ptaków dostarczy spływ wiosenny (kwiecień–maj) lub jesienny (październik–listopad). Warta opuszcza terytorium parku w Kostrzynie, nieopodal którego uchodzi do Odry.

Informacje na temat kajakowych spływów Warty:

www.kajakimysla.pl, www.kajak-fan.pl, www.kajakajak.com

kleine, vielfach ausgezeichnete Brauerei) und den **Zólty Pałacyk** (Gelber Palast) bekannt. Weitere Attraktionen befinden sich in unmittelbarer Nachbarschaft. Dazu gehören die erwähnten Denkmäler von **Dąbroszyn** (siehe S. 38), ein Dinosaurierpark, das Geo-Museum und Zoo-Safari in **Nowiny Wielkie** sowie einer der saubersten Seen der Region. Mehrere Kilometer weiter flussabwärts verschwinden die Bebauungen und die Warthe fließt in die ornithologische Perle Europas hinein – den **Nationalpark Ujście Warty** (siehe S. 54). Seine Attraktivität wandelt sich im Laufe des Jahres. Die Eindrücke von den Vogelbeobachtungen sind während einer Kajakfahrt im Frühling (April-Mai), oder im Herbst (Oktober-November) am größten. Die Warthe verlässt den Park in Kostrzyn und mündet unweit in die Oder.

Informationen zu Kajakfahrten auf der Warthe:

www.kajakimysla.pl, www.kajak-fan.pl, www.kajakajak.com

cleanest lakes in the region. After a few kilometres the river sediments disappear and Warta flows to the ornithological jewel of Europe, the **Warta Mouth National Park** (see p. 54). Its natural attractiveness varies throughout the year. The best bird-watching experiences can be found during a spring (April-May) or autumn (October-November) trip. Warta exits the park in Kostrzynin. It enters the Oder nearby.

Information on kayaking down Warta:

www.kajakimysla.pl, www.kajak-fan.pl, www.kajakajak.com

Samiec bataliona
Kampfläuferrännchen
Ruff male

Naścienne malowidło na jednym z budynków w Witnicy
Wandmalerei an einem der Gebäude in Witnica
Wall painting on one of the buildings in Witnica

Słup Konirski w Witnickim
Parku Drogowskazów
Koniner Säule im Wegweiserpark
von Witnica
Könin pole in the Signposts Park

Nowa Ameryka

Jest taka niewielka kraina nad Wartą, gdzie jeszcze całkiem niedawno można było jednego dnia zawiązać do Nowego Jorku, Pensylwanii i Filadelfii. Aż do zmiany granic w 1945 roku istniały tu osady o nazwach: Jamajka, Ceylon, Hampshire, Pensylwania i wiele innych. Geneza nadania tych nazw nie jest znana, ale istnieje kilka hipotez. Otóż pod koniec XVIII wieku ówczesny król Fryderyk II, sprowadzając osadników na świeżo wydarte rzecze grunty (dotychczas tereny zalewowe Warty), starał się nadać tej sprawie rozgłos. Poza zdobyciem prestiżu inwestora gigantycznych prac melioracyjnych pragnął upowszechnienia idei, które zamierzał tu wdrożyć. Dotyczyły one m.in. zamiany pańszczyzny na system czynszowy. Do celów propagandowych używał hasła głoszącego o podboju (albo odkrycie) nowych ziem drogą pokojową. Podkreślał, że poszerza granice swego państwa bez użycia przemocy. Zatem niejako odkrył dla swojego narodu nową ziemię. Może dlatego nazwał ją „Nową Ameryką”? Wdrażał tam nowe zasady, a chcąc zainteresować swoimi pomysłami, nadał osadom egzotyczne nazwy.

PL

Neu-Amerika

Tages besichtigen konnte. Bis zur Änderung des Grenzverlaufs 1945 gab es hier Siedlungen mit den Namen Jamaika, Ceylon, Hampshire, Pennsylvania und viele weitere. Der Ursprung dieser Namensgebung ist unbekannt, allerdings gibt es diesbezüglich mehrere Hypothesen. Ende des 18. Jh. besiedelte König Friedrich II. neues Land, das aus dem Schwemmland der Warthe gewonnenen wurde, und wollte den Bekanntheitsgrad dieses Vorhabens steigern. Neben dem Prestige als Investor der gigantischen Landverbesserungsarbeiten beabsichtigte er die Idee, welche er hier realisieren wollte, zu verbreiten. Sie betraf u. a. die Verwandlung der Fronwirtschaft in ein Zinsackersystem. Zu Propagandazwecken nutzte er einen Begriff, der von der friedlichen Eroberung (ebenso Entdeckung) von neuem Land zeugte. Friedrich II. unterstrich, dass er ohne Gewaltanwendung die Grenzen seines Landes vergrößert hatte. Somit entdeckte er neues Land für sein Volk. Vielleicht nannte er es deswegen „Neu-Amerika“? Der König führte in diesem Landstrich neue Grundsätze ein und gab den Siedlungen exotische Namen, um ihnen eine möglichst große Aufmerksamkeit seitens der Bevölkerung zu verschaffen.

DE

New America

There is a small region on the Warta River, where quite recently one could visit New York, Pennsylvania and Philadelphia on a single day. Until boundary changes in 1945, there were settlements called: Jamaica, Ceylon, Hampshire, Pennsylvania and many others. The origins of these names are not known, but there are several hypotheses on the matter. At the end of the eighteenth century King Frederick II, brought settlers to the land freshly torn from the river (existing Warta floodplains), and tried to gain some publicity. In addition to gaining the prestige of an investor in gigantic drainage works, he wished to popularize the ideas he wanted to realise here. They concerned the conversion of serfdom into a tax system. For the purposes of propaganda he used slogans talking about conquering (or discovering) new lands by peaceful means. He stressed that he had expanded the borders of his country without violence. Therefore, he discovered a new land for his nation, in a sense. Maybe that's why he called it "New America"? He implemented new rules there, and wanted to focus great social attention on the area, which is why he gave these villages such exotic names.

EN

Peizaz Nowej Ameryki
Landschaft in Neu-Amerika
New America

Ilustracja przedstawiająca wizytę króla podczas budowy kanału, którym płynie dziś Warta poniżej Gorzowa
Königlicher Besuch während des Baus des Kanals, in dem die Warthe heute flussabwärts von Gorzów fließt
The king's visit during the construction of the canal near Gorzów

Dzwon w Studzionce. Widnieje na nim napis informujący o intrygującej historii wsi
Glocke in Studzionka. Die Inschrift informiert über die interessante Dorfgeschichte
Bell in Studzionka with inscription of its history

Odra

Splyw Odrą, o ile nie jest sportowym wyczynem, jest jak wizyta w kinie, gdzie w ciszy i pełnym spokoju przesuwiają się obrazy: z leśnego krajobraz zmienia się w łąkowy, pojawiają się wysepki, piaszczyste plaże. Miejscami turystę zaskoczą klifowe formy nabrzeża. Odra jest rzeką bardzo łatwą do spływu, a jedyną przeszkodą może być tu tylko pogoda (w tym silny wiatr). Ze względu na dobry dojazd do większości odcinków rzeki przygodę można rozpocząć i zakończyć w dowolnym miejscu. Najciekawsze fragmenty nabrzeża znajdują się na wysokości **Kłopotu** (ruiny mostu), **Lossow** (30-metrowy klif), **Frankfurtu i Słubice** (miasta zwiedzane są z ciekawej perspektywy), **Lebus** (miasto i strome stoki), **Górzycy** (wyspy w nurcie rzeki) i **Kostrzyna nad Odrą** (twierdza, efektownie wyglądająca od strony rzeki). Ponadto w górnym biegu rzeki, trzy kilometry powyżej Krosna Odrzańskiego (w **Gostchorzu**) znajdują się

Oder

Eine Kajakfahrt auf der Oder ist, sofern es sich um keine zeitgebundene, sportliche Leistung handelt, wie der Besuch in einem Kino: In der Stille und vollkommener Ruhe ziehen die Bilder vorbei. Die Waldlandschaft verwandelt sich in eine Wiesenlandschaft, es tauchen Inseln, Sandstrände und Ähnliches auf, stellenweise verblüffen kliffartige Uferbereiche den Touristen. Die Oder ist ein sehr einfach zu befahrender Fluss, so dass nur das Wetter ein Hindernis darstellen kann (darunter starker Wind). Auf Grund der guten Anfahrt zum Großteil der Flussabschnitte kann man das Flussabenteuer an jeder beliebigen Stelle beginnen und beenden. Die interessantesten Uferabschnitte befindet sich auf Höhe von **Kłopot** (Brückenruine), **Lossow** (30 m hohe Klippen), **Frankfurt (Oder)** und **Słubice** (Stadtbesichtigung aus einer interessanten Perspektive), **Lebus** (Stadt und steile Hänge), **Górzycy** (Inseln in der Strömung) und **Kostrzyn nad Odrą** (Festung, beeindruckendes Aussehen vom Wasser

Oder

Rafting on the Oder, provided it is not a timed sporting event, is like going to a cinema, where images slide by in peace and tranquillity: the forest landscape changes into meadows, there are islands, sandy beaches, etc. There are places where you will be surprised by cliff waterfronts. The Oder is an easy river to sail on, thus the only obstacle is the weather (including strong wind). Thanks to good access to most parts of the river, you can start your adventure anywhere and just quit when you feel like it. The most interesting parts of the waterfront are in the vicinity of **Kłopot** (bridge ruins), **Lossow** (30-meter cliff), **Frankfurt** and **Słubice** (city sightseeing is thus an interesting perspective), **Lebus** (city and steep slopes), **Górzycy** (river islands) and **Kostrzyn** (fortress that looks impressive from the riverside). Moreover, three kilometres above Krosno Odrzańskie (in **Gostchorzu**) there are 20-meter-high cliffs and near **Porzeczce**, the highest, and very

Klif nieopodal Lossow
Kliff unweit von Lossow
Cliff near Lasso

Panorama Frankfurtu z perspektywy kajaka
Panorama von Frankfurt (Oder) vom Kajak aus
Frankfurt seen from a kayak

Panorama Lebus z perspektywy Odry
Panorama von Lebus von der Oder aus
Lebus as seen from the Oder

20-metrowe klify, a w dolnym, na wysokości **Porzecza**, najwyższe w dolinie Odry, bardzo malownicze wydmy o wysokości blisko 20 metrów ponad lustro nadodrzańskich starorzeczy.

*Informacje na temat kajakowych spływów Odrą:
www.kajakimysla.pl*

aus). Am oberen Lauf des Flusses stehen in **Gostchorze**, 3 km flussaufwärts von Krosno Odrzańskie, 20 m hohe Klippen. Flussabwärts dagegen auf Höhe von **Porzecze** befinden sich die sehr malerischen und zugleich höchsten Dünen des Odertals. Ihre Höhe beträgt knapp 20 m über dem Wasserspiegel der Oderaltwasser.

*Informationen zu Kajakfahrten auf der Oder:
www.kajakimysla.pl*

picturesque, sand dunes in the Odra valley, rising 20 metres high above the surface of the Oder oxbow.

*Information on kayaking down the Oder:
www.kajakimysla.pl*

Muzeum Łąki w Owczarach
Museum Łąki in Owczary
Łąki Museum in Owczary

Wędkowanie na Odrze
Angeln an der Oder
Fishing in the Oder

Ujście Warty do Odry
Warthe-Mündung in die Oder
Warta flowing into the Oder

Rejsy po Odrze i Warcie

Dużą atrakcją Gorzowa są **rejsy po Warcie zabytkowym lodolamaczem „Kuna”** (jednostka pływająca ma 130 lat – najstarszy pływający lodolamacz na świecie). Historia tego statku jest długa i niezwykła, przeżył wiele burzliwych dziejów, m.in. przeleżał 20 lat pod wodą. Determinacją swych miłośników został wyremontowany i stał się chlubą miasta. Dziś oferuje turystyczne rejsy na swym pokładzie. Ich harmonogram, jak i ciekawą historię statku można poznać, przeglądając internetową stronę gorzowskiego portu: www.portgorzow.pl.

Równie wielką przyjemność sprawi **przejażdżka stateczkiem „Zefir” po Odrze i Warcie**. W miastach znajdują się porty, do których zawija ta turystyczna jednostka. Można tam wsiąść na pokład i przeżyć wodniacką przygodę podczas godzinnego rejsu spacerowego lub trzygodzinnego rejsu turystycznego. Statek co jakiś czas zmienia miejsca cumowania i przy tej okazji można przepłynąć dłuższy dystans, np. pomiędzy Słubicami a Kostrzynem. Są to tzw. rejsy przepływowe. Szczegółowy harmonogram rejsów znajduje się na stronie: www.odra2014.pl, w zakładce „Plan Rejsów”. Rejsy po Odrze to efekt realizowanego przez nadodrzańskie gminy projektu „Odra dla Turystów”, który szybko zyskał uznanie, stając się wizytówką nadodrzańskich ziem.

Schiffahrten auf der Oder und Warthe

Eine große Attraktion in Gorzów Wielkopolski sind **die Schiffahrten auf der Warthe mit dem denkmalgeschützten Eisbrecher „Kuna”** (das Schiff ist 130 Jahre alt und der älteste Eisbrecher weltweit). Die Geschichte dieses Schiffes ist lang und ungewöhnlich. Es überlebte viele stürmische Ereignisse und lag u. a. 20 Jahre lang unter Wasser! Durch die Entschlossenheit einiger Liebhaber wurde es renoviert und zum Stolz der Stadt bietet es heute Touristenfahrten an. Mit dem Fahrplan und der interessanten Geschichte kann man sich auf der Webseite des Hafens von Gorzów vertraut machen: www.portgorzow.pl.

Eine ebenso große Freude bereitet **die Fahrt auf der Oder und Warthe mit dem Schiff „Zefir”**. In den Städten befinden sich Häfen, in denen das Passagierschiff anlegt. Man kann dort an Bord gehen und während einer einstündigen bzw. dreistündigen Flußfahrt ein wahres Abenteuer erleben. Das Schiff wechselt von Zeit zu Zeit seinen Liegeplatz, so dass man eine längere Strecke zurücklegen kann, z. B. zwischen Słubice und Kostrzyn. Dies sind sog. Überfahrten. Ein detaillierter Fahrplan befindet sich auf der Webseite www.odra2014.pl, Reiter „Plan Rejsów”. Die Schiff-fahrten auf der Oder sind Ergebnis des Projekts „Die Oder für Touristen” der Gemeinden entlang der Oder. Das Projekt gewann schnell an Anerkennung und wurde zu einem Aushängeschild der Region.

Cruises on the Oder and Warta

One of the largest attractions of Gorzów are **cruises down Warta on the historic icebreaker “Kuna”** (the vessel has 130 years - it is the oldest working icebreaker in the world). The history of this ship is long and unusual, it has survived many turbulent moments, including 20 years under water! The determination of his lovers allowed them to renovate it and become the pride of the city. Today it offers tourist cruises. Their schedule, as well as the interesting history of the ship can be viewed by visiting the Gorzów port's website: www.portgorzow.pl.

One can take equally great pleasure while **sailing on the “Zefir” boat on the Oder and Warta**. The cities have ports where this tourist ship docks. There you can get on board and experience adventure during an hour or three-hour cruise. The ship periodically changes its moorings and on this occasion, you can travel a long distance, e.g. between Słubice and Kostrzyn. These are the so-called “flowing cruises”. A detailed schedule of cruises is available at: www.odra2014.pl, under “Cruise Plan”. Cruises on the river Oder are the result of the municipality project “Oder for Tourists”, which quickly gained recognition, becoming a flagship of the Oder lands.

Turystyczny stateczek Zefir kursujący po Odrze i Warcie
Das Passagierschiff „Zefir” fährt auf der Oder und Warthe
Tourist ship Zefir cruising on the Oder and Warta

Lodolamacz Kuna
Eisbrecher „Kuna”
Kuna Icebreaker

Euroregion PRO EUROPA VIADRINA:

Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Pro Europa Viadrina”

	Bledzew www.bledzew.pl		Bogdaniec www.bogdaniec.pl		Cybinka www.cybinka.pl
	Deszczno www.deszczno.pl		Dobiegniew www.dobiegniew.pl		Drezdenko www.drezdenko.pl
	Gorzów Wielkopolski www.gorzow.pl		Górzycy www.gorzycy.pl		Kłodawa www.klodawa.pl
	Kostrzyn nad Odrą www.kostrzyn.pl		Krzeszyce www.krzeszyce.pl		Lubiszyn www.lubiszyn.pl
	Lubniewice www.lubniewice.pl		Międzyrzecz www.miedzyrzecz.pl		Osno Lubuskie www.osno.pl
	Powiat Gorzowski www.powiatgorzowski.pl		Powiat Słubicki www.powiatslubicki.pl		Powiat Strzelecko-Drezdenecki www.fsd.pl
	Powiat Sulęciński www.powiatsulecinski.pl		Przytoczna www.przytoczna.pl		Pszczew www.pszczew.pl
	Rzepin www.rzepin.pl		Santok www.santok.pl		Skwierzyna www.skwierzyna.pl
	Słonk www.slonsk.pl		Słubice www.slubice.pl		Stare Kurowo www.starekurowo.pl
	Strzelce Krajeńskie www.strzelce.pl		Sulęcín www.sulecin.pl		Trzciel www.trzciel.pl
	Witnica www.witnica.pl		Zwierzyn www.zwierzyn.pl		

Mittlere Oder e.V.

	Odervorland Amt Odervorland www.amt-odervorland.de		Europa-Universität Viadrina www.europa-uni.de		Amt Seelow-Land www.amt-seelow-land.de
	Evangelischer Kirchenkreis „An der Oder und Spree” www.evangelische-kirche-ffo.de		DGB Berlin-brandenburg für den Interregionalen Gewerkschaftsrat www.berlin-brandenburg.dgb.de		Landschaftspflegeverband „Mittlere Oder” e.V. www.mittlere-oder.de
	Handwerkskammer Frankfurt (Oder) Region Ostbrandenburg www.hwk-ffo.de		IHK Ostbrandenburg		Investor Center Ostbrandenburg GmbH www.icob.de
	Meese und Veranstaltungen GmbH Frankfurt (Oder) www.muv-ffo.de		Stadt Frankfurt (Oder) www.frankfurt-oder.de		Vereinigung der Unternehmensverbände in Berlin und Brandenburg e.V. www.uvb-online.de
	Landkreis Märkisch-Oderland www.maerkisch-oderland.de		Landkreis Oder-Spree www.landkreis-oder-spree.de		Stadt Seelow www.seelow.de

